

JULKAISU 2005:4

*Think tankit ja poliittiset säätiöt
Euroopassa*

Esityksiä suomalaisista toteuttamismalleista

JULKAISU 2005:4

*Think tankit ja poliittiset säätiöt
Euroopassa*

Esityksiä suomalaisista toteuttamismalleista

OIKEUSMINISTERIÖ
HELSINKI 2005

ISSN 1458-6444
ISBN 952-466-290-6
Oikeusministeriö
Helsinki

KUVAILELEHTI

OIKEUSMINISTERIÖ

Julkaisun päivämäärä
5.4.2005

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri)		Julkaisun laji Hallituksen politiikkaohjelmat, Kansalaisvaikuttaminen	
Pääsihteeri Jorma Turunen Työväen Sivistysliitto TSL ry		Toimeksiantaja Oikeusministeriö	
		Toimielimen asettamispäivä	
Julkaisun nimi Think tankit ja poliittiset säätiöt Euroopassa Esityksiä suomalaisista toteuttamismalleista			
Julkaisun osat			
Tiivistelmä			
<p>Hallituksen kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelman tarkoituksena on edistää aktiivista kansalaisuutta, kansalaisyhteiskunnan toimintaa, kansalaisten yhteiskunnallista vaikuttamista ja edustuksellisen demokratian toimivuutta. Tämä selvitys on osa oikeusministeriön puitteissa tehtävää ja hallitusohjelmaan liittyvää edustuksellisen demokratian vahvistamiseen tähtäävää selvitystyötä.</p> <p>Selvitys keskittyy viiden Euroopan maan, Hollannin, Saksan, Ranskan, Englannin ja Ruotsin, tilanteiden kuvaamiseen. Kunkin maan kohdalla on kartoitettu, millaisia poliittisten tavoitteiden kehittämistä ja sitoutunutta demokratiakasvatusta tukevia malleja ja hyviä käytäntöjä eri maissa on.</p> <p>Lisäksi selvityksessä kuvataan think tank-ilmion taustaa ja kehitysvaiheita sekä think tankien keskeisiä tavoitteita ja tehtäviä eri maissa. Selvitys vertaa myös amerikkalaisten ja eurooppalaisten think tankien eroja. Niin ikään selvityksessä kartoitetaan monissa Euroopan maissa tärkeiden poliittisten säätiöiden toimintaa. Koska Suomessa on vakiintunut vapaan sivistystyön järjestelmä ja rakenteet, selvityksessä arvioidaan myös sen kykyä yhteiskunnallisen keskustelun ja demokratiakasvatuksen edistämiseen.</p> <p>Selvityksen tavoitteena on, ulkomaisten esimerkkien pohjalta, pyrkiä toteuttamaan sellaisia suomalaisia malleja, jotka edistävät parhaalla mahdollisella tavalla yhteiskunnallista keskustelua, politiikan vaihtoehtojen pohdintaa ja laatimista sekä poliittisten puolueiden ohjelmatyötä.</p> <p>Selvityksen on laatinut Työväen Sivistysliiton pääsihteeri Jorma Turunen.</p>			
Avainsanat: (asiasanat) think tank, poliittinen säätiö, edustuksellinen demokratia, kansalaiskasvatus, poliittinen kasvatus, puolueiden ohjelmatyö, vapaa sivistystyö			
Muut tiedot (Oskari- ja HARE-numero, muu viitenumero) OM 9/014/2004, OM022:00/2004, OM016:00/2003			
Sarjan nimi ja numero Oikeusministeriön julkaisuja 2005:4		ISSN 1458-6444	ISBN 952-466-290-6
Kokonaissivumäärä 112	Kieli suomi	Hinta 20,00 €	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja Edita Prima Oy		Kustantaja Oikeusministeriö	

PRESENTATIONSBLAD

JUSTITIEMINISTERIET

Utgivningsdatum
5.4.2005

Författare (uppgifter om organet: organets namn, ordförande, sekreterare)		Typ av publikation Regeringens politikprogram Medborgarinflytande	
Generalsekreterare Jorma Turunen Arbetarnas Bildningsförbund ABF rf		Uppdragsgivare Justitieministeriet	
		Datum då organet tillsattes	
Publikation (även den finska titeln) Think tanks och politiska stiftelser i Europa. Förslag till finska realiseringsmodeller (Think tankit ja poliittiset säätöt Euroopassa. Esityksiä suomalaisista toteuttamismalleista)			
Publikationens delar			
Referat			
<p>Regeringens politikprogram för medborgarinflytande strävar till att främja ett aktivt medborgarskap, medborgarsamhällets verksamhet, medborgarnas samhälleliga påverkan och en fungerande representativ demokrati. Denna utredning är en del av det utredningsarbete som görs vid justitieministeriet och som enligt regeringsprogrammet syftar till att förstärka den representativa demokratin.</p> <p>Utredningen koncentrerar sig på att beskriva läget i fem europeiska länder, i Holland, Tyskland, Frankrike, England och Sverige. Beträffande respektive land har man kartlagt, vilka slags modeller och goda exempel det finns i olika länder som stöder utvecklandet av politiska mål och en bunden demokratiutbildning.</p> <p>Ytterligare beskrivs i utredningen think tank företeelsens bakgrund och utvecklingstrender samt dess centrala mål och uppgifter i olika länder. Utredningen jämför även skillnader mellan amerikanska och europeiska think tanks. Därtill kartläggs i utredningen de viktiga politiska stiftelsernas verksamhet i flera europeiska länder. Då det i Finland finns ett etablerat system för det fria bildningsarbetet, evalueras i utredningen också dess förmåga att främja politisk debatt och demokratiutbildning.</p> <p>Utredningens mål är, på basis av utländska exempel, sträva till att förverkliga sådana finska modeller, som på bästa möjliga sätt främjar samhällsdebatten, resonemangen och utarbetandet av politiska alternativ samt partiernas programarbete.</p> <p>Utredningen har gjorts av Jorma Turunen, generalsekreterare vid Arbetarnas Bildningsförbund.</p>			
Nyckelord think tank, politisk stiftelse, representativ demokrati, medborgarutbildning, politisk utbildning, partiernas programarbete, fritt bildningsarbete			
Övriga uppgifter (Oskari- och HARE-nummer, andra referensnummer) JM 9/014/2004, JM022:00/2004, JM016:00/2003			
Seriens namn och nummer Justitieministeriets publikationer 2005:4		ISSN 1458-6444	ISBN 952-466-290-6
Sidoantal 112	Språk finska	Pris 20,00 €	Sekretessgrad offentlig
Distribution Edita Prima Ab		Förlag Justitieministeriet	

Saatteeksi

Matti Vanhasen hallituksen ohjelmaan kuuluu neljä politiikkaohjelmaa, joista yksi on Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelma. Sen tavoitteena on edistää aktiivista kansalaisuutta, kansalaisyhteiskunnan toimintaa, kansalaisten yhteiskunnallista vaikuttamista ja edustuksellisen demokratian toimivuutta.

Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelman vastuuministeriönä toimii oikeusministeriö. Ministeriö sopi Työväen Sivistysliitto TSL ry:n kanssa, että allekirjoittanut laatii selvityksen siitä, millä tavalla ns. think tank-toiminnot tai niitä vastaavat järjestelyt on toteutettu eri Euroopan maissa ja millä tavalla niitä voitaisiin soveltaa Suomessa edustuksellisen demokratian kehittämiseen. Selvityksen tarkoituksena on nostaa esiin käyttökelpoisia ideoita Pertti Paasion johtaman Kansanvalta 2007-toimikunnan esitysten pohjaksi.

Selvitys keskittyy viiden Euroopan maan, Hollannin, Saksan, Ranskan, Englannin ja Ruotsin tilanteiden kuvaamiseen. Kunkin maan kohdalla on kartoitettu, millaisia poliittisten tavoitteiden kehittämistä ja sitoutunutta demokratiakasvatusta tukevia malleja ja hyviä käytäntöjä maissa on. Lisäksi selvityksessä kuvataan think tank-ilmion taustaa ja kehitysvaiheita sekä think tankien keskeisiä, joskin toisistaan poikkeavia, tehtäviä eri maissa. Selvitys vertaa myös amerikkalaisten ja eurooppalaisten think tankien eroja. Niin ikään selvityksessä kartoitetaan monissa Euroopan maissa tärkeiden poliittisten säätiöiden toimintaa. Koska Suomessa on vakiintunut vapaan sivistystyön järjestelmä ja rakenteet, selvityksessä arvioidaan myös sen kykyä yhteiskunnallisen keskustelun ja demokratiakasvatuksen edistämiseen.

Selvityksen tavoitteena on pyrkiä toteuttamaan sellaisia suomalaisia malleja, jotka edistävät parhaalla mahdollisella tavalla yhteiskunnallista keskustelua, politiikan vaihtoehtojen pohdintaa ja työstämistä sekä poliittisten puolueiden ohjelmatyötä.

Jorma Turunen

Sisältö

Saatteeksi 1

1. Taustaa: muuttunut maailma ja puolueet 3

Globalisaatio ja monimutkaistunut maailma	3
Puolueet 2000-luvulla	6
Puolueiden ohjelmatyö	8

2. Think tankit 11

Mikä on think tank?	11
Think tankien kehitysvaiheita	15
Think tankit Yhdysvalloissa	16
Amerikkalaisten ja eurooppalaisten think tankien välisistä eroista	20
Think tankien tavoitteet ja toimintamuodot	21
Think tankit ja puolueet.	26

3. Kansalais- ja yhteiskunnallisen kasvatuksen tila Suomessa 28

Vapaan sivistystyön sisällöt.	29
Vapaan sivistystyön asiakirjojen ja käytännön välinen ristiriita	29
Vapaa sivistystyö kansalaisuuden ja kansalaisyhteiskunnan rakentajana	31

4. Kansainväliset esimerkit 32

Hollanti	33
Saksa	37
Ranska	55
Englanti	66
Ruotsi	89

5. Johtopäätöksiä ja ehdotuksia 96

Joitakin lähtökohtia	97
Think tankien tarpeellisuudesta	98
Erilaisia malleja ja etenemisteitä	98
Think tankin toteuttamismalli Suomessa	99

Lähteet: 101

1. Taustaa: muuttunut maailma ja puolueet

Kansalaisten ja puolueiden välisen suhteen ongelmista on keskusteltu vuosikymmenien ajan. Keskustelussa on erityisesti pohdittu sitä, miksi kansalaiset osallistuvat aikaisempaa vähemmän puolueiden toimintaan? Miksi kansalaisten luottamus puolueisiin on heikentynyt ja ylipäätään politiikan merkitys kansalaisten elämässä on vähentynyt?

Samaan aikaan kuitenkin ns. uusien poliittisten liikkeiden ja poliittisen osallistumisen muotojen väitetään vahvistuneen. Etenkin ns. perinteisille poliittisille puolueille on asetettu haasteita useilla suunnilla – kansalaisyhteiskunnan, kansalaisjärjestöjen ym. toimesta. Samaan aikaan puolueilla on ollut vaikeuksia sopeutua siihen, että globalisoituminen ja nopea tietotekninen kehitys on vienyt niiltä päätäntävaltaa, kaventanut niiden toimintatapoja ja asettanut ne liian usein uusien ja yllättävien ongelmien eteen.

Globalisaatio ja monimutkaistunut maailma

Teknologian ja tieteen nopea kehitys sekä globalisaatio ovat niin mahtavia muutoksia, että poliittisen järjestelmän on ollut vaikeaa ehtiä niihin sopeutumaan – puhumattakaan niiden ohjaamisesta. Poliittisen päätöksenteon uusimistarvetta ilmentää luottamuspulla ja heikentynyt usko harjoitettua politiikkaa, päätöksenteon oikeutusta ja perinteisiä poliittisen vaikuttamisen keinoja kohtaan.

Toisaalta: jos nykyajan yhteiskunnissa on enää ohjaus- tai valvontakeskusta, se on kuitenkin poliittinen järjestelmä. Edustuksellisen demokratian ongelman ratkaisukyky ei vain näytä riittävältä. Parannusehdotukset suuntautuvat yleensä välittömän demokratian vahvistamiseen edustuksellisessa demokratiassa.

Elämme maailmassa, jossa puolueiden ohella myös ihmisillä on vaikeuksia suunnistaa rajujen pakkojen ja äärimmäisten vapauksien paineessa ja jossa riski ei enää ole poikkeuksellisia kehityskulkuja tai kriisejä luonnehtiva käsite, vaan niin järjestelmien toimintaa kuin ihmisten elämänhallinnan arkipäivääkin luonnehtiva perustila. Tässä maailmassa demokratian uusien pelisääntöjen etsiminen ulottuvuudella ”paikallinen – alueellinen –kansallinen - globaali” on välttämätöntä, mutta samalla monien ristiriitojen sävyttämää. (Löppönen, 13)

Populismi

Aina silloin tällöin päättään nostava populismi on sekin tavallaan monimutkaistuneen maailman tuotetta. Se kumpuaa yhteiskuntien monimutkaisuudesta ja ihmisten kärsimättömyydestä ymmärtää kokonaisuuksia, jotka liittyvät globalisaatioon tai Euroopan unionin laajenemiseen. Populistien mielestä asiat voidaan – jos vain niin halutaan – ratkaista välittömästi.

Myös työelämän muutoksista on syntynyt uusia seurauksia: suurteollisuus ja suuret tehtaat korvautuvat yhä enemmän yksilöllisellä työelämällä, yksityisillä työurilla sekä yhä epäselvemmällä omistajien ja työntekijöiden välisillä ristiriidoilla ja suhteilla.

Populismien nousun taustalla on juuri siirtyminen teollisuusyhteiskunnasta jälkiteolliseen, jolloin ammattitaidottomasta työväestöstä on tullut yhteiskunnan pohjasakkaa. Näillä syrjäytyneillä oli vielä paikkansa teollisuusyhteiskunnassa, jossa oli yhteenkuuluvaisuuden tunnetta. Tämä maailma on kadonnut. Vanhojen teollisuusyhteiskuntien raunioille on kasattu runsaasti tuskaa, jota populistiset liikkeet käyttävät hyväkseen. Työläiset, jotka ennen muodostivat teollisuusyhteiskuntien ydinjoukon, ja olivat siitä ylpeitä, eivät tunne enää kelpaavansa mihinkään. (Taguieff 2004, 21-22)

Monet Länsi-Euroopan maat kantavat jatkuvasti tämän kehityksen satoa. 2000-luvun alkuun suhteellisen vakaassa Hollannissa on koettu suuria heilahteluja valtakunnallisten vaalien tuloksissa jopa poliittisine murhineen ja populistististen puolueiden yllättävänä suosiona. Hollannin vuoden 2002 parlamenttivaaleissa työväenpuolue PvDA koki kovia, menettäessään yllättäen 22 kaikkiaan 45 paikastaan Pim Fortuynin populistipuolueelle. Yhtä yllättävästi tilanne normalisoitui jo vuoden kuluttua pidetyissä uusissa vaaleissa. (Ruud Veldhuisin haastattelu)

Ranskassa taas vasemmisto ei ole toipunut vieläkään vuoden 2002 presidentinvaalien ”katastrofista”, kun äärioikeiston ehdokas Jean Marie Le Pen syrjäytti istuvan pääministerin ja sosialistipuolueen puheenjohtajan Lionel Jospinin vaalien toiselta ja ratkaisevalta kierrokselta. Hämmäntävintä vaalituloksessa oli Le Penin työttömiltä ja työväestön edustajilta keräämä kannatus. Le Pen sai näet suurimman kannatuksen sekä työttömiltä (38%) että työväestöltä (30%), kun Lionel Jospinin vastaavat luvut olivat 14% ja 11%. Francois Mitterrand oli sentään vuoden 1988 presidentinvaaleissa kerännyt työväestöltä 42%:n kannatuksen. (Conan 2004, 11-12)

Kaiken kaikkiaan: koko Euroopassa populismin kannatuksen taustalla voi nähdä yhteiskunnan voimakkaan muutoksen, jota perinteiset poliittiset liikkeet eivät ole pystyneet hallitsemaan läheskään kaikkia tyydyttävällä tavalla. Yhteiskunnassa on tapahtunut eriytymistä ja eriarvoistumista niin politiikassa, taloudessa kuin kulttuurissakin. Näiden muutosten monimutkaisuus ja -ulotteisuus antaa populistisille mahdollisuuden vetää monista naruista: he voivat kärjistä, tehdä houkuttelevia tarjouksia ja yksinkertaistaa ongelmia.

Taustalla on kulttuurinen moninaisuus, traditioiden heikkeneminen, elämäntyylien heterogeenisuus ja ylipäätään ihmisten uskomusjärjestelmien eriytyminen, mikä on muuttanut myös yhteiskunnat tyystin erilaisiksi aikaisempiin verrattuna. Tällainen arvojen moninaisuus asettaa yksilöt haastavaan, mutta vaikeaan valintatilanteeseen. Ihmiset joutuvat itse valitsemaan ar-

vonsa ja vastaamaan eettisiin peruskysymyksiin. Valintatilanne ei ole helppo, koska tarjolla on erilaisia ja keskenään ristiriitaisia arvoja. Perinteinen varmuus ja vapaus on kadonnut. (Harju 2003, 155-156)

Toisaalta puolueiden osa ei ole vähääkään helppo. Monimutkaisiin ongelmiin vaaditaan nopeita, tehokkaita ja ”oikeudenmukaisia” ratkaisuja. Nämä on tehtävä kriittisen kansalaismielipiteen, sitä ruokkivan median, markkinavoimien ja työmarkkinavoimien puristuksessa. Alinomaisena uhkana on joko äänten, rahojen tai yhteiskuntarauhan – pahimmillaan näiden kaikkien – katoaminen. Poliittisen järjestelmän rooli on muuttunut enenevästi aktiivisesta reaktiiviseksi. (EVA 2003, 20)

Ongelma on tuttu maamme rajojen ulkopuolellakin, ja pessimismää esiintyy muuallakin. Erään Englannin tunnetuimman think tankin, Demoksen, johtaja Geoff Mulgan sanoi jo 1990-luvulla, että ”aikanaan luova ajattelu syntyi perinteisissä organisaatioissa, parlamenteissa tai puolueorganisaatioissa ja ajattelu perustui tärkeisiin poliittisiin ideologioihin. Nyt puolueet ja parlamentit eivät enää pysy mukana nopeissa yhteiskunnallisissa muutoksissa. Yhteiskunnat ovat tulleet entistä monimutkaisimmiksi ja ”huokoisimmiksi” samaan aikaan kun vanhat perinteet ja hierarkiat ovat murtuneet.” (Svenning 2000, 92)

Puolueet globalisaation puristuksessa

Raimo Väyrysen mukaan puolueita ei myöskään tarvita avoimessa taloudessa samalla tapaa kuin entisessä, suljetussa talousjärjestelmässä. Epäilemättä globalisaatio ja integraatio ovat nyt supistaneet politiikan toiminta-alaa. Globalisaation vaikutuksesta yhä enemmän normeja ja säännöksiä syntyy tavanomaisen lainsäädännön ja hallinnon ulkopuolella, ennen kaikkea yritysten omien toimenpiteiden seurauksena. Paineet julkisten menojen rajoittamiseen ja talouspolitiikan eri alojen siirtäminen pois kansallisesta valvonnasta heikentävät poliittisen päätännän asemaa samaan aikaan kun kansainvälisten markkinoiden paineessa äänestäjät odottavat poliitikoilta ainakin yhtä paljon toimia kuin ennen muun muassa työllisyyden edistämiseksi. (Väyrynen 2004)

Julkisen vallan erilaisten toimenpiteiden jatkuvan lisääntymisen ja monimutkaistumisen tärkein käyttövoima onkin 1980-luvulta lähtien ollut valtion aseman muuttuminen globalisointuneessa maailmassa. Poliittisten päätöksentekijöiden liikkumavara on jatkuvasti supistunut samalla, kun ratkaistaviksi tulevien kysymysten etäisyys kansalaisten arjesta on kasvanut. Puolueiden on entistä työläämpää toteuttaa sellaista yhteiskuntapolitiikkaa, jonka lähtökohtana olisivat omien kannattajien tarpeet ja edut. (Kalela 2005, 260)

Kaiken kaikkiaan poliittisen järjestelmän puitteet muuttuivat suomalaisista riippumatta kansallisista kansainvälisiksi ja markkinat ohittivat tärkeysjärjestyksessä valtion. Talouden asiantuntijoista tuli poliitikkoja tärkeämpiä, pörssien ja pankkien analyytikot ryhtyivät tulkitsemaan mediassa yhteiskunnan kehitystä ja lainalaisuuksia.

Globalisaatiota ei pidä liiaksi ajatella ylhäältä päin annettuna tekijänä ja väistämättömänä pakkona, vaan sen hallintaa varten on mietittävä erilaisia vaihtoehtoja ja keinoja. Puolueet eivät voi kuitenkaan suhtautua siihen kuin mihinkä tahansa muuhun poliittiseen ongelmaan. Globa-

lisaatiota on tutkittava, jäsennettävä, selitettävä, nähtävä sen eri puolille, ennen kuin kyetään esittämään keinoja sen hallitsemiseksi.

On myös otettava huomioon, että maailman ja yhteiskuntien monimutkaistuttua demokratian toimivuuskaan ei ole itsestään selvää. Parlamentaarinen demokratia toimii parhaiten tilanteissa, jossa ongelmat kyetään määrittelemään siten, että niiden käsittely ja ratkaisu edellyttää vain rajatun määrän toimijoita. Globalisaatio kuitenkin luo kaiken aikaa uusia tilanteita ja ongelmia, joita ei kyetä ratkaisemaan patenttiratkaisuin.

Globalisaation ei todellakaan tule olla mikään mantra, joka saa jokaisen polvilleen. Toisaalta emme voi teeskennellä, että sitä ei ole olemassa. Globalisaatio on pysyvää, mutta sen seurauksiin ja vaikutuksiin on kyettävä varautumaan niin paljon kuin mahdollista. Sitä on tutkittava, opiskeltava, otettava selvää.

Puolueet 2000-luvulla

Lukuisat organisaatiot vaikuttavat poliittiseen päätöksentekoon sen eri vaiheissa. Useimmat niistä rajoittuvat vain joidenkin erityiskysymysten käsittelyyn ja omien käsitystensä edistämiseen. Vain poliittiset puolueet ovat mukana politiikan prosesseissa kaikilla aloilla ja kaikissa vaiheissa. Osallistuminen poliittiseen prosessiin on puolueen päätehtävä ja erityisominaisuus. Ja se juuri tekee puolueet paljon vartijoiksi. Puolueet liittävät yhteiskunnan ja virallisen hallitusjärjestelmän toisiinsa.

Edustuksellinen demokratia merkitsee siis kansalaisten välillistä osallistumista eli sitä, että vaaleilla valitut, poliittisesti vastuunalaiset kansaa edustavat elimet tekevät edustamaansa yhteisöä tekevät päätökset. Tällainen edustuksellisuus perustuu yleisen käsityksen mukaan kansansuvereniteettiperiaatteelle, yksi henkilö – yksi ääni-periaatteelle ja enemmistöperiaatteelle.

Puolueiden tyly osa

Puolueiden ja poliitikoiden osa ei ole kuitenkaan ruusuinen. Niistä ei yleensä pidetä, ei piitata eikä edes osallistuta niiden toimintaan. Eikä suomalainenkaan media säästele sanojaan, jos löytyy pieninkin syy poliitikkoparkojen arvosteluun.

Toisaalta monet asiat ovat muuttuneet suomalaisessa yhteiskunnassa sitten 1900-luvun alun, jolloin luokkarajat olivat selvät tai 1950- ja 1960-lukujen, jolloin maatalous ja teollisuus vielä työllistivät suomalaisia. Silloin myös kansalaiset saattoivat vaivatta samaistua puolueisiin.

Nyt on toisin. Luokkapuolueet ovat muuttuneet yleispuolueiksi samaa tahtia kun kansa on keskiluokkaistunut. Puolueet ovat samankaltaistuneet. Jo 1990-luvulla oli jokaiselle puolueelle mahdollista tehdä yhteistyötä minkä tahansa toisen puolueen kanssa. Perinteisen oikeisto-vasemmisto-akselin merkitys on siten Suomessa vähäinen. Näin puolueiden tärkeimmäksi toimintaa ohjaavaksi tehtäväksi on tullut mahdollisimman suuren vaalikannatuksen saavuttaminen. Kaikki puolueet pyrkivät tavallaan olemaan kaikkien suomalaisten puolueita, mikä ei lisää äänestäjien aktiivisuutta (Kalela 2005, 259-260).

Puolueita on todella työlästä erottaa toisistaan. Arvot, tavoitteet ja käytännön politiikka ovat korvanneet ideologiat. Puolueiden väliset erot liittyvät enimmäkseen kiistoihin päivän politiikassa ja henkilövalinnoissa. Laajemmat yhteiskunnallisen keskustelun avaukset tulevat puolueiden ulkopuolelta: EVA:lta, kirkolta, Raimo Sailakselta tai Juha Siltalalta. Ideologia tulee esiin vain menneitä muisteltaessa.

Puolueisiin ei myöskään luoteta eikä niitä arvosteta. EVA:n raportin mukaan useampi kuin kolme neljästä suomalaisesta (78%) on sitä mieltä, että puolueet ovat ajautuneet yhä kauemaksi tavallisen ihmisen ongelmista. Myös käsitys oman puolueen puuttumisesta on melko yleinen kaikissa väestöryhmissä, mikä juuri liittyy puolueiden samankaltaistumiseen (EVA 2003, 13). Toisaalta politiikan arvostelulla on kiusallinen käänköpuolensa, sillä 70% suomalaisista on kuitenkin sitä mieltä, että ongelmistaan huolimatta politiikka on välttämätöntä ja ainoa tapa hoitaa yhteisiä asioita. (EVA 2003, 23).

Politiikkaa ja poliitikkoja siis tarvitaan, mutta ei arvosteta eikä haluta osallistua toimintaan. Suomalainen osallistumattomuus ja passiivisuus nousi vahvasti esiin maaliskuussa 2005 julkistetussa pohjoismaisessa vertailussa, joka todisti Suomen kansalaisten poliittis-yhteiskunnallisen kiinnittymisen muihin Pohjoismaihin verrattuna kaikkein heikoimmaksi. Suomalaiset ovat useiden eri havaintojen nojalla kolmen muun Pohjoismaan kansalaisia etäämmällä puolueista ja suhtautuvat poliitikkoihin penseämmin. Myöskään edustuksellisen demokratian ulkopuolinen poliittinen osallistuminen, mukaan lukien yhteiskunnallinen järjestöosallistuminen, ei ole Suomessa kovin aktiivista verrattuna muihin Pohjoismaihin. (Borg 2005, 85-86)

Onko puolueille vaihtoehtoja?

Kaikkien huonojen uutisten ja kritiikin keskellä ei pidä kuitenkaan unohtaa, että puolueille ja poliitikoille ei ole varteenotettavia vaihtoehtoja tulevaisuuden ehdoista päätettäessä. Teimme mitä tahansa, emme pääse eroon sen enempää puolueista kuin poliitikoistakaan. (Wiberg 2001, 82).

Matti Wibergin mielestä poliitikkoja tarvitaan, koska jonkun pitää päättää. Puolueita tarvitaan politiikan kokonaisvaltaisuuden ja johdonmukaisuuden turvaamiseksi. Edustuksellista järjestelmää tarvitaan, jotta kenenkään etuja ei syrjittäisi. (Wiberg 2001, 83)

Politiikkaa tarvitaan aina. Sitä paitsi tarvitaan politiikkaa tai ei, se on kuitenkin aina olemassa. Ajatusleikkinä on terveellistä pohtia, ketkä poliitikkojen (tai puolueiden) tehtävät sitten voisi ottaa? Virkamiehet eivät tule kysymykseen, koska virkamiehet ovat olemassa päätösten valmistelua ja toteuttamista varten, eivät varsinaista päätöksentekoa varten. Virkamiehet eivät voi koskaan korvata poliitikkoja, koska tämä rikkoisi vuosisatojen saatossa tarkoituksenmukaiseksi osoittautuneen työnjaon. Virkamies vain tottelee muita. (Wiberg 2001, 84)

On myös huomattava, että politiikan instituutiot eivät ole kuitenkaan muuttunueet. Suomen poliittinen järjestelmä voidaan edelleen kuvata viittaamalla presidenttiin, hallitukseen, eduskuntaan, kunnanvaltuustoihin ja puolueisiin. Eli puolueiden toiminnan puitteet ovat säilyneet ennallaan.

Myös suomalainen demokratia on edelleen vakaa. Keskeiset instituutiot toimivat hyvin ja Suomessa kyetään tarvittavaan kansalliseen päätöksentekoon. Silti kehityksessä on piirteitä, joihin on hyvä ajoissa kiinnittää huomiota ja etsiä parannuskeinoja.

Puolueiden ohjelmatyö

Puolueilla on siis edelleen keskeinen tehtävä edustuksellisen demokratian toteuttajana. Kannattaa vakavasti pohtia, miten puolueita tulee kehittää, jotta ne täyttäisivät tehtävänsä mahdollisimman monen kansalaisen etujen ajajina. Seppo Niemelä on jakanut puolueiden ydintehtävät neljään osaan seuraavasti:

1. Yhteiskunnallisten ongelmien tiedostaminen

Puolueet prosessoivat sisäisen keskustelunsa ja ohjelmatyönsä avulla kansalaisten kokeemukset ja odotukset, käydyn yhteiskunnallisen keskustelun ja yhteiskunnan muutosten mukanaan tuomat haasteet sellaiseen muotoon, jossa niitä voidaan käyttää kansallisessa, kansainvälisessä ja ylikansallisessa päätöksenteossa (selvitykset, seminaarit, keskustelutilaisuudet)

2 Aatteellisista tavoitteista nouseva ohjelmatyö ongelmien korjaamiseksi

(mietintäryhmät, think tankit, policy studies)

3. Toiminta nykyisten ja tulevien luottamushenkilöiden kasvuympäristönä

4. Vaalityön organisoiminen

(Niemelä 2004a)

Yleinen näkemys lienee, että puolueet hoitavat kaksi viimeksi mainittua tehtäväänsä hyvin, mutta kahden ensimmäinen kanssa on jo niin ja näin. Kuitenkin ja juuri edustuksellisen demokratian vahvistamiseksi nuo kaksi ensin mainittua tehtävää ovat puolueiden tulevaisuuden kannalta elin tärkeitä.

Erityisen keskeistä on yhteiskunnallisten tavoitteiden kehittäminen ja sille perustuva kasvatus-työ. Aiemmin sen tekivät erityiset puolueideologit ja ideologinen kasvatus-työ, joka saattoi olla hyvinkin autoritaarista. Enää sellainen ei ole mahdollista. Sitä paitsi ongelmat ovat muodostuneet monisyisemmiksi ja nopeasti muuttuviksi, ei vähiten kansainvälistymisen, globaalistumisen ja ns. tietoyhteiskuntakehityksen vuoksi.

Nyt tarvitaan enemmänkin laajoja ohjelmallisia kehitysprosesseja ja uusia, myös tutkimukseen perustuvia toimintamuotoja (think tankit, policy studies). Tällaiset kehitysprosessit toimivat jo sellaisenaan kasvuympäristöinä ja niissä on mahdollista soveltaa perinteisiä (opintokerhot) ja uusia opintotoiminnan muotoja. Puolueiden maanlaajuinen organisaatio mahdollistaa tietoverkkoja hyväksikäyttävät laajatkin opinnot ja kampanjat (Niemelä 2004a)

Ohjelmatyön ongelmat

Karina Jutila kirjoittaa väitöskirjassaan Suomen Keskustan sisäisestä päätöksenteosta, että puolue toimiston poliittinen merkitys puolueessa on heikentynyt viime vuosina. Kehityksen taustalla on eduskunnan aseman vahvistuminen poliittisessa toiminnassa Puoluehallituksen

alaisuudessa toimivan puoluetöimiston vaikutusvalta on heikentynyt samaan aikaan puoluehallituksen heikentymisen kanssa. Ammattipoliitikot arvioivat, että puoluetöimiston poliittiseen valmistelutyöhön liittyvät ”aineelliset ja henkiset resurssit” ovat vähentyneet. Samaan aikaan eduskuntaryhmän valmisteluresurssit ovat vahvistuneet sekä ryhmäkanslian että kansanedustajien avustajajärjestelmän kautta. (Jutila 200, 176-177).

Puoluetöimiston tehtävät liittyvät entistä selvemmin vain järjestötoiminnan organisointiin ja suunnitteluun. Puoluetöimiston muuttumisessa on nähtävissä myös puolueen kannalta heikkouksia. Puoluetöimiston ”epäpolitisoituminen”, resurssien heikentyminen ja toiminnan painottuminen järjestötyöhön ovat samalla vähentäneet puolueen ulkopuolista asiantuntijavoimaa.

Hyvin usein puolueet ovat joutuneet vain kyhäämään kokoon tavallisesti huonosti resurssoidun työryhmän, joka kokoaa usein viranomaisohjauksessa joukon vaikealla kielellä esitettyjä ja vähänsanovia ohjelmia. Nämä eivät riitä enää maailmassa, joka on yhä monimutkaisempi ja jossa ihmisten vaatimustaso kasvaa.

Kauan aikaa hallitusvastuussa olleet puolueet arvioivat työtään myös hallitusohjelman toteutumisen kautta. Joskus tuntuu siltä, että puolue- ja hallitusohjelmien välinen ero jää hämäräksi, mikä kuvaa melko sattuvasti puolueiden teknokratisoitumista.

Niinpä puolueet eivät juuri kykene tuottamaan uusia aloitteita ja älyllisesti haasteellisia avauksia yhteiskunnan kehittämiseksi. Puolueiden ohjelmien muotoilu on lähinnä lyhytnäköisten ammatti-intressien sanelemaa. Asioiden monimutkaistuminen, tilannekohtainen päätöksenteko ja talouden reunaehtojen ankarat lait ovat vahvistaneet eräänlaisen poliittisen insinööritaidon kysyntää päätöksenteossa.

Puolueet yhteiskunnallisen tiedon välittäjiksi?

Seppo Niemelä on useaan otteeseen viitannut Manuel Castellsin kiintoisaan näkemykseen puolueiden uudesta roolista. Castells toteaa tietoyhteiskunnan analyysissään, että puolueet ovat useasta syystä menettäneet paljon asemastaan sosiaalisen muutoksen itsenäisenä toimijana. Castellsin mukaan puolueiden tehtävänä on nykymaailmassa prosessoida yhteiskunnan tarpeet ja kansanliikkeiden ideat sellaisiksi, että niitä voi käyttää kansallisessa, kansainvälisessä ja ylikansallisessa päätöksenteossa. Puolueet eivät ehkä ole enää suuria innovaattoreita, mutta ne ovat vaikutusvaltaisia välittäjiä. Eli vaikka sosiaaliset liikkeet antaisivatkin uudet tavat ajatella yhteiskuntaa, poliittiset puolueet ovat silti ratkaisevan tärkeitä toimijoita sosiaalisen muutoksen institutionalisoinnissa. (Niemelä 2004b)

Miten vakavasti otettava yhteiskunnallinen keskustelu ja politiikan vaihtoehtojen prosessointi todella voitaisiin pelastaa? Yksi tapa voisi olla think tank-mallin kokeilu järjestelmällisesti poliittisten puolueidenkin keskuudessa. Ne tuovat ohjelmatyöhön vaikutteita, joita on saatu soveltavasta tutkimuksesta, suunnittelusta, tuotekehuksesta ja oppivista organisaatioista.

Toiminta kannattaa organisoida selkeän aatepohjaiseksi, mutta kuitenkin niin, että sillä on puolueita suurempia vapausasteita. Yhteiskunnalliset oppilaitokset muodostavat tälle yhden hyvän organisaatiopohjan, jos toiminnan resurssoinnin tavat löydetään. Työn tulokset antavat

parhaimmillaan huolella harkittua ja testattua pohja-aineistoa puolueille, kun ne tekevät tavoite- ja vaaliohjelmiaan.

Edellä kuvatut mahdollisuudet ja prosessit on mahdollista soveltaa Suomen oloihin ja organisoida niin, että ne tarjoavat asiasta kiinnostuneille mahdollisuuden osallistua ja oppia. Tämä on jo sellaisenaan parasta mahdollista koulutusta esimerkiksi luottamushenkilöiden vaativiin tehtäviin. Luottamustehtävissä tarvittavien tietojen ja taitojen oppiminen on tietenkin tätä oleellisesti laajempi kysymys. Näin etenkin, kun lähes kokonaan sammunut kansalaiskasvatus ei anna toiminnalle juurikaan pohjaa.

Suomalainen keskustelu kaipaa muutenkin uutta verta ja uusia ideoita. Yksi syy, joka lienee estänyt ennakkoluulottoman visioiden, aloitteiden, aatteiden ja tavoitteiden julkittamisen, on suomalaisen keskustelun merkillinen piirre, jossa puolueet yrittävät viimeiseen asti välttää konkreettisia kannanottoja. Mauno Koivisto sanoi aikanaan, että kaikki politiikka on aina väärää politiikkaa. Sanoopa puolue minkä tahansa konkreettisen kannanoton, muut puolueet ja media kaivavat siitä jokaisen mahdollisen kielteisen piirteen ja raatelevat esittäjän. Tämä johtaa aavemaiseen keskusteluun, jossa puolueet pyrkivät minimaalisella kannanottojen määrällä tarjoamaan maksimaalisesti samaistumiskohteita (Niemelä 2004c).

Ehkä vielä koittaa aika, jolloin uskalletaan karistaa menneen ajan painolastit ja jolloin puolueissakin suunnataan kohti avointa ja ennakkoluulotonta keskustelukulttuuria.

2. Think tankit

Think tankeista on keskusteltu maailmalla jo usean vuosikymmenen ajan. Käsite on ehtinyt herättää monenlaisia reaktioita ja tulkintoja. Alun perin amerikkalaisen toimintamuodon vakiintumista Eurooppaan on odoteltu pitkään. Nyt think tankien merkityksen voi sanoa nousseen tärkeäksi Englannissa, ja Saksassakin on merkkejä niiden vahvistumisesta.

Olennaista on kuitenkin, että yhteiskunnallisen päätöksenteon ja tutkimuksen välisen vuoro-vaikutuksen merkitys on kaiken aikaa korostumassa. Tämän yhteydenpidon vahvistamisessa myös think tankeilla saattaa olla tärkeä osuutensa. Myös julkinen keskustelu tarvitsee jäsen- neltyjä käsityksiä ajattelunsa tueksi.

Mikä on think tank?

Mitä englanninkielinen sanapari ”think tank” oikein tarkoittaa? Itse käsite on tullut julkisuu- teen ensi kertaa Yhdysvalloissa ja liittyy toisen maailmansodan loppuvaiheisiin. Think tank kuvasi alun perin sitä turvallista paikkaa rintamalinjojen takana, missä sotilas- ja siviiliasian- tuntijat yhdessä kokoontuivat kehittämään hyökkäyssuunnitelmia ja tulevia taistelustrategioita (McGann 2004, 7). Tätä taustaa vastaan oli luontevaa, että heti toisen maailmansodan toimi- neet think tankit keskittyivät puolustus- ja ulkopoliittisiin kysymyksiin. Toisaalta on olemassa think tankeja, joiden juuret ulottuvat vielä kauemmaksi, mutta itse käsite on toisen maailman- sodan perua.

1970-luvulle tultaessa termi laajeni käsittämään koko joukon instituutioita, jotka ulkopoliiti- kan ja puolustusstrategioiden tutkimuksen ohella paneutuivat tutkimaan ja edistämään ajan- kohtaisia poliittisia, taloudellisia ja sosiaalisia kysymyksiä. Kaikkiaan maailmassa arvioidaan olevan tällä hetkellä runsaat 3 000 think tankia, joista puolet toimii Pohjois-Amerikassa. Amerikkalaisten think tankien määrä on kaksinkertaistunut 25 vuodessa. Euroopassa on noin 670 think tankia. (Boucher 2004, 117; Thunert 2003, 31).

Think tankit ovat sikälikin uusi ilmiö, että niitä on tutkittu vasta vähän. Vanhin systemaattinen tutkimus on vuodelta 1995. Suurin osa ”think tank”-kirjallisuudesta on joko amerikkalaista tai englantilaista. Vasta viime vuosina on ilmestynyt myös saksankielisiä julkaisuja. (Boucher 2004, 7)

Amerikkalaista James McGannia voidaan pitää yhtenä think tankien keskeisistä asiantunti- joista. McGann toimii vanhempana tutkijana Ulkopoliitiikan tutkimusinstituutissa, (Foreign Policy Research Institute) Philadelphiassa, missä hän johtaa erityistä ”Think tankit ja kansa- laisyhteiskunta”-tutkimushanketta.

McGann on jakanut think tankit seuraaviin kategorioihin:

- **akateemiset think tankit ("yliopistot ilman opiskelijoita")**

Näitä kutsutaan myös "analyttisiksi organisaatioiksi"; ne painottavat akateemisen tutkimuksen korkeaa tasoa henkilökunnassaan ja tutkimuksessaan ja käsittelevät tutkimusaineistoaan tieteellisellä tavalla. Akateemisia think tankeja (esim. Brookings-säätiö) esiintyy myös yksityisten säätiöiden ja yritysten välisinä yhdistelminä. Ne toimivat itsenäisesti ja luovat itse tutkimusohjelmansa ja niissä henkilökuntaan kuuluvilla tutkijoilla on keskeinen rooli. Akateemisten think tankien tuotteet ovat useimmiten tutkimusten tuloksina syntyviä kirjoja tai tieteellisiä artikkeleita. Amerikkalaista Brookings-säätiötä pidetään akateemisten think tankien esikuvana.

- **"sopimus(tutkija) think tankit"**

Nämä ovat akateemisten think tankien kaltaisia, mutta eroavat rahoituksen suhteen, joka tulee enimmäkseen sopimusten kautta tai hallituksen virastoista; myös "sopimusthink tankit" rekrytoivat henkilökuntansa arvostetuista yliopistoista ja korostavat objektiivisen, riippumattoman ja uskottavan tieteellisen tutkimuksen merkitystä. "Sopimusthink tankit" (esim. RAND Corporation) vuokrataan neuvonantajiksi, mikä saattaa aiheuttaa jännitettä tutkijan puolueettomuuden ja toisaalta hänen työnantajansa ilmoittamien politiikkapainotusten välillä. Näiden think tankien tuotteet ovat useimmiten raportteja suoraan asiakkaille tai julkisessa myynnissä olevia kirjoja tai artikkeleita.

- **erityiskysymyksiin keskittyneet think tankit**

Nämä muistuttavat edellistä kategoriaa, joskin niille on ominaista keskittyminen tiettyyn teema-alueeseen kuten talouteen, ulkopolitiikkaan, puolustuspolitiikkaan tai Eurooppa-kysymyksiin.

- **edunvalvonta think tankit**

Ne toimivat itsenäisinä think tankeina, mutta ovat sidoksissa tiettyyn ideologiseen intressiin tai ohjelmaan. Niiden tavoitteena on selviytyä voittajana "ideoiden sodassa". Ne saavat rahoituksensa johdonmukaisesti niistä lähteistä, jotka myös tukevat think tankien ideologisia tavoitteita. Näitä järjestöjä voi kuvata myös "think and do tankeiksi". Niillä on selkeä ohjelma ja ne myös haluavat toteuttaa ohjelmansa. Ylipäätään ne tuottavat ideoita ja suosituksia, jotka kiinnittyvät johdonmukaisesti tiettyihin perusarvoihin ja –uskomuksiin. Niiden henkilökunta rekrytoituu enemmän hallinnosta, poliittisista puolueista ja eturyhmistä kuin yliopistojen tiedekunnista ja he ovat tieteellisesti vähemmän meritoituneita. Amerikkalaiset Heritage-säätiö ja Cato-instituutti ovat tämän kategorian parhaimpia esimerkkejä. Niiden toimintatavalle on tyypillistä "just-in-time"-käytäntö, jolloin niiden ideat ja ehdotukset on suunniteltu toimitettavaksi oikeille ihmisille oikeaan aikaan. Ne korostavat vahvasti tutkimustensa markkinointia, niiden sanoma on usein muotoiltu journalistisesti laadukkaaksi. Ne keskittyvät usein lainsäädännön muuttamiseen ja äkillisiin poliittisiin ongelmiin.

● **poliittisten puolueiden tai muiden intressiryhmien think tankit**

Ne on organisoitu poliittisen puolueen ohjelman ja tavoitteiden ympärille ja niiden henkilökuntaan kuuluu entisiä puolueitoimitsijoita, poliitikkoja ja puolueen jäseniä; think tankien ohjelma perustuu puolueen tarpeisiin.

(Boucher 2004, 4)

Yllä olevat kategoriat eivät ole luonnollisestikaan kattavia, vaan usein think tankeilla voi olla piirteitä useammasta eri kategoriasta eli think tankia ei kannata sijoittaa vain yhteen luokkaan. Think tankien rooli ja merkitys riippuu myös niiden resursseista. Joillakin think tankeilla voi olla palveluksessaan satoja työntekijöitä, toiset taas elävät suhteellisen niukkojen resurssien varassa, mutta saattavat esiintyä paljon julkisuudessa ja toimia aktiivisina tiedon välittäjinä. Siksi onkin parasta nähdä think tankit jonkinlaisena rakenteiden ja tehtävien jatkumona kuin minään selkeiden kategorioiden sarjana.

Think tankeissa on tärkeää korostaa sitä, että ne ovat usein tulevaisuuteen suuntautuneita. Ne pyrkivät eri keinoin ajankohtaisten ja uusien asioiden tutkimiseen, jäsentämiseen, niistä keskustelemiseen ja tiedottamiseen.

Viime aikojen kehitykselle on ollut ominaista myös think tankien toiminnallisen luonteen korostaminen. Think tankit eivät siis ainoastaan tutki ja ajattele, vaan myös toimivat päämääriensä toteuttamiseksi. (Lahrant – Boucher 2004, 3).

Edelliseen liittyen think tankeja on jaoteltu myös seuraavasti:

- think tankit
- think and do tankit
- do tankit
- start-up thankit (nuoret tutkijat perustavat yksityisen rahoituksen turvin itsenäisiä tutkimuslaitoksia)
- holding tankit (tarkoitettu työpaikoiksi poliitikoille, jotka ovat joko väistyneet politiikasta tai oppositiossa)
- on-line tankit (pelkästään tietoverkoissa toimivat)
- think netit (niin ikään verkoissa toimivat, mutta yhteistyössä toisten samanlaisten kanssa)

(Lahrant – Boucher 2004, 4)

Kun ranskalainen Eurooppa-kysymyksiin paneutunut think tank Notre Europe laati laajan selvityksen niin ikään Euroopan kehitykseen paneutuneista think tankeista jokaisessa Euroopan unionin 25 jäsenmaassa, se päätyi myös kuvaamaan think tankien tärkeimmät kriteerit.

Notre European mukaan uskottavan think tankien kriteereitä ovat seuraavat:

- ne ovat pysyviä organisaatioita
- ne erikoistuvat usein julkaisutoimintaan kansalliseen politiikkaan liittyvien kysymysten tiimoilta
- niillä on palveluksessaan tutkijoita
- ne tuottavat ideoita, analyysseja ja ehdotuksia ongelmien ratkaisemiseksi
- ne painottavat tutkimuksessaan yhteydenpitoa poliittisiin päättäjiin ja yleiseen mielipiteeseen
- niillä on omat kotisivut
- ne eivät ole vastuullisia hallitukselle eivätkä viranomaisille
- ne pyrkivät olemaan itsenäisiä eivätkä suoranaisesti edistä minkään eturyhmän asioita
- ne eivät anna tutkintoon johtavaa koulutusta eivätkä jaa diplomeja (Boucher 2004, 3 ja 135)

Notre European laatimissa kriteereissä korostuu think tankien rooli tutkimuksen tekijöinä. Näkemys selittyy sillä, että selvityksen kohteina olivat nimenomaan ulko-, turvallisuus- ja Eurooppa-politiikan tutkimukseen keskittyneet laitokset.

James McGann puolestaan näkee menestyvien think tankien päähaasteina seuraavat tekijät:

- ne tarvitsevat monipuolisen (julkinen ja yksityinen) rahoitus pohjan
- niiden on kyettävä rekrytoimaan ja pitämään palveluksessaan päteviä ja mediatietoisia työntekijöitä, jotka pystyvät ajattelemaan selkeästi ja kommunikoidaan vakuuttavasti median suuntaan
- niiden on kyettävä tuottamaan aidosti innovatiivisia ajatuksia, jotka kyseenalaistavat vallitsevat olot ja tarjoavat uusia ratkaisuja
- niiden on ymmärrettävä, miten vaikutetaan

Selvitäkseen näistä haasteista jokaisen think tankin on McGannin mielestä ymmärrettävä:

- keitä niiden yleisö tai kohderyhmät ovat
- mikä niiden tuote on
- mikä saa ne menestymään ja
- miten niiden vaikutusta tulee arvioida

(McGann 2003; McGann 2004)

McGannin ajattelussa henkii think tankien amerikkalainen perintö, jota taas selittää pitkälle mm. Eurooppaan verrattuna erilainen poliittinen rakenne ja kulttuuri. Notre European ja McGannin näkemyseroissa heijastuvat samalla eurooppalaisten ja amerikkalaisten think tankien erilaiset lähtökohdat ja poliittisen kulttuurin erot.

Think tankien kehitysvaiheita

Think tankien kehitys kytkeytyy usein poliittisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin tapahtumiin, jotka ovat kyseenalaistaneet tavanomaisen ajattelun ja pakottaneet poliitikot etsimään luovia ratkaisuja uusiin ja monimutkaisiin ongelmiin. Niin ikään think tankit ovat saattaneet syntyä vastareaktionä tietyille, jo kauan jatkuneelle yhteiskunnalliselle olotilalle.

1900-luvun alussa teollisen kasvun hallintaan liittyneet haasteet ja samaan aikaan lisääntyneet sitoumukset ulkomaille loivat Yhdysvalloissa tarpeen lisätä tieteellistä ajattelua myös hallitusten työskentelyssä. Joukko poliitikkoja ja filantrooppeja uskoi, että tarvitaan instituutioita, joiden pääpaino on tutkimuksessa ja tieteellisessä ajattelussa. Ensimmäisen think tank-aallon johtajien mielestä modernia tiedettä voitiin käyttää ratkaisemaan yhteiskunnallisia, taloudellisia ja poliittisia ongelmia. He toivat hallitusten työskentelyyn mukaan puolueetonta asiantuntemusta

Toisen maailmansodan aikana koettiin think tankien toinen nousu. Se liittyi uusiin koti- ja ulkomaisiin paineisiin, jotka puolestaan haastoivat amerikkalaiset poliitikot. Trumanin hallinto piti elintärkeänä puolustukseen perehtyneiden tiedemiesten rekrytointia sodan aikana ja lisäsi radikaalisti yksityisten ja yliopistopohjaisten tutkimuskeskusten rahoitusta. Kuten filantroopit aikaisemmin, nyt poliitikot tunnustivat niiden itsenäisten tutkimuslaitosten hyödyn, jotka pystyivät paneutumaan pitkäaikaiseen strategiseen tutkimustyöhön ilman aikahuolia ja hallituksen virkamiesten päivittäisiä velvoitteita. Keskushallitus luotti mm. Hudson-instituutin ja RAND Corporationin laatimiin puolustuspolitiikan analyysihin; niillä oli myös maan parhaimmat puolustuspolitiikan tutkijat. (McGann 2003, 8)

Kuohuva 1960-luku synnytti vastareaktionä uuden think tankien aallon. 1960-luvun loppupuolella alkoi se pohjustustyö, joka vähitellen johti voimakkaiden amerikkalaisten think tankien perustamiseen seuraavalla vuosikymmenellä. Amerikan konservatiivien mielestä yliopistot oli miehitetty radikaaleilla ja kapitalismin vastaisilla voimilla, mihin vaadittiin muutosta.

Etelävaltioista kotoisin oleva lakimies Lewis Powell laati vuonna 1968 laajan muistion Yhdysvaltojen kauppakamareille. Muistiossa tuotiin esiin syvä huoli amerikkalaisen nuorison kapitalismin ja Vietnamin sodan vastaisista asenteista ja esitettiin toimenpiteitä tilanteen muuttamiseksi. Powellin muistio johti vähitellen suunnitelmallisen ohjelman laatimiseen; ohjelmassa vaadittiin mm. varakkaita konservatiivisia tahoja ryhtymään toimiin professuurien perustamiseksi yliopistoihin sekä omien tutkimus- ja edunvalvontalaitosten pystyttämiseksi. Ennen pitkää kehitys johti 1970-luvulla sellaisten think tankien kuin Heritage-säätiön ja Cato-instituutin perustamiseen. (Micklethwait – Wooldridge 2004, 77-78)

Myöhemmin 1980- ja 1990-luvuilla think tankien yleistymiseen ovat vaikuttaneet myös kansainvälistyminen, globalisaatio, Euroopan yhdentymiskehitys ja ylipäättään yhteiskuntien monimutkaistuminen. Kansainvälistyminen on tarkoittanut sitäkin, että eri maista tulevien asiantuntijoiden on entistä vaivattomampaa kohdata kokouksissa, projektiryhmissä, think tankien yhteisissä verkostoissa jne. Kanssakäymistä on vielä edistänyt Internetin säännöllinen käyttö ympäri maailmaa.

On myös väitetty, että think tankien vaikutus etenee aalloittain, aina silloin kun poliittinen ja taloudellinen ympäristö on epävakaa. Think tankien edeltäjät näkivät päivänvalon ensimmäisen maailmansodan aikana, ne voimistuivat uudelleen toisen maailmansodan jälkeen ja taas kerran 1970-luvulla.

Think tankien lisääntymiseen ja vahvistumiseen ovat vaikuttaneet mm. seuraavat yhteiskunnissa vallinneet poliittiset suuntaukset ja niihin reagoinnit:

- reaktion 1960-luvun radikalismia vastaan Yhdysvalloissa erityisesti 1970-luvun alusta lukien
- keynesiläisyyden kritiikkinä ja vapaan kaupan puolesta Englannissa 1970-luvun puolivälistä eteenpäin (Institute of Economic Affairsin vahvistuminen ja Centre for Policy Studiesin perustaminen vuonna 1974)
- Eurooppa-kysymyksiin perehtyneiden think tankien syntyminenä 1990-luvun alussa

Think tankit Yhdysvalloissa

Think tankien vaikutusvaltaan ja merkitykseen Yhdysvalloissa vaikuttaa maan poliittinen ja institutionaalinen rakenne. Poliittisen järjestelmän sirpaleisen ja hajautetun rakenteen takia Yhdysvalloissa on lukuisia valtakeskittymiä, jotka tarvitsevat poliittista neuvontaa ja tukea. Think tankit hyötyvät siitäkin, että poliittisilla puolueilla ei ole maassa yhtä voimakasta roolia kuin esimerkiksi Euroopassa. Yhdysvaltojen poliittiset puolueet ovat etupäässä vaalikoneita; puolueohjelmat muuttuvat nopeasti - usein sen mukaan, millaisia kantoja puolueiden presidenttiehdokkaat ottavat.

Lisäksi puoluekuri on heikkoa, poliitikot eivät vaivaa päätään puolueen filosofisilla tai arvopäämäärillä. Kongressin jäsenet muotoilevat omia prioriteettejaan ja toteuttavat ohjelmiaan melkoisella itsenäisyydellä. Siksi Yhdysvalloissa on aina huomattavasti sijaa yksittäisille politiikan vaikuttajille, joilta haetaan poliittista neuvoa ja ideologista vahvistusta. Usein nämä ovat think tankeja. (Micklethwait – Wooldridge 2004, 157-61)

Hyvin tyypillinen kuvaus think tankien vahvasta roolista Yhdysvalloissa on, että ne ”auttavat hallitusta ajattelemaan”. Niin ikään ne nähdään ”ideoiden, innovaatioiden ja toiminnan käynnistäjinä”. (McGann 2003, 1-5)

Amerikkalaiset puolueet eivät ole kovinkaan keskeisiä eliitin rekryointiväyliä uusiin hallinnollisiin tehtäviin. Puolueet ovat siihen yksinkertaisesti liian heikkoja; niinpä think tankit pystyvät siihen huomattavasti paremmin. Think tankeilla on käytössään lukemattomia kanavia, joita pitkin ne vievät ideoitaan eteenpäin sadoille poliittisille päättäjille. Poliittisen neuvonnan tarpeen ja lukemattomien vaikutuskanavien yhdistelmä selittää pitkälle amerikkalaisten think tankien suuren merkityksen. (Braml 2001, 3-6)

Think tankeja tutkineen Diana Stonen mukaan pelkästään poliittiset tekijät eivät kuitenkaan selitä amerikkalaisten think tankien korkeaa profiilia. Tilanteeseen vaikuttaa myös maan filan-

trooppinen kulttuuri ja edullinen verojärjestelmä, joka sallii säätiöiden myöntää lahjoituksia lähes verottomina. (Boucher 2004, 116)

Historiaa

Washingtonin vanhimman think tankin perusti joukko liikemiehiä jo vuonna 1943, nimeltään the American Enterprise Association. Se ei vetänyt kuitenkaan vertoja jo aikaisemmin perustetulle liberaalille Brookings-instituutille. 1950-luvulla AEA:sta tuli AEI eli the American Enterprise Institute. Samoihin aikoihin ymmärrettiin, että ei voi olla konservatiivista liikettä ilman konservatiivista teoriaa. Logiikka oli selkeä: jos oikeiston oli vaikea saada ääntään kuulluksi yliopistoissa, oli sen luotava konservatiiviset instituutiot itsensä. Opiskelijoiden sijasta oli opetettava poliitikkoja.

Sittemmin juuri AEI:sta kehittyi yksi Yhdysvaltain vaikutusvaltaisimmista think tankeista; tänään se tunnetaan erityisesti maan presidentin ulkopoliittisena neuvonantajana. AEI:n henkilöstöstä siirtyi 20 työntekijää George W. Bushin hallinnon palvelukseen tämän ensimmäisellä presidenttikaudella. (Bush 2003; Micklethwait – Wooldridge 2004, 154)

1950-luvulla tapahtui samaa muuallakin, lähinnä Hoover- instituutissa. Herbert Hoover oli perustanut think tankin Stanfordin yliopistoon vuonna 1919, mutta jäätyään myöhemmin pois presidentin virasta hän muutti think tankiaan konservatiivisempaan suuntaan. Hoover tahtoi luoda instituution, joka oli vapaa vasemmistolaisista vaikutteista. 1960-luvun Hoover-instituutista tuli jonkinlainen konservatismen majakka akateemisen liberalismien keskellä (Micklethwait - Wooldridge 2004, 49-50).

1970-luvulla konservatiivisia think tankeja alkoi versoa lisää. Heritage-säätiö aloitti vuonna 1973 ja oli alusta pitäen käytännöllisempi ja röyhkeämpi kuin AEI eikä yrittänytkään esittää ”yliopistoa ilman opiskelijoita”. Heritage oli jo tuohon aikaan tyypillinen lobbausjärjestö. Heritage-säätiön takana oli varakkaita rahoittajasukuja, joista osalla oli taustanaan mm. äärioikeistolainen John Birch-seura (Micklethwait – Wooldridge 2004, 78). AEI:ta ja Heritage-säätiötä kutsutaan myös ideologisiksi think tankeiksi. Ne eivät edes teeskentele olevansa puolueettomia tai objektiivisia, vaan toimivat määrätietoisesti päämääriensä toteuttamiseksi. Paul Weyrich, yksi Heritage-säätiön perustajista sanoi asian suoraan: ”Emme toimi enää säilyttääksemme status quon. Olemme radikaaleja ja teemme työtä kumotaksemme maamme nykyisen valtarakenteen”. (Reich 2004, 18)

Myös Yhdysvaltain demokraatit ovat yrittäneet vaikuttaa omien verkostojensa ja think tankiensä kautta. Tosiasiaksi kuitenkin jää, että vuoden 1968 jälkeen Yhdysvalloissa on ollut vain kaksi demokraattisen puolueen presidenttiä. Demokraatit perustivat vuonna 1989 PPI:n (Progressive Policy Institute). PPI:n taustalla on demokraattien ideaverkosto DLC (Democratic Leadership Council), jolla oli aikanaan suuri rooli Bill Clintonin vaalikampanjan toteuttamisessa. DLC perustettiin Walter Mondalen vaalitappion jälkimainingeissa vuonna 1985. (Micklethwait – Woolridge 2004, 170).

Demokraattien aktivoitumisessa löytyi yhtymäkohtia myös Tony Blairin myöhemmin 1990-luvulla esittämiin ajatuksiin. Kun republikaanit voittivat kongressin vaaleissa vuonna 1994

selkeän enemmistön, demokraatit yrittivät kohentaa arvoperustaansa. He antoivat heinäkuussa 1996 julistuksen, missä hahmotettiin uuden informaatioajan poliittista filosofiaa; sen tuli ohjata demokraatit ns. kolmannelle tielle. (Braml 2001, 3)

Kuitenkin lähinnä vain konservatiiviset think tank-pohjaiset verkostot ja instituutit ovat lisänneet Yhdysvalloissa merkitystään viimeisen 30 vuoden aikana. George Bush on aikanaan nojannut moniin niistä, ja nyt ne ovat lähellä USA:n valtakoneistoa; niillä on kyky siirtää ideansa yli maan. Ne näyttävät voittaneen aatteiden sodan.

Pelkästään Heritage-säätiö työllistää yli 200 työntekijää ja järjestää noin 700 seminaaria, konferenssia, keskustelutilaisuutta joka vuosi. Konservatiiviset think tankit ovat yhtä lailla ihmisten kuin ideoiden hautomoita. Donald Rumsfeld ja Condoleezza Rice ovat molemmat Hoover-instituutin entisiä työntekijöitä, samoin 25% puolustusvaliokunnan jäsenistä. Sanoetaan, että think tankeista on tullut USA:n varjokabinetteja. (Micklethwait – Wooldridge 2004, 160)

Think tankeista konservatiivisimmilla (Heritage-säätiö, AEI ja Cato-instituutti) on läheiset suhteet Yhdysvaltain presidenttiin ja hänen kabinettiinsa. Toisaalta AEI vastaa Yhdysvaltain ulkopoliittikan suunnittelusta ja Cato-instituutti suurista sisäpoliittisista uudistuksista. Molemmat think tankit ovat tehneet kärsivällistä, vuosikymmeniä kestävä työtä ideoidensa edistämiseksi. Cato-instituutti aloitti eläkejärjestelmän yksityistämiskampanjan jo vuonna 1979, nyt se kuuluu presidentti Bushin II kabinetin ohjelmaan.

Tärkeimmät think tankit:

- **RAND Corporation, www.rand.org**

Budjetti: 169 000 000 dollaria

RAND Corporationin loi vuonna 1946 sen alkuperäinen asiakas eli Yhdysvaltojen ilmavoimat. Pian 60 vuotta RAND on ollut julkisen hallinnon organisaationa, jonka kanssa joko hallitus tai yksityiset tahot tekevät tutkimussopimuksia. Sen toimialaa ovat etenkin sotilaallinen tutkimus ja kehittämistyö. Se on kaiken aikaa välittänyt poliittisille päättäjille ja Pentagonille informaatiota puolustuskysymyksistä jne. myös terrorismin osalta. Randin raportteja luetaan Washingtonin ohella monissa muissa maailman pääkaupungeissa. Rand Corporationin palveluksessa on runsaat 1000 henkilöä.

Randilla on Euroopassa oma RAND Europe-haaransa, jolla on toimipisteensä kolmessa eri Euroopan kaupungissa. RAND Europen hallintoon ovat kuuluneet Pohjoismaista mm. Carl Bildt ja Matti Vuoria aikanaan Fortumin edustajana.

- **AEI (American Enterprise Institute), www.aei.org**

Budjetti: 16 300 000 dollaria

AEI:n edeltäjän AEA:n perusti vuonna 1943 ryhmä New Dealia vastustaneita liikemiehiä. AEI:n tehtävänä on edistää vapaata markkinataloutta ja se onnistuu

usein sijoittamaan tukemiaan henkilöitä vaikutusvaltaisiin hallinnollisiin tehtäviin. AEI on yksi uskonservatiivien keskeisistä tukikohtista.

AEI tuli yleiseen tietoisuuteen 1970-luvulla, jolloin sen henkilökunta kasvoi alun perin 12 ajattelijasta nykyiseen 145 vakinaiseen tutkijaan, 80 projektityöntekijään ja suureen hallintohenkilökuntaan.

Jo vuonna 1980 sen budjetti oli 14 miljoonaa dollaria ja se työllisti noin 150 henkilöä; nykyisin budjetti on hieman laskenut, mutta AEI tuottaa edelleen vuosittain koko joukon kirjoja, pamfletteja ja lakiehdotuksia ja AEI:n asiantuntijoita kuullaan säännöllisesti joukkotiedotusvälineissä

● **Heritage Foundation, www.heritage.com**

Budjetti: 33 500 000 dollaria

Heritage perustettiin vuonna 1973; se on tutkimus- ja koulutusinstituutti, jonka tehtävänä on muotoilla ja edistää konservatiivista politiikkaa, joka perustuu vapaaseen yksityisyrittäjyyteen, rajoitettuun hallituksen valtaan, yksilön vapautteen, perinteisiin amerikkalaisiin arvoihin ja vahvaan kansalliseen puolustukseen. Heritage ylpeilee siirtävänsä konservatiiviset periaatteensa tämän päivän tärkeisiin poliittisiin kysymyksiin. Heritagea pidetään syystäkin yhtenä maailman vaikutusvaltaisimmista julkisen hallinnon tutkimuslaitoksista.

Heritagen takana on Joseph Coorsin olutimperiumi. Heritagella on tiiviit yhteydet IEA:han Englannissa (Institute of Economic Affairs) ja Mont Pélerin-seuraan. Heritage-säätiö tuottaa vuosittain noin 200 asiakirjaa. Sen vuosikäsikirjassa on lueteltu 1 500 markkinatalouden asiantuntijaa 70 eri alueelta.

Heritage oli tunnettu läheisistä suhteistaan Ronald Reaganiin. Vain viikko Reaganin valinnan jälkeen, vuonna 1980, Heritagen johtaja luovutti Reaganin henkilökunnalle ”Mandate for Leadership”-nimisen 1000-sivuisen dokumentin, jonka olivat valmistanut 250 Heritagen asiantuntijaa. Asiakirjan suositukset vietiin eteenpäin Reaganin uudelle hallinnolle, ja monet niistä saivat lain muodon.

Heritage-säätiötä pidetään sinä think tankina, joka julisti ”ideoiden sodan”. Sodanjulistuksellaan Heritage järkytti think tankien perinteistä maailman järjestystä. Samalla siitä tuli jonkinlainen esikuva nopeasti levinneille edunvalvonta-think tankeille. (Braml 2001, 7)

● **Cato Institute, www.cato.org**

Budjetti: 14 000 000 dollaria

Cato-instituutin perusti vuonna 1977 Edward H. Crane. Instituutin tavoitteena on laajentaa julkista keskustelua, jotta Yhdysvalloissa otetaan paremmin huomioon perinteiset amerikkalaiset periaatteet rajoitetun hallitusvallan, yksilön vapauden, vapaiden markkinoiden ja rauhan edistämiseksi.

Cato-instituutti on erikoistunut selvityksiin yksityistämisestä ja pyrkii kaikin puolin minimoimaan valtion rahoituksen yhteiskunnan eri sektoreilla

- **Brookings Institute, www.brookings.org**

Budjetti v. 2001 30 200 000 dollaria

Brookings-instituutti perustettiin jo vuonna 1916. Se on itsenäinen, puolueeton järjestö, joka on omistautunut tutkimukseen, analyysihin, koulutukseen ja julkaisutoimintaan keskittyen julkisiin politiikan aiheisiin talouden, ulkopoliitiikan ja hallinnon aloilla. Instituutin tavoitteena on parantaa amerikkalaisten instituutioiden suorituskykyä ja julkishallinnon laatua sekä toimimalla siltana tieteen ja politiikan välillä.

- **Foreign Policy Research Institute (FPRI), www.fpri.org**

Nimensä mukaisesti FPRI on keskittynyt USA:n ulkopoliitiikan analysointiin. FPRI:llä on useita tutkimusohjelmia, joista yksi liittyy think tankeihin, nimeltään Think Tanks and Civil Societies Program” (TTSCSP); ohjelma tutkii sitä roolia, mikä politiikkainstituutioilla on hallitusten ja kansalaisyhteiskuntien välillä koko maailmassa. TTSCP:tä on kutsuttu myös ”think tankien think tankiksi”

Amerikkalaisten ja eurooppalaisten think tankien välisistä eroista

Ranskalainen Notre Europe järjesti joulukuussa 2004 Pariisissa seminaarin, jonka pääteemana oli vertailla amerikkalaisten ja eurooppalaisten think tankien välisiä eroja. Seminaari perustui Notre Europe aikaisemmin samana vuonna laatimaan tutkimukseen eurooppalaisista think tankeista.

Seminaarin keskeisiä tuloksia oli:

- Euroopassa think tankit ovat useimmin julkisesti organisoituja ja rahoitettuja, kun taas Yhdysvalloissa niiden tausta on yksityinen
- eurooppalaisen think tankin sanoma voi olla elitististä, amerikkalainen taas on lähempänä käytännön politiikkaa
- amerikkalaiset think tankit ovat näkyvämpiä ja neuvovat hallituksiaan ja kongressin jäseniä suoraan; Euroopassa keskitytään enemmän tutkimukseen
- eurooppalaisilla on usein pitkäkestoisia tutkimushankkeita, Yhdysvalloissa taas enemmän lyhyen tähtäimen sisä- ja talouspolitiikkaan keskittyviä
- eurooppalaiset think tankit ovat myös selkeästi erikoistuneita, esimerkiksi talouteen, Eurooppaan, hyvinvointivaltion kysymyksiin, kun taas amerikkalaiset ovat enemmän ”täyden palvelun” organisaatioita
- eurooppalaisten think tankien budjetit ja henkilökunnat ovat selvästi amerikkalaisia pienempiä
- Euroopassa think tankit ovat enemmän kiinnittyneitä poliitikkoihin ja poliittisiin puolueisiin, myös poliittiseen eliittiin
- amerikkalaisista think tankeista selvä enemmistö kuuluu konservatiivien tukijoihin

(Lahrant – Boucher 2004, 2)

Think tankien tavoitteet ja toimintamuodot

Toimintaidea ja -ajatus; think tankien on aina harkittava tarkkaan toiminta-ajatuksensa ja otettava huomioon ainakin seuraavat asiat:

- keskeisenä ideana ajankohtaisten asioiden tutkiminen, selvittäminen ja taustoitaminen, itse tutkimustyö tai yhä useammin tutkimuksen tilaaminen ja prosessointi sekä tutkitun tiedon välittäminen, yhteiskunnallisten ilmiöiden erittely ja tulevaisuuden haasteiden luotaaminen
- think tank ei voi erikoistua kaikkeen vaan joihinkin teemoihin; think tankilla on oltava selkeä tavoite ja omaleimaisuus pitkällä tähtäimellä
- toimiminen painostusjärjestönä ei ole välttämättä yksinkertainen tehtävä; esimerkiksi päätöksentekijät saattavat muuttaa nopeastikin politiikkaansa, jolloin think tankeilla pitäisi olla laaja kirjo kompetensseja, jos ne haluavat säilyttää vaikutusvaltaisen roolinsa
- tutkimuksen ja edunvalvonnan välinen hankala yhteys
- lainsäädäntöön ja päätöksentekoon vaikuttaminen, lakiluonnosten kirjoittaminen
- think tankit ja demokratia; think tankeja saatetaan usein pitää elitistisinä, aina kohderyhmiä myöten; toisaalta think tankeilla voisi olla paljon tehtävää kansalaisyhteiskunnan vahvistajina

Keskeiset ominaispiirteet:

- vahva akateemisen tutkimusotteen painotus julkaisujen ja henkilökunnan muodossa; toisaalta korostetaan sitä, että on osattava välittää oikeaa sanomaa, oikealla kohderyhmälle, oikeaan aikaan; think tankit ovat tulossa entistä poliittisimmiksi
- itsenäisyys; pidetään ratkaisevan tärkeänä, joskin toisaalta ehdoton puolueettomuus saattaa vähentää think tankien vaikutusmahdollisuuksia poliittisiin päättäjiin; itsenäisyys mainitaan toistuvasti think tankien perustehtävissä jo säännöissä; toisaalta: itsenäisyys on usein suhteellista; itsenäisyys ja sen ylläpitäminen liittyy myös think tankin taloudelliseen tilanteeseen: mitä enemmän think tank joutuu turvautumaan lyhytaikaiseen ja epävarmaan rahoitukseen, sitä vaikeampaa sen on ylläpitää itsenäisyyttään; toisaalta absoluuttista itsenäisyyttä ei nähdä ratkaisevana, monien mielestä on paikallaan, että think tankilla on tietty poliittinen tehtävä ja arvot ja että se ottaa kantaa niiden mukaisesti, mikä on vain hyväksi ja virkistää näin keskustelua.

Ongelmaksi saattaa kuitenkin muodostua think tankin suhde hallitukseen. Läheisten hallitussuhteiden ja samalla etäisyyden ylläpitämisen ongelmat vrt. Labourpuolueen think tankit

Itsenäisyyden kategoriat:

- a) älyllinen; vrt. tieteellisen tutkimuksen perinteelliset käsitteet tai oman tutkimusohjelman määrittely itse
- b) rakenteellinen

c) ideologinen; loppujen lopuksi: kaikki think tankit ovat jossain määrin puolueellisia tai niille on ominaista tietynlainen sitoutumisen ja riippumattomuuden yhdistelmä

- keskustelun edistäminen ja tiedon välittäminen
- lisäarvon ja uuden tiedon tuottaminen ja välittäminen; think tankeilla tulee olla selkeä yhteys ajankohtaiseen poliittiseen tilanteeseen, think tankit eroavat akateemisista laitoksista siinä, että niiden on kyettävä reagoimaan uusiin asioihin hyvin nopeasti
- toiminta julkisena palveluinstituutiona
- kyky olla innovatiivinen ja tulevaisuuteen katsova, luotava foorumi keskustelulle ja verkostoille
- näkyvyyden ja julkisuuden tärkeys; usein väitetään, että think tankit eivät ole kovin näkyviä (ainakaan Yhdysvaltojen ja Englannin ulkopuolella); lisäksi think tankien yleisöä pidetään liian suppeana; Euroopassa niiden ongelmana on liiallinen angloamerikkalainen leima ja tausta. On myös think tankeja, jotka tuottavat korkeatasoisia tutkimuksia ja julkaisuja, mutta antavat kuulua itsensä erittäin vähän; etenkin amerikkalaiset think tankit kilpailevat kaiken aikaa näkyvyydestä ja julkisuudesta, sillä vain se takaa kestävän rahoituksen

Toiminnot:

- tutkimus; tutkimukseen liittyy toisaalta suurin jännite think tankien ja akateemisen maailman välillä: yliopistot pitävät think tankeja usein liian keveinä ja liiaksi taustayhteisöjensä ja rahoittajiensa ohjaamina; tutkimustiedon välittämiseen liittyy myös ero angloamerikkalaisten ja eurooppalaisten think tankien välillä: USA:ssa ja Englannissa päätöksentekijöiden ja akateemisen maailman välillä on hyvää yhteistoimintaa, mutta ei manner-Euroopassa.

● Julkaisutoiminta

Think tankeille on tyypillistä hyvin laaja julkaisutoiminta, kullakin julkaisutyypillä on myös eri nimiä – think tankista riippuen; julkaisutoiminnan laajuus riippuu myös think tankin luonteesta ja tehtävänkuvasta:

- lyhyet ja aihekohtaiset poliittiset selonteot – tarkoitettu poliittisille päätöksentekijöille ja medialle, joilla on yleensä niukalti aikaa lukea, julkaistaan usein on-line-muodossa
- pitemmät ”policy paperit”, tutkimusraportit, tutkimuspaperit, keskustelualoitteet, kirjaset, pamfletit, jotka esittelevät tutkimuksen tuloksia ja antavat suosituksia tulevaisuutta varten. ovat etenkin akateemisten think tankien perustoimintaa.
- seminaariraportit, tapahtumaselostukset, usein ad hoc-pohjalta
- kirjat
- omat lehdet, usein neljästi vuodessa ilmestyvät
- artikkelit joko omilla kotisivuilla tai muissa lehdissä ja web-sivuilla

- uutiskirjeet, saattavat ilmestyä viikoittain tai kahdesti kuukaudessa; niissä informoidaan tulevista tapahtumista, julkaisuista jne.
- yhteys julkisuuteen syntyy pitkälti think tankien julkaisujen ja myös tapahtumien kautta; niitä tuotetaan ja järjestetään usein yhteistyössä kansalaisjärjestöjen, puolueiden, säätiöiden, ay-liikkeen, elinkeinoelämän, median kanssa – ei niinkään esimerkiksi tutkimustoiminnan kautta
- yhteistyö muiden think tankien kanssa: linkkiyhteydet, yhteiset tapahtumat, jopa yhteinen rahoitus
- ylipäättään: Internet toisaalla ja media toisaalla ovat välttämättömiä tekijöitä think tankien olemassaolon ja menestyksen kannalta
- lyhyet keskustelupaperit ja muistiot, lehtiartikkelit tai yhteiskunnallisilla päättäjillä miehitetyt seminaarit ovat usein julkisuuden ja maineen kannalta tärkeämpiä kuin paksut kirjat tai viisaat tutkimukset
- sähköiset uutiskirjeet
- tv- ja radiokanavat; think tankien asiantuntijat esiintyvät etenkin Yhdysvalloissa myös tv-kommentaattoreina
- tapahtumat: konferenssit, seminaarit, keskustelutilaisuudet

Henkilökunta:

- tutkijat; koti- ja ulkomaisia
- harjoittelijoiden vilkas käyttö
- henkilökunnan osuus ja koulutus/tutkijatausta liittyy myös think tankin rooliin vrt. akateemiset think tankit
- think tankin henkilökunnan rekrytoituminen hallituksen edustajiksi
- usein think tankien perustajina saattaa olla poliitikkoja, jotka pyrkivät vain vahvistamaan omaa asemaansa kotimaassaan ja mahdollisesti ajamaan omaa asiaansa
- eurooppalaisten think tankien henkilökunnassa ei ole vastaavalla tavalla mukana arvostettuja tutkijoita tai merkittäviä poliitikkoja kuten Yhdysvalloissa, usein niiltä myös puuttuu resursseja heidän houkuttelemiseksi

Rahoitus:

Yleensä think tankien rahoitus koostuu erittäin vaihtelevista lähteistä: yksityisistä ja julkisen kautta Euroopan unionin rahoitukseen; etenkin Yhdysvalloissa on tyyppillistä, että sikäläisiä think tankeja rahoittavat varakkaat suvut, säätiöt ja suuryritykset.

Rahoitus vaihtelee maittäin ja tulee tavattoman monista eri lähteistä. Esimerkiksi Euroopassa ei ole think tankia, joka saisi rahoituksensa kokonaan vain valtiolta tai yksityiseltä sektorilta. Toisaalta jopa maissa, missä valtion rahoitusta ei odottaisi, useimmat think tankit saavat tutkimusprojekteihinsa huomattavaa tukea valtiolta.

Euroopassa tyypillisiä rahoituslähteitä ovat:

- valtion rahoitus; yleisintä valtion rahoitus on Pohjoismaissa, Saksassa, Italiassa, Espanjassa, Itävallassa ja, jossain määrin, Ranskassa. Sen sijaan Englannissa, Irlannissa, Hollannissa ja Kreikassa think tankit ovat vähemmän riippuvaisia valtion rahoituksesta; riippuu think tankin luonteesta, mikä ministeriö niitä rahoittaa; kansainvälisiin ja Eurooppakysymyksiin perehtyneiden rahoittajina voi olla ulkoministeriö, saksalaisten säätiöiden taustalla taas sisäministeriö, ranskalaisten ”pääministerin kanslia” jne; toisaalta Länsi-Euroopassa valtion rahoitus kohdistuu sellaisiin laitoksiin, jotka keskittyvät johonkin erityistehtävään (vrt. Ulkopoliittinen instituutti, SITRA)
- EU:n komissio; komission budjetissa oli vuonna 2004 sellaisia budjettilinjoja kuin ”Grants to European think tanks and organisations advancing the idea of Europe”, yhteensä noin 3.5 milj. euroa
- yksityinen sektori; yleisin etenkin Englannissa ja Saksassa, Eurooppa-suuntautuneista think tankeista 44% ilmoittivat saavansa perusrahoituksen yksityiseltä sektorilta
- yksityisrahoituksen ongelmana useimmiten sen lyhytkestoisuus ja vain yhden vuoden sopimukseen perustuva; monet think tankit haluaisivat monivuotisia sopimuksia
- säätiöt toisena keskeisenä rahoituksen lähteenä,
- tutkimussopimukset; kasvava osuus rahoituksesta on peräisin tiettyihin tutkimusprojekteihin saadusta tuesta, jolloin rahoittajina voi olla kansalliset tai ulkomaiset hallitukset, EU, yksityinen liike-elämä ja yliopistot.
- muut lähteet, joihin kuuluvat mm. julkaisujen myynti, seminaari-ym. osanottomaksut, koulutuksesta ja neuvonnasta saadut maksut, jäsenmaksut ja lahjoitukset, mikä lienee tärkeä monille think tankeille eritoten Englannissa.
- rahoitus vs. riippumattomuus; erityisesti Yhdysvalloissa, myös Englannissa torjutaan valtionrahoitus itsenäisyyttä uhkaavana tekijänä; omaa itsenäisyyttä puolustellaan eri lähteistä tulevana rahoituksena
- rahoituksen epävarmuus, etenkin julkinen rahoitus liaksi kiinni poliittisista suhdanteista
- think tankeilla jatkuva epävarmuus perusrahoituksen kanssa, hallituksetkin halukkaita rahoittamaan vain erillisprojekteja, jolloin ongelmana panostaa pitkäaikaisiin tutkimustiimeihin ja niiden pysyvyyteen
- kaiken kaikkiaan eurooppalaisten think tankien rahoitus on selvästi amerikkalaisia vaatimattomammalla tasolla, mihin vaikuttaa myös verotuksen erilaisuus mm. säätiöiden osalta

(George 1997; McGann 1999; Braml 2001; Boucher 2004; Lahrant – Boucher 2004)

Think tankien keskinäisiä verkostoja

On hyvin tyypillistä, että think tankit ovat lisäksi mukana yhteisissä maailmanlaajuisissa verkostoissa. Samanmieliset ja -taustaiset think tankit joko muodostavat keskenään yhteistyöverkostoja tai suosittelevat toistensa netti-osoitteita. Erityisesti uusliberaaleilla think tankeilla on laajojakin yhteisiä verkostoja sekä Euroopassa että maailmanlaajuisesti.

Stockholm Network (www.stockholm-network.org)

Stockholm Network kutsuu itseään Euroopan ainoaksi markkinaperusteisille think tankeille omistautuneeksi palveluorganisaatioksi. Verkoston kotipaikka on Lontoo, joskin se toimii ennen kaikkea virtuaalisena think tankina. Stockholm Networkissa on mukana 120 uusliberaalia think tankia miltei jokaisesta Euroopan maasta. Verkoston aktiivisimmat jäsenet tulevat Englannista ja Ruotsista: englantilainen Civitas toimii verkoston isäntänä ja ruotsalainen Timbro oli yksi perustajajäsenistä. Myös EVA Suomesta kuuluu verkoston jäseniin.

Stockholm-verkosto on kiinnostunut kaikista ideoista, jotka edistävät taloudellista kasvua Euroopassa, se haluaa uudistaa Euroopan hyvinvointivaltioita ja luoda joustavimmat työmarkkinat; se haluaa myös painottaa globalisaation myönteisiä puolia ja edistää vapaata kauppaa.

Verkosto toteuttaa tutkimusta, järjestää ja tiedottaa tapahtumista ja informoi jäseniään uutiskirjeen avulla.

Stockholm-verkoston jäseninä on puolisen tusinaa F. A. Hayekin nimeä kantavaa instituuttia, säätiötä tai seuraa kotimainaan Venäjä, Slovakia, Unkari, Bulgaria, Belgia ja Saksa

Atlas Economic Research Foundation, (www.atlasusa.org)

Atlas-säätiötä voi pitää Stockholm-verkoston globaalina laajentumana. Säätiön perusti vuonna 1981 Anthony Fisher, joka kuului myös Mont Pélerin-seuran keskeisiin taustavoimiin. Atlas-säätiö jakaa vuosittain Fisherin nimeä kantavan palkinnon, jonka tavoitteena on palkita henkilöitä tai laitoksia sellaisten julkaisujen tuottamisesta, jotka ”kasvattavat suurta yleisöä vapaan yhteiskunnan puolesta”. Palkinto myönnettiin vuonna 2001 Timbrolle ja Johan Norbergille.

Atlaksen perustamisella Fisher halusi institutionalisoida konservatiivisten think tankien kansainvälisen yhteistyön. Atlas tukee ja työskentelee aktiivisesti yhteistyössä noin 150 ympäri maailmaa olevan think tankin kanssa.

Mont Pelerin Society (www.montpelerin.org)

Eräällä maailman tärkeimmäksi mainitulla think tankilla ei ole lainkaan postiosoitetta. Mont Pélerin-seuran perusti Friedrich Hayek vuonna 1947; yhdistys koulutti ensin amerikkalaisia, sitten eurooppalaisia konservatiiveja Mont Pélerin-nimisessä kylässä lähellä Lausannea. Näistä ajoista lähtien se on jäänyt eräänlaiseksi uusliberalistien ajattelijoiden piilopaikaksi ja Mekaksi. Milton Friedmanin mielestä ”Mont Pelerin aikanaan osoitti meille, että emme ole yksin” ja toimi eräänlaisena innostajana yhteisille verkostoille ja hankkeille.

Seuraan valitaan jäsenet kutsumenettelyllä eivätkä läheskään kaikki nimet ole tiedossa. On kuitenkin tunnettua, että jäseniä ovat mm. Margaret Thatcher, Tshekin entinen pääministeri Vaclav Klaus, Ranskan ex-talousministeri Alain Madelin, Johan Norberg jne. Yhteensä seuraan on kutsuttu 500 jäsentä. (George 1997, 49-50)

Etenkään amerikkalaisista tai konservatiivisista think tankeista ei voi puhua, ellei nosta esiin Friedrich Hayekin nimeä. Hayek oli taloustieteen nobelisti vuodelta 1960. Monet amerikkalaiset think tankit ja konservatiiviset think tankit pitävät Hayekia oppi-isänään – jopa sankarinaan! Hayek ei ollut suinkaan vain taloustieteilijä, vaan hän esitti useita näkemyksiä yhteiskunnallisestakin kehityksestä, jotka parhaalla mahdollisella tavalla palvelisivat Hayekin ajamaa vapaan markkinatalouden toteuttamista. Keskeistä Hayekin ajattelussa oli vapaa kilpailu ja kaiken valtiollisen säätelyn poistaminen. Itävaltalaissyntyinen Hayek oli mukana lukemattomissa vapaata kauppaa tukevissa hankkeissa ja kuului monen tärkeän oppilaitoksen ja yhteisön taustavoimiin. Hayek oli London School of Economicsissa 1930-luvulla yhdessä Keynesin kanssa, myöhemmin hän oli Yhdysvaltojen konservatiivien keskeisen opinahjon Chicago-koulun kantavia voimia.

Hayek kiertyy think tankeihin senkin takia, että käsite ”ideoiden sota” on lähtöisin häneltä. Käsite on lyönyt erityisen hyvin läpi Yhdysvalloissa, jossa monet konservatiiviset suvut ja säätiöt ovat valmiita rahoittamaan avokätisesti mm. think tankien toimintaa, jotta sen avulla voitaisiin selviytyä sodasta voittajina.

Think tankit ja puolueet

Hollannin työväenpuolueen, PvDA:n yhteydessä toimivan Wiardi Beckman-säätiön tutkija René Cuperus on käsitellyt mielenkiintoisella tavalla think tankien roolia nykypuolueiden toiminnassa. Cuperus lähtee liikkeelle mielestään ikuisesta jännitteestä aatteiden ja vallan – Kantin ja Macchiavellin – välillä. Cuperuksen mielestä se tarkoittaa tänä päivänä yhtäällä virkapaikkojen hamuamisen ja äänten kalastelun ja toisaalla yhteiskuntakehityksen erittelyn ja poliittisten periaatteiden itseksiinnin arvioinnin välistä ristiriitaa. (Cuperus 2003, 1).

Jännite on saanut uutta värinää, kun puolueet ovat muuttuneet kampanjapuolueiksi ja kun länsimaiden poliittinen kulttuuri on muuttunut mediademokratiaksi. Tämän päivän politiikka henkilöityy puolueiden johtajissa, joita taas median lait ohjaavat puolueissa, hallituspolitiikassa ja luonnollisesti mediaesiintymisessä.

Yhä enemmän puolueiden sisäinen keskustelu ja periaatteellinen pohdinta puolueiden tavoitteista nähdään vastakkaisena voimana puoluestrategialle ja yhtenäiselle politiikalle. Yhä enemmän poliitikot pitävät vapaata keskustelua ja mielipide-eroja poliittisina tai vaaliriskeinä, jotka voivat vahingoittaa puoluejohtajan, puolueohjelman ja vaaliteemojen huolellisesti rakennettua imagoa. Median välittämä kuva pidetyn johtajan takana seisovasta yhtenäisestä puolueesta voi joutua ristiriitaan puoluepolitiikan muiden ulottuvuuksien ja tehtävien kanssa. Samalla puoluetoiminnassa jää syrjään etenkin:

- keskustelu puolueen periaatteista ja ohjelmavaihtelusta
- perusteellinen pohdinta politiikan epäonnistumisen syistä

- sisäinen itsekritiikki mielivaltaisen vallankäytön estämiseksi
- puolueiden sisäisen tilan jatkuva arviointi. (Cuperus 2003, 1-3)

Cuperuksen mielestä poliittinen demokratia itsessään on aatteiden, arvojen ja tavoitteiden rakenteellista ja sivistynyttä ristiriitaa. Tiede ja politiikka ainakin teoriassa kukoistavat demokraattisen käytännön, ristiriidan, kilpailun ja kritiikin kautta. Pidemmällä tähtäimellä rationaalinen ja demokraattinen politiikka on riippuvaista kriittisistä arvioinneista ja uudesta tieteilisestä tiedosta. Tästä huolimatta akateemisen ja politiikan maailmojen välillä on jännitettä. Tiede usein vastustaa ja kritisoi arkiviisautta sekä saavutettuja etuja ja asetelmia. Akateemiseen epäilyyn ja totuuteen kiinnittymisellä voi olla kohtalokkaat vaikutukset poliitikkojen maailman valtapelissä. (Cuperus 2003, 3)

Tässä kokonaisuudessa think tankeilla on kaksitahoinen asema. Angloamerikkalaisessa maailmassa niiden alkuperänä on ollut toimia vastareaktiona jollekin – think tankien tarkoituksena on ollut suunnitella ja luoda esityksiä, joilla hyökätään tai reagoidaan ”poliittisen vihollisen” argumentteja ja politiikkaa vastaan. Näin Chicago-kouluun tai Margaret Thatcherin kapinaan sitoutuneet think tankit pyrkivät valtaamaan vasemmiston johtoaseman julkisessa mielipiteessä ja yrittivät muuttaa poliittista ilmastoa ja julkista keskustelua, jota ohjasi keskustavaasemmiston keynesiläinen taloudellinen ajattelu. Toisaalta vastareaktiona uusliberaalien menestykselle perustettiin keskusta-vasemmiston omia think tankeja taistelemaan uusliberaalia politiikkaa vastaan. Tätä kuvasti ”kolmannen tien” käsitteen luominen ja sellaisten think tankien kuin DLC:n (Democratic Leadership Council) perustaminen Washingtonissa tai IPPR:n Lontoossa. (Cuperus 2003, 3)

Tämä suhde, intellektuellien ja poliitikkojen välinen jännite, ei ole ongelmallinen. Think tankit operoivat ”ideologisina tuotantoyksikköinä” puolueen tai suuntauksen puolesta. Älyllinen riski on siinä, että think tankeja käytetään vain välineellisinä toimijoina osana vaalikampanjaa tai mediapuoluetta. Ideologiset tai ohjelmalliset esitykset palvelevat ainoastaan mediassa menestymistä.

Think tankien toisena tavoitteena tulee olla tutkimustyö, toteutuneen politiikan arviointi ja uuden politiikan suunnittelu, ”jokapäiväisen viisauden” kritiikki yhteiskunnassa ja puolueen sisällä, puolueohjelmien uudistaminen jne. Tässä korostuu think tankin kriittinen tehtävä, mikä voi aiheuttaa ristiriitaa tutkijoiden ja ammattipoliitikkojen välillä.

Think tankien kolmantena tehtävänä on keskustelun toteuttaminen konferenssien, seminaarien, julkaisujen ym. avulla. Sen avulla puolueet tuovat toimintaan mukaan itsenäisesti ajattelevia tutkijoita, lehtimiehiä ja elinkeinoelämän edustajia hallituksen tai puoluepolitiikan piiriin. Think tankit toimivat tällöin välittäjinä yliopistojen ja politiikan kesken.

Siksi useimmilla think tankeilla on epäsuorat yhteydet puolueisiin tai aatteellisiin yhteisöihin. Kuitenkin jonkinlainen etäisyys ja riippumattomuus – taloudellisesti, poliittisesti ja hallinnollisesti – puolue- tai hallituspolitiikkaan nähdään välittävän ja kriittisen roolin välttämättömänä ehtona.

3. Kansalais- ja yhteiskunnallisen kasvatuksen tila Suomessa

Pohjoismainen kansansivistys syntyi alun perin varustamaan kaikki kansalaiset demokratiassa tarvittavilla tiedoilla ja taidoilla. Vapaalla sivistystyöllä on siis Suomessakin kunniakas kansalaiskasvatuksen perinne, mikä näkyy jo työmuotojen (kansalaisopisto, kansanopisto) nimissäkin. Pioneeriajoista lukien vapaan sivistystyön rakenteet ja työmuodot ovat vain kehittyneet, valtionapuja ja -osuuksia on virrannut satoihin oppilaitoksiin, mutta ajan myötä kansalaiskasvatus tai aktiivista kansalaisuutta tukeva toiminta on kuihtunut vähäiseksi. Koko perinne on hiipunut, vaikka vapaan sivistystyön organisaatiot ovat edelleen voimakkaita ja antavat kehittämislle hyvän pohjan.

Osallistumismääriltään selvästi suurimmat kansalaisopistot ovat epäilemättä tärkeitä sosiaalisen tapaamisen ja keskustelun paikkoja. Sosiaalinen motiivi onkin nähty keskeiseksi syyksi opiskella kansalaisopistossa. Toisaalta kansalaisopistot ovat etäänntyneet kauas kaikesta kansalaiskasvatuksesta – puhumattakaan yhteiskunnallisesta tai poliittisesta opiskelusta. Liian monessa kansalaisopistossa keskitytään varjelemaan ”tasapuolisuutta” niin, että se estää reippaan kannan ottamisen ja kansalaisyhteiskuntaan lähestymisen. (Niemelä 2004d)

Näin kansalaisopistoissa on ajauduttu 50 vuodessa etäälle mm. Urpo Harvan ajattelusta. Tietysti poliittinen kulttuuri puolueineenkin on muuttunut 50 vuodessa, mutta pohtiessaan silloisten työväenopistojen yhteiskunnallisten aineiden opetusta Harvan mielestä poliittikkaa sivuavia kysymyksiä tulee ja saa käsitellä, toki asiallisesti ja ”ilman puoluekiihotusta”. Demokraattisen elämän perusteita lujitetaan Harvan mukaan yhteiskunnallisen tiedon jakamisella, asiallisella keskustelulla, eriäviä kantoja ymmärtämään pyrkivällä yhteisopiskelulla toveripiirissä sekä kriittistä mielenlaatua vahvistavalla pyrkimyksellä objektiiviseen totuuteen. (Salo- Suoranta 2002, 136)

Ns. puolueettomien aikuiskasvatustalaitosten ja -järjestöjen sitoutuminen aktiivisen kansalaisuuden edistämiseen ja kehittämiseen on ollut vähäistä. Muodollinen tai osa järjestelmää olevaa aikuiskasvatusta on usein luonteeltaan epäpoliittisempaa eikä näin aktiivista kansalaisuutta edistämään tarkoitettu aikuiskasvatus juuri kytkeydy poliittiseen toimintaan. Raja-aidat niin aikuiskasvatuksen ja poliittisen toiminnan kuin institutionaalisen ja järjestöllisen aikuiskasvatuksen välillä ovat hyvinkin selvät ja pysyvät.

Vapaan sivistystyön sisällöt

Kansalaisopinnot on Suomessa ja Pohjoismaissa nähty vapaan sivistystyön keskeisinä tehtävinä. Valtio tukee vapaata sivistystyötä vuosittain runsaan 150 miljoonan euron ja kunnat noin 50 miljoonan euron edestä. Silti, eri tietolähteisiin perustuva arvio on, että kokonaistuesta vain 8% käytetään tavalla tai toisella perusteltavaan kansalaiskasvatukseen ja selvästi alle 2% poliittista toimintaa tukevaan kasvatukseen. Kansalaisopistojen osuus tästä on 1-2%:n luokkaa. Poliittisen toiminnan opetus lienee lähempänä 0,5 %:ia kuin yhtä, siis alle 1,5 miljoonaa euroa. (Niemelä 2004d)

Tilastokeskuksen tuoreimmat luvut kertovat, että kansalaisopistoista haetaan ennen kaikkea hyvää oloa, terveyttä ja käden taitoja. Kaiken kaikkiaan kansalaisopistot toteuttivat vuonna 2003 yhteensä 2 094 600 opetustuntia, mikä on noin 65% vapaan sivistystyön kokonaistarjonnasta. Kokonaistuntimäärästä sijoittuu 46 996 tuntia (2,25%) ”Oikeus-, yhteiskunta- ja käyttämisaineet”-otsikon alle. Kun tuokin otsikko sisältää sellaisia kurssinimikkeitä, joilla ei ole juuri mitään tekemistä kansalaiskasvatuksen kanssa, ei kansalaisopistojen roolia kansalaiskasvatuksen edistäjänä voi pitää kovin vahvana (Oppilaitosten aikuiskoulutus 2003).

Myös kansanopistojen ja opintokeskusten tarjonnassa taide- ja taitoaineiden sekä liikunnan osuus kokonaisvolyymista on jatkanut kasvuaan. Tällaisilla kokonaisluvuilla vapaalla sivistystyöllä on vaikeuksia selvittää ajasta, joka nostaa aktiivisen kansalaisuuden elinikäisen oppimisen keskeiseksi tavoitteeksi tai joka asettaa juuri vapaalle sivistystyölle tärkeitä, nyky-yhteiskunnan muutosta tulkitsevia ja selittäviä tehtäviä.

Toisaalta syy ei ole pelkästään vapaan sivistystyön saamattomuuden. Koulutuspolitiikka ei ole vuosikymmeniä ennen Parlamentaarisen aikuiskoulutustyöryhmän mietintöä painottanut sen enempää aktiivista kansalaisuutta kuin demokratiakaan. Toimintaa on ohjattu yleissivistäviin tutkintoihin tai ammatilliseen opetukseen. Kaiken tämän jäljet näkyvät (Niemelä 2004d).

Vapaan sivistystyön asiakirjojen ja käytännön välinen ristiriita

Lain vapaasta sivistystyön 1 §:n eli tarkoituksipykälän mukaan vapaalla sivistystyöllä on yksilöllinen (persoonallisuuden monipuolinen kehitys), yhteisöllinen (kyky toimia yhdessä) ja yhteiskunnallinen (tasa-arvo, demokratia ja moniarvoisuus) tehtävä suomalaisessa yhteiskunnassa. Käytännössä tarkoituksipykälän toive demokratiaan kasvattamisesta on jäänyt taka-alalle vapaan sivistystyön keskittyessä yksilölliseen tehtäväänsä. Ristiriita lain 2 §:n kanssa syntyy, kun siinä taas nähdään kansalaisopistot kansalaisvalmiuksien kehittäjinä (Laki vapaasta sivistystyöstä 1998).

Parlamentaarinen aikuiskoulutustyöryhmän mietintö helmikuulta 2002 korosti vapaan sivistystyön tehtävänä myös kansalaisyhteiskunnan vahvistamista sekä demokratian ja sen arvojen puolustamista. Samoin opetusministeriön laatimassa Koulutus ja tutkimus 2003 – 2008-kehittämissuunnitelmassa nähdään vapaan sivistystyön lähi vuosien painopisteinä kansalaisvaikuttamisen edistäminen ja kansalaisyhteiskunnan vahvistaminen (Parlamentaarisen aikuiskoulutustyöryhmän mietintö 2002, 24; Koulutus ja tutkimus-kehittämissuunnitelma 2003-2008, 52). Ristiriita näiden asiakirjojen tavoitteiden ja käytännön tilanteen välillä on ilmeinen.

Parlamentaarisen aikuiskoulutustyöryhmän mietinnön valmistumisen jälkeen määriteltiin kiireellisiksi jatkotoimenpiteiksi aikuisten koulutustason kohottamisohjelman ja ammatillisen lisäkoulutuksen organisoinnin ohella myös vapaan sivistystyön tavoitteiden ja ohjauksen täsmentäminen. Erikseen asetetun valmistelutyöryhmän tehtävänä oli ”vapaan sivistystyön tavoitteita, ohjausta ja rahoitusta koskevien ehdotusten konkretisoiminen ja toimeenpanosuunnitelman laatiminen”.

Valmisteluryhmässä nousivat kuitenkin esiin liian hajanaiset ja keskenään ristiriitaiset intressit, joten sen esitykset jäivät puoli tiehen. Tehtävien määrittelyssä ei ole onnistuttu myöhemminkään, vaan lähes ainoana lopputulemana on päädytty suuntaviivaohjauksen asteittaiseen toimeenpanoon vuosina 2005 – 2008 ja jonkinlaisen informaatio-ohjauksen soveltamiseen vapaassa sivistystyössä.

Pohtiessaan kansalais- ja tietoyhteiskuntavalmiusopintojen laajaa käynnistämistä vapaan sivistystyön oppilaitoksissa Aaro Harju näkee sen rahoituksen varmistamisen välttämättömänä toimenpiteenä. Sen sijaan Harju epäilee informaatio-ohjauksen riittävyttä opintojen toteuttamisessa (Harju 2004, 53). Käytännössä informaatio-ohjaus jääneekin kuolleeksi kirjaimeksi.

Onko vapaan sivistystyön osalta käymässä niin, että Parlamentaarisen aikuiskoulutustyöryhmän mietintö jää ainoaksi yritykseksi vapaan sivistystyön suuntaamisessa kansalaisvaikuttamisen ja kansalaisyhteiskunnan vahvistamisen? Runsaat kolme vuotta mietinnön luovuttamisen jälkeen näyttää siltä, että opetushallinnosta ei ole viemään eteenpäin Parlamentaarisen työryhmän yksimielisiä esityksiä.

Suoriteperusteisuuden ongelma

Vapaata sivistystyötä rahoitettiin työmuotokohtaisilla, osin harkinnanvaraisilla, mutta pääosin menoperusteisilla erityislaeilla 1990-luvun alkuun saakka. Taloudellisen laman jälkimainingeissa ja ajan tehokkuushengen mukaisesti myös vapaan sivistystyön rahoitusperusteet muutettiin laskennallisiksi. Muutoksen yksi seuraus on se, että oppilaitokset ovat vuodesta 1994 lähtien kilpailleet keskenään määrällisin suorittein. Rahoitusperusteet ovat ohjanneet toimintaa helppoihin kohderyhmiin ja pelkästään määrällisiin suoritteisiin ja jo johtaneet erityisesti pienten oppilaitosten kohdalla haitalliseen oravanpyörässä juoksemiseen.

Suoriteperusteisen valtiosuuslainsäädännön pahimpia seurauksia oli se, että se ei kannusta sisällöllisiin painotuksiin. Raskaimmin suoriteperusteisesta mallista ovat kärsineet opintokeskukset niitä yllä pitävine sivistysjärjestöineen. Suoriteperusteisen lain kanssa menestyvät parhaiten silloin kun ei itse toteuta minkäänlaista koulutusta, vaan siirtää valtiosuuden toisten järjestöjen käyttöön pieninä tuntisuoritteina. Näin valtiosuusmalli on onnistunut turmelemaan eniten kansalaisopintoja toteuttaneiden opintokeskusten mahdollisuudet laajojen yhteiskunnallisten koulutushankkeiden, oppimateriaalituotannon tai tutor-koulutuksen toteuttamiseen. Merkillinen tilanne on jatkunut jo yli 11 vuotta.

Vapaa sivistystyö kansalaisuuden ja kansalaisyhteiskunnan rakentajana

Demokratian sanotaan olevan jatkuvaa oppimista. Erityisesti tämä korostuu nopean muutoksen aikana. Demokratian korostama keskustelu on perimmältään yritystä ymmärtää, mistä yhteiskunnan muutoksessa on kysymys ja miten muuttuvassa maailmassa tulisi suunnistaa. Siksi vapaalla sivistystyöllä voisi olla keskeinen kansalaisvaikuttamista tukeva tehtävä. Tämä koskee myös eläkeikää. Tarvitsee vain ajatella, kuinka paljon maailma ehtii muuttua keskimääräisen eläkeiän aikana. Ihmisillä tulee olla oikeus täysipainoiseen kansalaisuuteen koko elämän ajan.

Vapaan sivistystyön roolia demokratian, kansalaisyhteiskunnan ja kansalaisuuden vahvistajana voi pohtia myös alla olevien kysymysten näkökulmasta:

- onko vapaasta sivistystyöstä eväiden antajaksi kansalaisille tämän päivän yhteiskunnassa toimimiseksi?
- pystyykö vapaa sivistystyö antamaan kansalaisille valmiuksia kansalaisvaikuttamiseen?
- pystyykö vapaa sivistystyö kuvaamaan, tulkitsemaan ja jäsentämään nyky-yhteiskunnan muutoksia?
- voiko vapaa sivistystyö omalla panoksellaan myötävaikuttaa yhteiskunnallisten epäkohtien lieventämiseksi?
- onko vapaalla sivistystyöllä jotain annettavaa globalisoituneen ajan pätkätyö-Suomen uhatussa ja heikossa asemassa olevien väestöryhmien elämäntilanteeseen ja kokemuksiin?

Jos jokaiseen kysymykseen joutuu vastaamaan kielteisesti, arvioitakoon vapaan sivistystyön merkitys suomalaisessa yhteiskunnassa uudelleen. Ehkä on tullut aika siirtää vapaan sivistystyön painopistettä henkilökohtaisen kehittämisen ulottuvuudesta koskemaan jonkin verran myös vaikuttamista koko suomalaisessa yhteiskunnassa?

Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelman myötä on paljastunut vapaan sivistystyön avuttomuus toteuttaa kansalaisvaikuttamiseen tai ylipäättään kansalaiskasvatukseen painottuvaa opintotoimintaa. Tilanne on surullinen, koska Suomessa on kuitenkin olemassa perinteet ja nykyisin myös rakenteet kansalaiskasvatuksen tehostamiseen aikuisväestön piirissä.

4. Kansainväliset esimerkit

Kun missä tahansa asiassa tehdään vertailuja eri maiden välillä, on aina syytä huomioida vallitsevat historialliset, taloudelliset, poliittiset, sosiaaliset ja kulttuuriset erot. Vasta niiden ymmärtäminen auttaa näkemään vertailujen taakse ja näkemään erojen syitä.

Myös yhteiskunnallisten instituutioiden erilainen asema ja perinteet saattavat selittää paljon; esimerkiksi säätiöillä on usein keskeinen rooli toimintojen rahoittajina ja taustavoimina. Silloin on otettava huomioon, että Ranskassa on 2000 säätiötä, mutta Saksassa jo 8300 ja Englannissa peräti lähes 9000 (Boucher 2004, 118).

Maiden välisissä vertailuissa törmää usein siihenkin, että samat käsitteet tarkoittavat eri maissa eri asioita. Saksan ”Politische Bildung” ei tarkoita varsinaisesti poliittista koulutusta, vaan enemmänkin kansalaiskasvatusta (engl. ”civic education”). ”Think tank” on toinen käsite, joka herättää helposti ristiriitaisia tulkintoja. Eroavuudet paljastuvat jo englantilaisperäisen sanan vaihtelevista käännöksistä eri kielille. Kaiken lisäksi tutkijat kiistelevät edelleen think tankien keskeisistä kriteereistä. (Boucher 2004, 4) Tilannetta ei helpota yhtään, että think tankit tavataan luokitella erilaisiin kategorioihin. On myös tavallista, että jokin instituutti tai säätiö haluaa kutsua itseään think tankiksi, vaikka sen tunnuspiirteet ovat kaukana yleisesti määritellyistä.

Vapaa sivistystyö esiintyy tarkasteltavissa maissa meille puhtaimmillaan vain Ruotsissa. Saksassa joukkoon voidaan lukea kunnalliset ”kansalaisopistot” (Volkhochschule) ja muuttamat jäljelle jääneet kansanopistot. Englannissa Työväen Sivistysliitto (WEA) ja jotkut muut kansallisen kattojärjestön, NIACEn jäsenjärjestöt ja muutamat perinteiset sisäoppilaitokset. Hollannissa ja Ranskassa vapaa sivistystyö toteutuu enemmän sosiaalisena ja kulttuuritoimintana. Yhteisenä piirteenä on pitkäkestoisen yhteiskunnallisen opetuksen hiipuminen kaikissa maissa, mikä on heijastunut kansanopistojen vähentymisenä Saksassa ja katoamisena Hollannissa.

Kansainvälisessä vertailussa on sitä vastoin yhteistä edustuksellisen demokratian ja sen myötä poliittisten puolueiden samankaltainen tila. Vaaliosallistuminen on laskenut, puoluejäsenten määrä vähentynyt ja puoluejäsenten keski-ikä noussut. Erityisesti nuoret ovat etäänntyneet kauas perinteisestä poliittisesta osallistumisesta.

Maakohtaiset esittelyt eivät ole, eivätkä voi ollakaan, yhteismitallisia, koska keskinäiset erot ovat merkittäviä. Seuraavissa kuvauksissa on keskitytty kullekin maalle tyypillisiin ja niille vahvimpiin ilmiöihin: Hollannissa ja Saksassa säätiöihin, Englannissa think tankeihin, Rans-

kassa politiikan ympärille syntyneisiin yhteisöihin ja Ruotsissa kansansivistyksen merkitykseen ja asemaan demokratian edistäjänä.

Hollanti

Hollanti kuuluu niihin Euroopan maihin, jossa kansalaisvaikuttamisella etenkin paikallisella tasolla on pitkät perinteet. Kansalaisten kiinnostus kohdistuu ennen muuta hyvin konkreettisiin, ihmisiä lähellä oleviin asioihin. Hollantilaiset ovat vieraantuneet entistä enemmän puolueista. Puolueita ei nähdä enää edes paikallisella tasolla merkittävänä toimijoina, vaan kansalaisjärjestöillä ja yksittäisillä kansalaisaloitteilla koetaan olevan suurempi vaikutus yhteisten asioiden edistämässä. (Ruud Veldhuisin haastattelu)

Samaan aikaa Hollannin poliittinen ilmasto on muuttunut epävakaaaksi. Hollantia on pidetty suvaitsevaisuuden ja avoimuuden mallimaana, mutta nyt suvaitsevaisuuden rajat ovat tulleet vastaan. Maan ilmapiiri on muuttunut viime vuosien poliittisten murhien jälkeen. Murhien vaikutukset ovat olleet radikaaleja: moskeijoita on palanut, todennäköisesti nuorten oikeisto-radikaalien syyttäminä. Kirkkoja on poltettu, mistä taas on syytety marokkoloisia.

Aikaisemmin suhteellisen vakiintuneissa puolueolosuhteissa ja –kannatuksessa on tapahtunut merkittäviä muutoksia. Populistiset puolueet ovat äkkiä lisänneet kannatustaan, jos kohta niiden suosio on jo ehtinyt heilahdella voimakkaasti. Ylipäätään hollantilaiset vaihtavat nykyisin herkästi ja nopeasti puoluetta, ”poliittisen kodin” vakituiset asukkaat käyvät yhä satunnaisimmiksi.

Hollantilaisten kiristyneet asenteet näkyvät myös maan Eurooppa-politiikassa. Aiemmin myönteisesti Euroopan yhdentymiseen suhtautuneista hollantilaisista on tullut euroskeptikoita. Asenteet Euroopan unionia kohtaan ovat muuttuneet laajennuksen jälkeen eikä uusia valtioita ole juurikaan toivotettu tervetulleiksi. Kesällä 2004 pidettyjen EU:n parlamenttivaalien suurin voittaja oli EU:n komission entinen virkamies, joka keskittyi vaalikampanjassaan EU:n tukipolitiikan väärinkäytösten esittelyyn. (Eddy Habben Jansenin haastattelu)

Kaikesta huolimatta Hollanti kuuluu maihin, jossa äänestysvilkkkaus valtiollisissa vaaleissa on säilynyt korkeana. Viimeksi, vuonna 2003 järjestetyissä parlamenttivaaleissa äänesti 79.9% äänioketuista. Sen sijaan alueellisissa ja paikallisissa vaaleissa äänestysinto on pudonnut: aluevaalien osalta vuoden 1978 lähes 80%:sta aina 47.6%:iin vuonna 2003 ja kunnallisvaaleissa niin ikään vuonna 1978 järjestettyjen vaalien 73.7%:sta 57.7%:iin vuonna 2002. Myös puolueiden jäsenmäärä on jatkanut laskuaan. Tällä hetkellä puolueiden yhteinen jäsenmäärä on noin 310 000 eli 3% koko väestöstä. Vielä 1980-luvulla johtavan kristillisdemokraattisen puolueen, CDA:n jäsenmäärä oli yli 300 000, nyt se on pudonnut 77 000 jäseneseen; toinen suuri puolue, työväenpuolue PvDA ilmoittaa jäsenmääräkseen lähes 62 000. (Dirk Gudden haastattelu)

Hollanti panostaa kuitenkin puolueiden tukeen. Puoluetuen määrä on jopa kaksinkertaistunut vuosina 2000-2004. Lakiin poliittisten puolueiden tukemisesta (17.5. 1999) kuuluu myös ehto, jonka mukaan puolueilla on oltava ns. tieteelliset osastot toteuttamassa yhteiskunnalliseen kehitykseen liittyvää tutkimus- ja julkaisutoimintaa. Lain 1§ :n c) artikla määrittelee,

mitä puolueiden tieteelliset osastot ovat, 3. kappale täsmentää määrittelyä ja 2. kappaleen 5. artikkelissa määritellään tuen myöntämisen tarkemmat yksityiskohdat. (Ruud Veldhuisin haastattelu)

Kansalaiskasvatus

Instituut voor Politiek en Publiek, IPP (Dutch Centre for Political Participation) (www.politiek-publiek.nl) on Saksan „Bundeszentrale für politische Bildung“-järjestöä muistuttava kansalaiskasvatukseen keskittynyt instituutti, joka osallistuu myös eurooppalaiseen yhteishankkeisiin.

IPP perustettiin vuonna 1994; sen tarkoituksena on edistää kansalaisten osallistumista yhteiskunnallisiin ja poliittisiin kysymyksiin: toisaalta laajalla ja yleisellä kansalaistasolla, toisaalta rohkaisemalla aktiiviseen osallistumiseen paikallisesti.

IPP on itsenäinen ja puolueeton tutkimuslaitos, jonka johtokunnassa on mm. Hollannin kuntajärjestöjen ja poliittisten puolueiden edustajia. Instituutin yhteistyökumppaneita ovat kansalaisjärjestöt sekä kansallisen, alueellisen ja paikallisen tason viranomaiset.

IPP on viime vuosina kehittänyt uusia menetelmiä kansalaisten aktivoimiseksi politiikkaan. Instituutilla on ennen vaaleja käytössään vaalikoneet kaikissa Hollannin kunnissa. Se on myös laatinut verkkoon ohjelmia, joiden avulla kyetään vertaamaan poliitikkojen vaalikampanjoissa antamien lupauksen toteutumista käytännön politiikassa vaalien jälkeen. Kokonaisuudessaan IPP:n toiminnan painopiste on paikallisella tasolla. Instituutti on kehittänyt useita keinoja, miten lisätä esimerkiksi kunnan valtuutettujen aloitekykyä ja valmiuksia toteuttaa tulevaisuuden skenaarioita. IPP korostaa käytännön menetelmien tärkeyttä sekä kansalaisten ja poliitikkojen tukemista uusien yhteistoiminnan muotojen löytämiseksi. Lisäksi IPP tekee runsaasti yhteistyötä koulujen kanssa: se aktivoi kouluneuvostojen toimintaa ja järjestää säännöllisesti koulusta kansalaiskasvatuksen opettajille. (Ruud Veldhuisin haastattelu)

Instituutin kokonaisbudjetti vuonna 2004 oli 3,5 miljoonaa euroa ja sen palveluksessa oli 35 henkilöä. IPP:n toimintaa rahoittaa Hollannin sisäasiainministeriö. Lisäksi instituutti saa hankerahoitusta alueellisilta ja paikallisilta viranomaisilta.

Politeia (Network for Citizenship and Democracy in Europe) www.politeia.net on IPP:n suojissa toimiva kansalaisuutta ja demokratiaa Euroopassa edistävä verkosto. Virtuaalisessa organisaatiossa on mukana yli 1 500 henkilöä ja järjestöä, jotka ovat aktiivisia poliittisen ja kansalaiskasvatuksen alueella ja jotka toimivat yhteistyössä Euroopan tasolla. Verkoston tavoitteena on edistää Euroopan kansalaisten yhteiskunnallista ja poliittista osallistumista.

Politeia julkaisee neljästi vuodessa uutislehteä painettuna ja sähköisenä versiona. Lisäksi se järjestää vuosittain suuren kansainvälisen konferenssin ja tiedottaa kumppaneilleen yhteisistä hankkeista ja muista kansalais- ja poliittiseen kasvatukseen liittyvistä uusista kysymyksistä. Erityisesti Politeian piirissä pohditaan demokraattisen kansalaisuuden käsitettä ja merkitystä Euroopassa. (Politeia Newsletter, July 2004).

Poliittinen kasvatus

Säätiöt

Saksan ja Ranskan tapaan myös hollantilaisilla puolueilla on säätiöitä, joista eräät toimivat samalla puolueidensa ”tieteellisinä osastoina”, joskin useimmat säätiöistä on perustettu aikaisemmin ennen kuin tieteelliset osastot tulivat virallisesti osaksi puolueiden toimintaa.

Wiardi Beckman-säätiö (Wiardi Beckman stichting) www.wbst.nl

Jo vuonna 1946 perustettu Wiardi Beckman-säätiö on samalla Hollannin työväenpuolueen, PvDA:n, poliittinen säätiö. Beckman-säätiö sanoo toimivansa akateemisen maailman ja hollantilaisen sosialidemokratian välisenä linkkinä. Sitä pidetään yhtenä Hollannin tärkeimmistä poliittisista think tankeista. (Cuperus 2003, 1)

Beckman-säätiötä ei perustettu alun alkaen think tankiksi, vaan tieteelliseksi toimistoksi, jonka tuli vaalia tieteellisen marxismin perintöä. Toimistoa kutsutaan edelleen muodollisesti PvDA:n tieteelliseksi tutkimuslaitokseksi, mutta itse asiassa se toimii think tankina, joka keskittyy teorettiseen tutkimukseen ja ohjelmatyöhön. (Annelies Sporkin haastattelu)

Wiardi Beckman-säätiön tehtävänä on:

- tutkia ja analysoida keskeisiä poliittisia ja yhteiskunnallisia kehityssuuntia ja laatia esityksiä sosialidemokraattisten arvojen ja periaatteiden uudistamiseksi
- tutkia ja analysoida keskeisiä politiikan alueita ja kiistakysymyksiä sekä ideoida niiden pohjalta ohjelmien tarkistamista ja politiikan uudenaikaistamista
- antaa neuvoja poliittiselle johdolle ja puolueelle poliittisista kysymyksistä, keskeisistä sosialidemokraattisista periaatteista ja puolueen ohjelmasta.

Wiardi Beckman-säätiö tukee PvDA:n ohjelmatyön ja politiikan uudenaikaistamista ja innostaa itsenäiseen keskusteluun sosialidemokraattien keskusta-vasemmistolaisen politiikan suunnasta.

Säätiö toteuttaa tehtävänsä usein eri tavoin; se julkaisee raportteja ja esitteitä, järjestää seminaareja ja konferensseja sekä ylläpitää useita työ- ja opintoryhmiä. Beckman-säätiö julkaisee kerran kuukaudessa ilmestyvää ”Sosialismi ja demokratia”-lehteä. Beckman-säätiö tekee tiivistä yhteistyötä mm. Friedrich Ebert-säätiön, Jean Jaurès-säätiön, IPPR:n ja itävaltalaisen Renner-instituutin kanssa. Friedrich Ebert-säätiö, Renner-instituutti ja Beckman-säätiö toteuttavat yhteistyössä pitkäkestoista koulutusohjelmaa nuorille poliitikoille.

Säätiön palveluksessa on kahdeksan tutkijaa, jotka ovat yhteydessä ulkopuolisiin tutkijoihin, kirjailijoihin, lehtimiehiin ja asiantuntijoihin, joilla kaikilla on samanlainen lähestymistapa olennaisiin asiakokonaisuuksiin. Beckman-säätiön hallitukseen kuuluu useamman hollantilaisen yliopiston professoreja ja muita tieteen ammatilaisia. Säätiön rahoitus tulee valtionapuna, yksityisinä lahjoituksina ja pienenä tukena PvDA:lta. (Cuperus 2003, 4)

Tieteellinen instituutti (WI) ja Steenkamp-instituutti (Steenkamp instituut)
www.cda.nl

Myös Hollannin kristillisdemokraattisen puolueen, CDA:n yhteydessä toimii oma tieteellinen instituutti sekä koulutuksesta vastaava Steenkamp-instituutti.

Tieteellinen instituutti toimii pitkälle Beckman-säätiön tavoin; se tutkii sellaisia keskeisiä politiikan alueita, jotka ovat yleisen kiinnostuksen ja keskustelun kohteena. Instituutti tekee joko toisten pyynnöstä tai omasta aloitteestaan ehdotuksia ja toimenpide-esityksiä. Tieteellinen instituutti toimii itsenäisesti, joskin se työstää tutkimusohjelmaansa yhteistyössä CDA:n kanssa.

Jokaisen tutkimuskohteena olevan teeman ympärillä instituutti luo poliittisen ja kristillisille arvoille perustuvan pohjapaperin. Tämän jälkeen erikseen nimetty työryhmä laatii sen pohjalta raportin, jota käsitellään laajemmin puolue-elimissä.

Beckman-säätiön tavoin CDA:n tieteellinen instituutti julkaisee kerran kuukaudessa ilmestyvää lehteä. Instituutissa työskentelee vajaat 10 henkilöä. Lisäksi instituutti järjestää seminaareja ja konferensseja.

Vuonna 1981 perustettu Steenkamp-instituutti vastaa CDA:n koulutuksesta. Koulutus on suunnattu nuorille, uusille jäsenille ja erilaisissa luottamustehtävissä toimiville. Steenkamp-instituutti järjestää myös kaaderikoulutusta ja vuosittaisia lyhytkestoisia kesäakatemiaita. Puolue ei juurikaan kustanna jäsentensä koulutusta, vaan he maksavat kurssimaksunsa itse. (Wiedze Smidin haastattelu)

Telders-säätiö (Telders stichting) www.vvd.nl

Telders-säätiö on taas Hollannin liberaalipuolueen, VVD:n, poliittinen säätiö. Säätiön tarkoituksena on tehdä tutkimusta aiheista, joilla on merkitystä suurelle yleisölle, erityisesti poliittisista, sosiaalisista, taloudellisista ja lainsäädännöllisistä teemoista. Telders-säätiö pitää liberalismien peruseräitä tutkimustoimintansa lähtökohtana. Tutkimusta tehdään liberalismien nimissä laajemmin ja myös liberaalipuolueen hyväksi.

Säätiön tuottamat tutkimukset julkaistaan koottuina teksteinä ja alustavina raportteina ja ne sisältävät suosituksia liberaalin politiikan edistämiseksi. Telders-säätiön tutkimusryhmiin kuuluu usean ulkopuolisen asiantuntijan lisäksi säätiön vakituinen työntekijä. Ryhmien vastuulla on tutkimusten tuottaminen. Ulkopuolinen asiantuntija voi olla tutkija, poliitikko tai johonkin yhteiskunnalliseen ja poliittiseen yhteisöön kuuluva henkilö. Telders-säätiön johtokunta valvoo julkaisujen tieteellistä tasoa.

Muiden säätiöiden ja tieteellisten instituuttien tapaan Telders-säätiö järjestää konferensseja synnyttääkseen keskustelua julkaisujensa teemoista. Keskustelujen tulokset taas johtavat uusien julkaisujen laatimiseen.

Säätiö järjestää joka vuosi kesä- tai talvikoulun, joissa opiskellaan liberalismien perusasioita. Koulut on tarkoitettu ensisijaisesti Hollannin yliopistoissa opiskeleville.

Telders-säätiö käynnisti vuonna 2001 uuden vuosittaisen tradition, Telders-luennon, jonka ideana on kutsua joka vuosi kansainvälinen johtava ajattelija tai liberaali poliitikko luennoimaan. Vuoden 2003 Telder-luennon pitäjä oli ruotsalainen Johan Norberg.

Lisäksi Telders-säätiökin julkaisee omaa lehteään, joka ilmestyy kuusi kertaa vuodessa.

Telders-säätiö työllisti vuonna 2004 kuusi työntekijää.

Think tankit

Hollantia ei voi pitää think tankien mallimaana. Jos Ruotsissa kansansivistyksen perinne ja asema vievät pohjaa think tankien yleistymiseltä, Hollannissa saman aiheuttaa sosiokulttuuristen kansalaisjärjestöjen vahvuus alueellisesti ja paikallisesti. Vaikka Hollannin poliittisista säätiöistä jotkut kutsuvat itseään think tankeiksi, ne eivät esimerkiksi IPP:n tutkimusjohtajan Ruud Veldhuisin mukaan täytä think tankien vaatimuksia: ”ne saattavat toimia kuin think tankit, mutta ne tuskin koskaan tekevät innovaativisia aloitteita”. (Ruud Veldhuisin haastattelu)

Toki Hollannissa on sellaisia perinteisempiä think tankeja, jotka ovat keskittyneet joko taloudellisiin kysymyksiin tai ulko- ja turvallisuuskysymyksiin. Viime mainituista voi mainita Eurooppa-kysymyksiin paneutuneen **Cicero Foundationin** (www.cicerofoundation.net) tai laajemmin ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan vihkiytyneen **Clingendael-instituutin** (www.clingendael.nl) Tunnetuimpia think tankeina toimivia tutkimuslaitoksia on vielä ”Hollannin hallituksen itsenäinen think tank” **Scientific Council for Government Policy (WRR)**, (www.wr.nl)

Saksa

Myös Saksassa jäsenyys ja osallistuminen poliittisten puolueiden toimintaan on vähentynyt 1980-luvulta lähtien. Erityisesti nuorten osuus puolueiden jäseninä laski 1990-luvulla radikaalisti. SPD:n 600 000 jäsenestä on yli puolet 60-vuotiaita tai vanhempia. Puolueista irtaantuminen kiihtyi Saksassa etenkin 1990-luvulla, jolloin otettiin myös kielenkäyttöön sitä kuvaava sana ”Parteienverdrossenheit”, kyllästymisen puolueisiin. (Putnam 2002, 399- 400; Klaus Reinersin haastattelu)

Saksalaisten puolueiden ongelmana pidetään myös niiden läheisyyttä valtioon ja toisaalta etäisyyttä kansalaisyhteiskunnasta. Kuitenkin saksalaista kansalaisyhteiskuntaa pidetään vahvana. Maassa lasketaan olevan noin 200 000 yhdistystä ja järjestöä; niiden toimintaan osallistuu lähes 12 miljoonaa saksalaista, mikä on noin 17% koko väestöstä. (Aufbruch in die Bürgergesellschaft: weniger Staat- , mehr Eigenwertantwortung 2003, 17).

Kansalaiskasvatus

Saksankielinen käsite ”Politische Bildung” on tunnettu maailmanlaajuisesti. On kuitenkin korostettava, että se tarkoittaa muilla kielillä ennen muuta kansalaiskasvatusta (engl. civic education). Saksassa käsitettä käytetään kuitenkin kuvaamaan sekä kouluissa annettavaa kansalaiskasvatusta että mm. puolueiden ja niitä lähellä olevien säätiöiden toteuttamaa koulutusta.

On ymmärrettävää, että Saksassa kansalais- ja poliittisen kasvatuksen merkitys on ollut erityisasemassa verrattuna muihin Euroopan maihin. Luonnollisesti se johtuu Hitlerin ja toisen maailmansodan synkstä perinnöstä. Menneisyyden taakka johti siihen, että poliittisen kasvatuksen ympärille syntyi häveliäisyyttä ja tosiasioista vaikenemista. Saksan kouluissa ryhdyttiin puhumaan avoimesti natsismista ja Hitlerin ajan ilmiöistä vasta 1950-luvun lopulla. Asian käänköpuoli oli, että Saksassa vältettiin kouluissa lähes hysteriaan asti kaikkea poliittisuuteen ja puolueisiin liittyvää. (Händle 2002, 3)

Saksassa korostetaan sitä, että demokraattisten instituutioiden olemassaolo sinänsä ei riitä; niitä on vaalittava ja ylläpidettävä jatkuvan kasvatuksen ja koulutuksen avulla.

Saksan poliittiset puolueet ovat luoneet omat think tankinsa säätiöiden muodossa. Säätiöillä on hyvin rahoitettu ja perustuslain määrittelemä mandaatti vaikuttaa julkisen mielipiteen vahvistamiseen tuottamalla tai edistämällä poliittista tutkimusta, kouluttamalla kansalaisia ja innostamalla heitä osallistumaan yhteiskunnalliseen toimintaan.

Lisäksi Saksassa on huomattava määrä muita instituutteja, järjestöjä ja oppilaitoksia, jotka toteuttavat kansalais- ja poliittista kasvatusta.

Kansalaiskasvatuksen keskus (Bundeszentrale für politische Bildung)

www.bpb.de

Vuodesta 1952 lähtien Saksassa on toiminut erityinen kansalaiskasvatuksen keskus (Bundeszentrale für politische Bildung), minkä lisäksi kussakin osavaltiossa on omat alueelliset kansalaiskasvatuksen keskuksensa (Landeszentrale für politische Bildung). Keskusten tehtäväksi on määritelty:

- edistää poliittisten asiasisältöjen ymmärrystä kansalaiskasvatusta toteuttamalla,
- vahvistaa demokraattista tietoisuutta ja
- voimistaa kansalaisten valmiuksia poliittiseen työhön. (Petra Grünen haastattelu)

Keskusten toiminnan perusteluina on, että

- demokratiaa ei voi koskaan pitää itsestään selvänä
- demokratia tarvitsee vastuullisia, itsenäisiä, poliittisesti kypsiä ja aktiiveja kansalaisia

- demokraattiset yhteiskunnat eivät tuota automaattisesti vastuullisia, itsenäisiä, poliittisesti kypsiä ja aktiivisia kansalaisia

Edelleen keskusten mielestä kypsien kansalaisten ominaispiirteitä on olla:

- pätevä tarkkailija
- asioihin puuttuva kansalainen
- aktiivinen kansalainen

Nämä keskuksat pitävät jatkuvaa yhteyttä Saksan kouluihin ja tuottavat niille ilmaiseksi oppimateriaaleja. Kansalaiskasvatuksen keskuksen kohderyhmänä ovat erityisesti koulujen opettajat ja opinto-ohjaajat, kansalaiskasvatuksen kouluttajat kansalaisjärjestöissä, lehtimiehet ja kaikki kansalaiset.

Keskusten päätoimintamuotoja on juuri materiaalien tuottaminen (kirjat, lehdet, opetusmateriaali). Lisäksi keskuksat järjestävät seminaareja, konferensseja, koulutustilaisuuksia sekä kulttuuritapahtumia. Kansalaiskasvatuksen keskus julkaisee neljästi vuodessa ”Kansalaiskasvatuksessa tapahtuu”-tiedotuslehteä, jota lähetetään 50 000 saksalaiseen kouluun yhteensä 920 000 kappalemäärissä. Viime vuosien suosituimpia hankkeita on ollut erityisten nuorisovaalien järjestäminen vaalien yhteydessä. (Petra Grünen haastattelu)

Sisäasianministeriö rahoittaa keskusten toimintaa, ja niiden hallintoon kuuluu jokaisen valtiopäivillä olevan puolueen edustaja. Kansalaiskasvatuksen keskuksissa työskentelee yhteensä 190 henkilöä ja niiden budjetti oli vuonna 2003 yhteensä noin 37 miljoonaa euroa. (Bernd Hübingerin haastattelu).

Poliittinen kasvatus

Säätiöt

Puolueita lähellä olevat säätiöt muodostavat koko Euroopassa vahvimman, poliittista kasvatasta tukevan kokonaisuuden. Niiden asema on vahvistettu peräti Saksan perustuslaissa (perustuslain 9§ ja 12§). Niiden keskeisenä tarkoituksena on kansalaisten kiinnostuksen herättäminen yhteiskunnallisia ja poliittisia kysymyksiä kohtaan ja samalla ”tilan antaminen” jokaiselle poliittisista kysymyksistä käytävää keskustelua varten. Poliittinen kasvatus nähdään välttämättömänä edellytyksenä poliittiselle vapaudelle. Poliittisia säätiöitä pidetään tärkeänä osana Saksan poliittista kulttuuria. (Reinhard Weilin haastattelu)

Myös Itävallassa on samantyyppinen säätiömalli poliittisen kasvatuksen toteuttajana, joskaan resurssit eivät yllä Saksan tasolle. Samoin Hollannissa ja Ranskassa on puolueita lähellä olevia säätiöitä, mutta niiden voimavarat jäävät merkittävästi jo Itävaltaakin pienemmiksi.

Säätiöt eroavat puolueista siinä, että ne eivät tee puolueityötä eivätkä osallistu vaalikampanjoihin, vaan keskittyvät nimenomaan koulutus-, julkaisu-, tutkimus- ja kansainväliseen toimintaan. Säätiöiden tulee olla myös avoimia kaikille. Säätiöt ovat itsenäisiä ja puolueista riippumattomia (Bundesverfassungsgericht 5/83). Toisaalta puolueilla ja niitä lähellä olevilla säätiöillä on samat henkiset ja ideologiset perusarvot. Säätiöt myös tekevät vaaleihin liitty-

viä tutkimuksia ja analyyssejä. Säätiöt eivät tee politiikkaa, ne tukevat demokratiaa. (Reinhard Weilin haastattelu)

Säätiöt ovat joutuneet jonkin verran supistamaan toimintaansa mm. luopumalla osasta sisäoppilaitoksiaan; toisaalta liittopäivien tuki on säilynyt jokseenkin samalla tasolla. Säätiöiden rahoitus tulee Saksan sisäasiainministeriön budjetista. (Reinhard Weilin haastttelu)

Säätiöt nauttivat melkein 100%:n julkista tukea. Esimerkiksi Konrad Adenauer- säätiö saa valtion rahoituksena 97.3% kaikista tuloistaan. Julkinen tuki jakautuu perusrahoitukseen ja projektirahoitukseen niin, että 61.8% Konrad Adenauer-säätiön valtion tuesta oli projektipohjaista, loput on perusrahoitusta. (Jahresbericht der Konrad-Adenauer-Stiftung 2003)

Konrad Adenauer-säätiö rahoittaa projektivaroin kansainvälistä yhteistyötä, koti- ja ulkomaisten opiskelijoiden stipendiohjelmia ja arkiston ylläpitoa. Perusrahoitus taas suunnataan poliittisen kasvatuksen järjestämiseen, tutkimus- ja julkaisutoimintaan sekä hallinnollisiin kuluhin.

Säätiöiden keskinäinen rahoitusosuus määräytyy valtiopäivillä olevien puolueiden paikkajaon mukaan, vuonna 2004 jako oli seuraava:

- Friedrich Ebert-säätiö 33,75 %
- Konrad Adenauer-säätiö 32,0%
- Friedrich Naumann-säätiö 11,42%
- Hanns Seidel-säätiö 11,42%
- Heinrich Böll-säätiö 11,42% ja
- Rosa Luxemburg-säätiö 4,0 % (perusavustus)

Samaa jakokaavaa sovelletaan sekä perus- että projektirahoitukseen. Säätiöt ovat vuosittain erittäin tarkan, ulkopuolisten tilintarkastajien tarkastuksen kohteina. Nykymuodossaan säätiöt on perustettu toisen maailmansodan jälkeen, joskin Friedrich Ebert-säätiö aloitti jo vuonna 1925. Hitlerin noustua valtaan se oli kiellettyä natsismin aikakaudella aina vuoteen 1945 asti, jolloin toiminta käynnistyi uudelleen.

Saksassa korostetaan, että valtio ei suinkaan riko perustuslakiin kirjattua puolueettomuusvelvoitettaan vastaan, kun se tukee taloudellisesti poliittisten säätiöiden kasvatusyötä, vaan itse asiassa se näin täyttää perustuslaillista sivistystehtävänsä tehokkaammin kuin toimimalla omien viranomaistensa kautta. Poliittinen ja kulttuurinen elämä tarvitsee joustavuutta ja luovuutta. Valtion taloudellinen tuki innostaa yhteisen hyvän hajautettuun toteutumiseen ja saa aikaan kilpailua yhteisöllisten toimijoiden välillä ideoista, käsitteistä ja kiinnostavista ohjelmista. Se johtaa aktivoitumiseen ja aloitekykyyn laajalla rintamalla. Poliittinen sivistystyö

on tulevaisuuden hahmottamista, ei hallintoa. Sen organisaatio tarvitsee joustavia rakenteita ja menettelytapoja. (Gemeinsame Erklärung 1998, 3)

Vahvistaminen johtui siitä, että liittopäivillä olleet vihreät syyttivät vuonna 1983 säätiöiden rahoittamista piilopuoluetueksi. Runsaat kymmenen vuotta myöhemmin perustettiin vihreiden oma Heinrich Böll-säätiö.

Viiden säätiön yhteinen julistus (Gemeinsame Erklärung) 1998.

Saksan säätiöt antoivat vuonna 1998 yhteisen julistuksen työnsä merkityksestä toimivan demokratian kannalta. Julistuksen taustalla oli Saksassa vahvistuneiden ääriliikkeiden esiintulo.

Julistuksen mottona on Roman Herzogin näkemys poliittisten säätiöiden roolista:

”Poliittisten säätiöiden pysyvä ja varsinainen tehtävä ratkaisee kaiken: demokratiakasvatus ei ole vain opettamista, vaan mallin antamista ja ennakoimista. Se pätee niin kotimaassa kuin ulkomaillakin”

Yhteinen julistus määrittelee tarkemmin säätiöiden päätehtäviksi:

- poliittisen ja kansalaisyhteiskunnan toteuttaminen lisäämällä kansalaisten kiinnostusta poliittisten kysymysten pohdintaan sekä heidän poliittisen sitoutumisensa edistäminen ja syventäminen
- poliittisen toiminnan perusteiden täsmentäminen edistämällä tieteellistä poliittista tutkimusta, neuvontaa ja tiedon välittämistä sekä dialogia tieteen, politiikan, talouden ja valtion kesken.
- puolueiden sekä poliittisten ja yhteiskunnallisten liikkeiden historiallisen kehityksen tutkiminen
- lahjakkaiden nuorten jatko- ja täydennyskoulutuksen edistäminen apurahojen avulla
- Euroopan yhdentymiskehityksen tukeminen ja kansojen välisen yhteisymmärryksen edistäminen informaation ja kansainvälisten kokousten myötä
- kehitysyhteistyön toteuttaminen ohjelmien ja projektien avulla sekä demokraattisten, vapaiden ja oikeusvaltiopohjaisten rakenteiden vahvistaminen ympäri maailmaa. Säätiöiden suuri tuki selittyy pitkälti niiden kansainväliseen toimintaan menevillä toimintakuluilla. Kaikilla säätiöillä on ulkomailla kymmeniä toimipisteitä ja lukuisia yhteisprojekteja kohdemaan kanssa. Säätiöiden kansainvälinen toiminta on keskittynyt erityisesti maihin, joissa demokratia on uhattuna tai joissa sitä ollaan vasta rakentamassa pitkän diktatuurikauden jälkeen. Siten kansainvälinen toiminta on keskittynyt toisaalta kehitysmaihin, toisaalta sellaisille kriisialueille kuin Kaukasus, Tsetsenia, Balkan jne. Näin säätiöt vaalivat poliittista ja demokratiakasvatusta myös Saksan rajojen ulkopuolella.

Poliittisten säätiöiden toiminta on kaikille avointa. Toisaalta ne kiinnostavat aatetaustaansa lähellä olevia kansalaisia. Säätiöillä on aluetoimistoja jokaisessa Saksan osavaltiossa.

Friedrich Ebert-säätiö, FES (Friedrich-Ebert-Stiftung) www.fes.de

Saksan sosialidemokraattista puoluetta, SPD:tä lähellä olevan Friedrich Ebert-säätiön toiminta jakaantuu kolmeen pääalueeseen:

- kansainvälinen toiminta
- poliittinen kasvatus
- tutkimustyö

Näiden ohella se toteuttaa koulutusohjelmia ja järjestää seminaareja ja konferensseja sekä ulko- että kotimaisille opiskelijoille.

Lähes puolet Friedrich Ebert-säätiön budjetista menee kansainväliseen toimintaan. Kaiken kaikkiaan Friedrich Ebert-säätiön budjetti nousi vuonna 2003 yli 120 miljoonan euron. Säätiön palveluksessa oli vuonna 2003 574 työntekijää, joista 213 työskenteli ulkomaisissa toimipisteissä. Friedrich Ebert-säätiö toimii kehitysmaissa edistääkseen rauhaa ja kansojen välistä yhteisymmärrystä, vahvistaakseen kansalaisyhteiskuntaa, edistääkseen demokratia -kehitystä jne. Tätä tarkoitusta varten FES:llä on toimistonsa 70 maassa Afrikassa, Lähi-idässä, Aasiassa ja latinalaisessa Amerikassa. Näiden lisäksi sillä on yhteensä 70 työntekijää muissa maissa valvomassa yhdessä paikallisten työntekijöiden kanssa poliittisia ja yhteiskunnallisen kehityksen projekteja. Lisäksi FES pyrkii edistämään kansainvälistä keskustelua niiden 33 eri toimiston tuella, joita sillä on Euroopassa (erityisesti Itä-Euroopassa ja entiseen Neuvostoliittoon kuuluneilla alueilla) sekä Yhdysvalloissa ja Japanissa. FES työskentelee eri maissa tiiviissä yhteistyössä erilaisten kansalaisjärjestöjen, puolueiden sekä tutkimus- ja koulutuslaitosten kanssa.

Poliittinen kasvatus on FES:n toinen keskeinen toimintalohko. Poliittisen kasvatuksen tavoitteena on auttaa kansalaisia reagoimaan yhteiskunnallisiin muutoksiin ja tukea heidän aktiivista ja kriittistä osallistumistaan Saksan poliittiseen elämään.

Ebert-säätiö korostaa nykyisin ns. modernin poliittiseen kasvatukseen merkitystä, jota voi kutsua myös poliittiseksi jatkokoulutukseksi. Moderni poliittinen kasvatus koostuu neljästä pilarista:

- avoin poliittinen keskustelu (ns. akatemiakeskustelut, alueelliset keskustelufoorumit ja keskustelupiirit)
- pätevyyskoulutus ja neuvonta (pätevöityminen seminaarien ja asiantuntijakonferenssien myötä, tarkoitettu erityisesti luottamustehtävissä oleville, osallistumisen vahvistaminen kansalaisyhteiskunnassa)
- klassinen poliittinen kasvatus (tarjoaa mahdollisuuden perusteelliseen keskusteluun poliittisista aate- ja asiasisällöistä)
- online-akatemia (teemojen syventäminen ja laajentaminen nettiopiskelun avulla yksin ja keskusteluryhminä).

Poliittisen kasvatuksen sisällä Friedrich Ebert-säätiössä toimii erityinen poliittinen akatemia. Se ei ole kuitenkaan fyysinen oppilaitos, vaan eri teemojen mukaan järjestettyä seminaari- ja keskusteluryhmätoimintaa. Ebert-säätiö toteuttaa myös kunta- ja media-akatemia nimillä järjestettävää koulutusta (Jahresbericht der Friedrich-Ebert-Stiftung 2003)

Think tank-toimintaa muistuttavat säätiön alaisuudessa toimivat keskustelu- ja työfoorumit. Vuonna 2003 näistä keskeisimpiä oli toiminnassa 39. Foorumien otsikoista mainittakoon: perusarvot, tulevaisuus ja demokratia, kansalaisyhteiskunta, maahanmuuttopolitiikka, talouspolitiikka, politiikka ja media, sivistys, kulttuuri ja politiikka, työ ja sosiaalipolitiikka.

Kolmanneksi FES toteuttaa tutkimus- ja neuvontatoimintaa. Siitä vastaavat tiimit, jotka keskittyvät talouselämän analyysiin, uuteen teknologiaan, työllisyys- ja sosiaalipolitiikkaan sekä poliittiseen historiaan. FES:llä on tätä nykyä 60 päätoimista ja 40 määräaikaista tutkijaa. (Boucher 2004, 18)

FES:n budjetista kohdistuu noin 10-15% tutkimustyöhön, mistä taas 20-25% painottuu Eurooppaan, EU:n kehitykseen ja Saksan rooliin EU:ssa. FES:llä on myös tutkimushankkeita EU:n laajentumisen ja uusien jäsenmaiden tiimoilta.

FES:llä on kaikkiin po. toimintalohkoihin liittyvää laajaa julkaisutoimintaa kirjoina, tutkimus- ja seminaariraportteina sekä politiikka-arvioina. Julkaisutoiminta yhdessä tutkimustyön kanssa tekee FES:stä eräänlaisen think tankin.

Kuitenkin on otettava huomioon, että Saksan poliittiset säätiöt eivät ole vain think tankeja. Tyypilliset think tank-toiminnot ovat niille sittenkin toisen luokan kysymyksiä. Liittotasavallalta saatu lähes 100% rahoitus tulee kohdistaa ennen muuta poliittiseen kasvatukseen ja demokratian edistämiseen kehitysmaissa. Säätiöiden think tank-työtä ei tule yliarvioida, ei myöskään vähätellä. (Boucher 2004, 18; Reinhard Weilin haastattelu)

FES:n alaisuudessa oli 1970- ja 1980-luvuilla useampia kansanopistojen tapaisia sisäoppilaitoksia, parhaimmillaan 10 opistoa. Kuitenkin niiden kalliiksi käynyt ylläpito yhdessä pitkäkestoisen koulutuksen kysynnän vähentymisen kanssa johti usean opiston lakkauttamiseen. Nyt jäljellä on enää kolme kansanopistoa.

Konrad Adenauer- säätiö, KAS (Konrad-Adenauer-Stiftung) www.kas.de

Konrad Adenauer-säätiö on kristillisdemokraattisen unionin, CDU:n poliittinen säätiö ja on Friedrich Ebert-säätiön jälkeen toiseksi suurin. Adenauer-säätiön budjetti oli vuonna 2003 noin 110 miljoonaa euroa. Säätiön palveluksessa oli 570 työntekijää, joista 249 toimi ulkomaisissa tehtävissä. (Jahresbericht der Konrad-Adenauer-Stiftung 2003)

Säätiö perustettiin vuonna 1964. Konrad Adenauer-säätiön taustalla on vuodesta 1958 toiminut Eichholzin Poliittinen akatemia, mikä taas polveutuu vuonna 1956 perustetusta Kristillisdemokraattien sivistystyön seurasta. Säätiöön liittyi myös vuonna 1962 toimintansa käynnistänyt Kansainvälisen solidaarisuuden instituutti.

Adenauer-säätiön tehtävät ovat pitkälti muiden säätiöiden tehtävien mukaisia; se:

- toteuttaa poliittista kasvatusta
- edistää nuorten tieteellistä jatkokoulutusta
- toteuttaa poliittista toimintaa tukevaa tieteellistä tutkimusta
- osallistuu kansainväliseen yhteistyöhön
- edistää Euroopan yhdentymiskehitystä
- harjoittaa laajaa julkaisutoimintaa
- edistää taiteen ja kulttuurin harjoittamista näyttelyjen ja kulttuuritilaisuuksien avulla
- vastaa Saksan kristillisdemokraattisen liikkeen historian ja toiminnan tutkimuksesta

Konrad Adenauer-säätiö kutsuu itseään think tankiksi ja neuvontatoimistoksi, joka tuottaa tieteelliseen perustaan nojavia ajankohtaisia selvityksiä osana poliittista toimintaa. Adenauer-säätiö pitää keskeisimpinä teemoinaan:

- demokratian vahvistamista
- Euroopan yhdentymiskehityksen edistämistä
- transatlanttisten suhteiden vahvistamista ja
- kehityspoliittista yhteistyötä

Lisäksi säätiö korostaa näiden teemojen yhteydessä kristillisten arvojen merkitystä.

Erityisinä tämän hetken keskeisistä tavoitteista johdettuina teemoina Konrad Adenauer-säätiö näkee:

- sosiaalisen markkinatalouden vahvistamisen
- Euroopan tulevaisuuden vakiinnuttamisen
- nykyaikaisen kansalaisyhteiskunnan eettisen perustan lujittamisen

Konrad Adenauer-säätiöllä on Berliinissä akatemia, joka toimii keskustelufoorumina politiikan, talouden, yhteiskunnan ja tieteen välisille tulevaisuuden kysymyksille.

Konrad Adenauer-säätiö on viime vuosina ottanut kantaa myös Saksan yhteiskunnan rakenteiden muuttamiseen ja toiminut näin mm. englantilaisten think tankien tavoin. Säätiöllä on meneillään laaja hanke aktiivisesta kansalaisyhteiskunnasta, missä korostetaan kansalaisten omaa vastuuta ja roolia kansalaisyhteiskunnan vahvistamisessa.

Projektin lähtölaukauksena julkaistiin säätiön tuottama peruspaperi ”Kansalaisyhteiskunnan uudistaminen: vähemmän valtion - enemmän yksilön vastuuta”. Dokumentissa nähdään saksalaisen sosiaalivaltion olevan syvässä kriisissä, jonka olemassaolon kaikki tunnustavat, mutta jonka poistamiseksi ei haluta laatia kyllin kestäviä ja pitkäjänteisiä suunnitelmia.

Konrad Adenauer-säätiö edellyttää ja vaatii syvälle luotaavaa keskustelua politiikan uuden mallin toteuttamiseksi. Säätiö peräänkuuluttaa itsekritiikkiä poliittiseen toimintaan, verojen alentamista, byrokratian purkamista sekä uutta vastuuntunnetta kaikille saksalaisille. Kaiken kaikkiaan säätiö näkee kansalaisyhteiskunnan syvästi poliittisena ohjelmana. (Aufbruch in die Bürgergesellschaft: weniger Staat- mehr Eigenwertantwortung 2003)

Friedrich Naumann-säätiö, FNS (Friedrich-Naumann-Stiftung) www.fns.de

Friedrich Naumann-säätiö on Saksan vapaiden demokraattien eli FDP:n poliittinen säätiö, joka määrittelee itsensä myös liberaalin politiikan säätiöksi.

Naumann-säätiö perustettiin toukokuussa 1958, tärkeänä taustahahmonaan presidentti Theodor Heuss. Säätiön päätarkoituksena on edistää liberalismiin aateperintöä ja soveltaa sitä erilaisissa toimintamuodoissaan. Säätiön tehtävänä on välittää Friedrich Naumannin ajattelun liberaaleja, yhteiskunnallisia ja kansallisia tavoitteita ja sen myötä vahvistaa politiikan moraalista perustaa.

Friedrich Naumann-säätiö on aktiivisesti mukana kansainvälisissä verkostoissa, ja kutsuu itseään think tankiksi.

FNS pyrkii tavoitteeseensa:

- toteuttamalla poliittista kasvatusta
- luomalla kohtaamispaikkoja, joihin kansalaiset kokoontuvat keskustelemaan ajankohtaisista poliittisista kysymyksistä ja joissa välitetään taloudellista, yhteiskunnallista ja teknistieteellistä tietoa
- harjoittamalla poliittista toimintaa tukevaa tieteellistä tutkimusta
- edistämällä yhteiskuntatieteellistä ajattelua kotimaassa ja ulkomailla, tuottamalla omia julkaisuja ja myöntämällä opiskelustipendejä erityisesti nuorille
- tukemalla Euroopan yhdentymiskehitystä
- tutkimalla liberalismiin historiaa ja toimintaa
- rahoittamalla nuorten ulkomaanmatkoja

Friedrich Naumann-säätiö näkee itsensä poliittisen kasvatuksen, keskustelun ja neuvonnan nykyaikaisena globaalina laitoksena. Liberaalisten puoleiden säätiön tavoitteena on - koulutusohjelmiansa kautta – saada yhä useammat ihmiset ymmärtämään politiikkaa ja osallistumaan sen toimintoihin.

Naumann-säätiö on keskittynyt vuosina 2004-2007 erityisesti seuraaviin painopistealueisiin:

- globalisaatio ja kehitys
- sivistys vapaan yhteiskunnan perustana
- rauhan turvaaminen ja konfliktien ehkäiseminen
- aktiivinen kansalaisuus ja kunnallispolitiikka
- ihmisoikeudet ja perustuslain uudistus

Kunkin painopistealueen osalta on määritelty, mikä on liberalismien sanoma siihen, miten se ilmenee säätiön toiminnassa kotimaassa ja ulkomailla ja mikä on painopistealueen poliittinen merkitys. Näiden pohjalta Naumann-säätiö toteuttaa toimintaansa järjestämällä seminaareja ja konferensseja sekä tuottamalla painopistealueisiin liittyviä julkaisuja. Myös säätiön organisaatio on rakennettu painopistealueiden mukaisesti.

Naumann-säätiön sisällä toimii oma liberaali instituuttinsa, joka hakee liberaalien arvojen ja ideoiden pohjalta vastauksia aikamme haasteisiin. Se on omistautunut keskeisiin poliittisiin kysymyksiin ja pitää yllä kontakteja muihin think tankeihin edistääkseen liberaalien ratkaisujen vuorovaikutusta koko maailmassa.

Friedrich Naumann-säätiö ylläpitää myös Theodor Heuss-akatemiaa, joka järjestää vuoden aikana lukuisia kansallisia ja kansainvälisiä seminaareja ja konferensseja. Theodor Heuss järjesti vuonna 2003 9. Liberaalifoorumin nimeltään ”Liberaalien think tankien yhteistyö”; foorumiin osallistui 40 liberaalin ajattelun asiantuntijaa Yhdysvalloista ja Euroopasta. Foorumissa kehitettiin lukuisia ideoita, toimintamalleja ja strategioita valtion holhousta ja sääntelyä vastaan.

Naumann-säätiö toimii aktiivisesti mukana kansainvälisissä verkostoissa yhteistyössä mm. amerikkalaisten, englantilaisten ja ruotsalaisten think tankien kanssa. Säätiön vuoden 2003 toimintakertomuksessa nostetaan yhdeksi vuoden kohokohdista ruotsalaisen Johan Norbergin ”Gloobalin kapitalismin puolustus”-kirjan julkistaminen. Norberghan on ruotsalaisen think tankin Timbron johtavia ajattelijoita. Niin ikään Naumann-säätiö järjesti marraskuussa 2003 laajan kansainvälisen konferenssin ”Vapaan kaupan puolesta”, missä keskusteltiin globalisaation tuloksista ja hyödyistä liberaalissa yhteydessä.

Naumann-säätiön palveluksessa oli vuonna 2003 yhteensä 206 työntekijää, joista 28 työskenteli ulkomaisissa toimipisteissä. Säätiön budjetti oli samana vuonna runsaat 38 miljoonaa euroa. (Jahresbericht der Friedrich-Naumann-Stiftung 2003)

Hanns Seidel-säätiö (Hanns-Seidel-Stiftung) www.hss.de

Hanns Seidel-säätiö on CDU:n baijerilaisen sisarpuolueen CSU:n poliittinen säätiö, joka perustettiin vuonna 1967. Säätiön toiminnan tarkoituksena on:

- edistää saksalaisten demokratiakasvatusta kristillisellä pohjalla
- toteuttaa tieteellistä tutkimusta
- harjoittaa kansainvälistä yhteistyötä
- edistää lahjakkaiden kansalaisten pääsyä jatkokoulutukseen

Säätiön poliittinen kasvatustyö perustuu ihanteeseen, joka koostuu sekä vapaan persoonallisuuden kehittamisestä ja itsenäisyydestä että yhteiskunnallisen vastuun ja solidaarisuuden tunteesta. Missio on tänä päivänä entistä tärkeämpi, koska aktiivisten kansalaisten yhteiskunnan ja uuden kulttuurisen itsenäisyyden vaatimukset lisääntyvät kaiken aikaa.

Hanns Seidel-säätiön organisaatio jakaantuu

- poliittiseen akatemiaan
- poliittisen kasvatuksen akatemiaan
- kansainvälisten suhteiden instituuttiin
- kansainvälisen yhteistyön instituuttiin
- stipendiosastoon

Hanns Seidel-säätiö on julkaissut vuodesta 1972 ”Poliittiset opinnot”-nimistä lehteä. Säätiöllä on kaksi koulutuskeskusta ja yksi konferenssikeskus. Säätiö on jakanut vuodesta 1998 lähtien Franz Josef Strauss-palkintoa. Saajat ovat olleet konservatiivisten puolueiden huipulta: vuonna 1998 José Maria Aznar, vuonna 1999 ex-presidentti George Bush ja vuonna 2001 Victor Orban.

Hanns Seidel-säätiön budjetti oli vuonna 2003 runsaat 42 miljoonaa euroa. (Jahresbericht der Hanns-Seidel-Stiftung 2003)

Heinrich Böll-säätiö (Heinrich-Böll-Stiftung) www.boell.de

Saksan Vihreää puoluetta lähellä oleva Heinrich Böll-säätiö sai nykyisen muotonsa vuonna 1997, kun Buntstift-säätiö, Naisten säätiö ja Heinrich Böll-säätiö yhdistettiin.

Itse asiassa vihreillä oli jo 1980-luvulla alueellisia säätiöitä toiminnassa, ja kansallinen säätiö yritettiin perustaa jo vuonna 1983, kuitenkin ilman tulosta. Myöhemmin 1980-luvun lopulla perustettiin edellä mainitut kolme säätiötä, joista vihreät muodostivat Sateenkaari-nimisen kattojärjestön. Vuonna 1988 Sateenkaari-järjestöstä tehtiin säätiö, joka alkoi saada muiden poliittisten säätiöiden tapaan julkista tukea.

Säätiön keskeisenä tavoitteena on tukea poliittista kasvatusta Saksassa ja maailmanlaajuisesti edistämällä demokraattista osallistumista, sosiopoliittista aktiivisuutta ja kulttuurien rajat ylittävää ymmärrystä. Säätiö edistää myös taiteen, kulttuurin, tieteen ja tutkimuksen sekä kehitysyhteistyön tukemista. Heinrich Böll-säätiön toimintoja ohjaavat sellaiset poliittiset perusarvot kuten ekologia, demokratia, solidaarisuus ja väkivallattomuus.

Böll-säätiö on kehottanut kansalaisia olemaan poliittisesti aktiivisia ja puuttumaan politiikkaan. Säätiö pyrkii innostamaan yhteiskunnallispoliittisiin uudistuksiin toimimalla keskustelufoorumina sekä peruskysymyksissä että ajankohtaisissa asioissa. Muiden säätiöiden tavoin Böll-säätiökin panostaa tutkimustoimintaan; sen erityisiä painopistealueita ovat viime vuosisadan kaksi saksalaista diktatuuria (natsismi ja DDR) ja niistä saadut opetukset kestävän demokratian luomisessa.

Edelleen Böll-säätiö edistää kuvaa demokraattisesta yhteiskunnasta, joka on avoin maahanmuuttajille ja korostaa erityisesti sukupuolten välisen tasa-arvon tärkeyttä.

Heinrich Böll-säätiön koulutustoiminnalla on selkeä poliittinen perusta, eettinen näkökulma ja pyrkimys edistää erilaisia kulttuurisen ilmaisun muotoja. Verrattuna muihin Saksan poliittisiin säätiöihin Böll-säätiö korostaa eniten kulttuurin merkitystä koulutustoiminnoissa, mikä selittyy jo säätiön nimellä.

Böll-säätiön koulutustoiminta on jaettu seuraaviin teemoihin:

- demokratia
- ekologia
- työ ja sosiaalinen markkinatalous
- sivistys ja tiede
- nykyhistoria
- sukupuolten välinen demokratia
- ulko- ja turvallisuuspolitiikka
- Eurooppapolitiikka
- taide ja kulttuuri
- uudet mediat
- kehitysyhteistyö ja
- maahanmuuttopolitiikka.

Säätiö tuottaa näihin teemoihin liittyviä tekstejä ja tausta-aineistoja ja toteuttaa eri tyyppisiä konferensseja, seminaareja ja keskustelutilaisuuksia.

Heinrich Böll-säätiön toiminta jakaantuu organisatorisesti:

- vihreään akatemiaan
- naisinstituuttiin
- koulutusohjelmaan (stipendiaatit koti- ja ulkomailla)

Böll-säätiö toimii aktiivisesti ulkomailla, ja sen kansainvälisen toiminnan painopisteet keskittyvät:

- työhön kriisialueilla (Kaukasus, Afganistan, Balkan, Afrikka)
- globalisaatiopolitiikkaan vaikuttamiseen
- Euroopan yhdentymiskehitykseen

Böll-säätiön palveluksessa oli vuonna 2003 yhteensä 189 työntekijää, joista 22 ulkomaisissa toimipisteissä. Säätiön budjetti oli samana vuonna lähes 35 miljoonan euron suuruinen. (Jahresbericht der Heinrich-Böll-Stiftung 2003)

Rosa Luxemburg-säätiö (Rosa-Luxemburg-Stiftung) **www.rosaluxemburg.de**

Rosa Luxemburg-säätiö on Saksan PDS:n (Partei des demokratischen Sozialismus) poliittinen säätiö. Säätiön taustalla on 1990-luvun alussa rekisteröity „Yhteiskunnallinen analyysi ja poliittinen kasvatusta“-niminen yhdistys. Vuonna 1996 yhdistys organisoitiin uudelleen ja liitettiin säätiönä osaksi PDS:ää. Kaksi vuotta myöhemmin säätiö nimettiin Rosa Luxemburg-säätiöksi, mistä lähtien se on saanut valtion tukea muiden poliittisten säätiöiden lailla.

Luxemburg-säätiön tehtävänä on:

- järjestää poliittista kasvatusta ja laajentaa tietämystä globalisoituneen maailman yhteiskunnallisista riippuvuuksista
- toimia sosialistisena think tankina, joka tuottaa kriittistä analyysia nykykapitalismista, käy ohjelmallista keskustelua aikaamme sopivasta demokraattisesta sosialismista ja tuo poliittiseen keskusteluun uusia vaihtoehtoja
- toimia keskustelufoorumina sekä Saksassa että ulkomailla vasemmistososialististen voimien, yhteiskunnallisten liikkeiden ja kansalaisjärjestöjen välillä.
- myöntää nuorille stipendivaroja
- antaa virikkeitä itseohjautuvaan yhteiskunnalliseen ja poliittiseen aktiivisuuteen

Rosa Luxemburg-säätiön voi sanoa toimivan jonkinlaisena kriittisenä äänitorvena saksalaisten säätiöiden keskuudessa. Se tuottaa myös materiaalia PDS:n käyttöön puolueen roolin selkeyttämiseksi ja vahvistamiseksi osana saksalaista puoluejärjestelmää. Niin ikään säätiöllä on ollut laajoja tutkimushankkeita, joilla on tähdätty Saksan itäisten osavaltioiden kehittämiseen.

Rosa Luxemburg-säätiöllä ei ole yhtä laajaa kansainvälistä toimintaa kuin muilla, jo vakiintuneimmilla säätiöillä. Säätiö toimii kuitenkin tällä hetkellä mm. Etelä-Afrikassa, Brasiliassa, Puolassa ja Venäjällä.

DDR:ään ja PDS:ään liittyvän taustansa johdosta Luxemburg-säätiön vahvinta toiminta-aluetta ovat entiseen DDR:ään kuuluneet osavaltiot, joskin säätiöllä on aluetoimistonsa myös Baijerissa ja Baden-Württembergissä.

Rosa Luxemburg-säätiön palveluksessa oli vuonna 2003 runsaat 50 henkilöä ja vuoden 2003 budjetti oli noin 11 miljoonaa euroa.

Puolueet

Varsinainen puolueiden oma koulutustoiminta keskittyy puoluekaadereiden koulutukseen, koska säätiöiden tehtävänä on vastata yleisemmästä kansalais- ja poliittisesta kasvatuksesta. Saksalaisen puoluekoulutuksen kehitys on ollut pitkälti saman suuntainen kuin muissa Länsi-Euroopan maissa: koulutus on muuttunut lyhytkestoiseksi, tiettyihin, kapea-alaisiinkin tehtäviin valmentavaksi ja sitä varten räätälöidyksi koulutukseksi. Kohderyhmiä ovat mm. puolueosastojen uudet puheenjohtajat, nuoret, kunnallisia luottamustehtäviä hoitavat jne. (Klaus Reinersin haastattelu)

Esimerkki: SPD

SPD kuuluu edelleen Euroopan suurimpiin puolueisiin, joskin sen jäsenmäärä on laskenut rajusti 1970-luvun yli kahdesta miljoonasta jäsenestä vajaaseen 600 000 jäseneseen vuonna 2004. Silti puolueessa on vielä 12 000 puolueosastoa, joissa mm. puheenjohtajien vaihtuvuus on vilkasta, koska yli puolet puoluejäsenistä on yli 60 vuoden. Tämä taas merkitsee jatkuvaa koulutustarvetta. (Klaus Reinersin haastattelu)

SPD korostaa koulutuksessaan yhteiskunnallisen muutoksen huomiomista ja muutokseen vaikuttamista. Puolue näkee keskeiseksi vaikuttamiskeinoksi oman osaamisen kehittämisen ja vahvistamisen. Erityisesti painotetaan aktiivien ja toimihenkilöiden luovuuden ja motivaation vahvistamista. Motto kuuluu: Demokratia tarvitsee puolueita ja puolueet tarvitsevat osaavia jäseniä ja toimihenkilöitä. SPD on suunnitellut ja toteuttaa osittain koulutustaan yhteistyössä PSI-konsulttitoimiston kanssa.

SPD:n koulutusjärjestelmä rakentuu kolmeen pilariin, joissa on myös eri kohderyhmät:

1. Poliittisen kasvatuksen verkosto

Kohderyhmä: luottamustehtävissä toimivat, aktiivit. Tämä koulutusverkosto sisältää ajankohtaisen ja käytäntöön suuntautuneen koulutuskokonaisuuden kaikille poliittisesti aktiiveille.

Sisältö:

- organisaatio- ja puolueuudistus

- kommunikointi verkossa
- kokoustoiminnan kehittäminen ja verkostoituminen ulospäin
- tiedottaminen ja vaalikampanjat
- uusien jäsenten hankinta
- retoriikka
- ohjelmakeskustelut
- kansallinen hyvinvointipolitiikka
- sosiaali- ja terveydenhoidon uudistukset
- kasvatus ja tutkimus tietoyhteiskunnassa
- Eurooppa ja euro
- maahanmuutto

2. Sosialidemokraattinen kunnallisakatemia

Kohderyhmä: nuoret puolueen jäsenet. Koulutus on suunnattu erityisesti nuorille kunnallisia luottamustehtäviä hoitaville

Sisältö:

- henkilökohtaisten pätevyyksien kehittäminen
- uudistumiskyky
- opetusohjelmien laatiminen
- päätöksenteko
- arviointi

3. Uudistumiskyky, henkilökohtainen osaaminen ja päteöityminen

Kohderyhmä: toimitsijat ja päätoimiset luottamushenkilöt.

Sisältö:

- vastuu, yhteistyö ja johtaminen poliittisessa työssä
- hallinnon ja organisaation menetelmät ja työkalut
- poliittisen työn organisatoriset ja lainsäädännölliset perusteet
- projektihallinta
- media- ja julkisuustyö
- talous ja varainhankinta
- uusien medioiden käyttö politiikassa
- onnistuneet kokoukset, keskustelut ja neuvottelut
- vaaliohjelmat

(Klaus Reinersin haastattelu)

Think tankit

Josef Bramlin mukaan Saksassa on 123 think tankia, jotka ovat tosin luonteeltaan kovin erilaisia. Martin Thunert taas puhuu 80 ja 130 välillä olevasta määrästä, aina sen mukaan, lue-taanko myös käytäntöön suuntautuneet yliopistojen tutkimuslaitokset think tankeiksi. (Braml 2001, 3; Thunert 2003, 31)

Thunert jakaa saksalaiset think tankit seuraaviin lohkoihin:

1. Suuret taloudelliset tutkimuslaitokset (mm. Deutsches Institut für Wirtschaftsforschung, IFO-institut ja Institut für Weltwirtschaft), jotka ovat valtion rahoit-tamia ja jotka suomalaisten laitosten tapaan esittävät talousennusteita.
2. Suuret ulko-, rauhan- ja turvallisuuspoliittiset instituutit tai erityisesti Eu-rooppa-kysymyksiin paneutuneet laitokset (Stiftung Wissenschaft und Politik – Deutsches Institut für Internationale Politik und Sicherheit, Institut für Frie-densforschung und Sicherheitspolitik jne.)
3. Yhteiskunnalliseen, ympäristön ja tekniikan tutkimukseen keskittyneet tutki-muslaitokset (mm. Wissenschaftszentrum Berlin für Sozialforschung, Institut für Arbeit und Technik)
4. Yksityisellä tai sekarahoituksen tuella toimivat think tankit (kuten Bertels-mann-säätiö, Alfred Herrhausen-seura jne.), joissa think tank-työ on vain osa suuryritysten toimintaa

Näitä think tankeja, ja etenkin julkisen rahoituksen tuella toimivia, kutsutaan akateemisiksi think tankeiksi, koska niiden toiminnassa tutkimus ja tieteellinen työ ovat keskeinen osa think tankien toimintaa. (Thunert 2003, 31)

Mainittujen esimerkkien ohella Saksassa on koko joukko pienempiä instituutteja, jotka nä-kevät tehtäväkseen – tutkimuksen sijasta – määrättyjen teemojen poliittisen edistämisen. Ne eroavat klassisista think tankeista siinä, että ne keskittyvät vain tiettyihin teemoihin ja että niiden henkilökuntaan kuuluu vain pieni määrä päätoimisia tutkijoita. Ne eivät tee säännöl-listä perustutkimusta, vaan toimivat enemmänkin ”ideameklareina”. Lisäksi niillä on käytös-sään laajoja ulkopuolisten asiantuntijoiden verkostoja.

Tähän kirjavaan think tankien ryhmään kuuluvat Saksassa lähinnä laitokset, jotka edustavat puolueiden tai muiden ryhmittymien etuja. Näitä ovat poliittisten säätiöiden tutkimuslaitok-set tai työmarkkinajärjestöjä lähellä olevat instituutit (työnantajien Institut der Deutschen Wirtschaft ja DGB:n Hans Böckler-säätiö). Näiden ohella on muitakin tiettyihin teema-alueisiin keskittyneitä think tankeja: mm. Öko-Institut, die Stiftung der Marktwirtschaft und Politik ja das Institut für Wirtschaft und Gesellschaft – kaikki think tankeja, jotka talouden ohella selvittävät myös yhteiskunnallisia kehityssuuntauksia; ilman että niillä kuitenkaan on yhteyksiä puolueisiin tai työmarkkinajärjestöihin. (Thunert 2003, 32)

Määrällisesti Saksassa on eniten talous- ja sosiaalipolitiikkaan sekä toisaalta puolueisiin ja työmarkkinajärjestöihin kiinnittyneitä think tankeja. Kuusi talouskysymyksiin keskittyntä jo työllistää useita satoja tutkijoita.

Joka tapauksessa saksalaiset think tankit ovat pitäneet selvästi tiukemmin kiinni akateemisesta taustastaan ja tutkijapainotteisesta henkilökunnastaan kuin halunneet suuntautua poliittisen edunvalvonnan piiriin.

Saksassa on silti havaittavissa yhä enemmän piirteitä siihen suuntaan, että myös amerikkalaistyypisille think tankeille on löydyssä kasvualustaa. Ilmiöön liittyy Saksan poliittisen ilmaston muuttuminen. Yhtenä esimerkkinä modernista think tank-suuntauksesta on vasta joitakin vuosia toiminut

Berlinpolis (www.berlinpolis.de)

Berlinpolis on think tank, joka ajaa edistyksellistä politiikkaa tietoyhteiskunnan ja tulevien sukupolvien puolesta. Vuonna 2000 perustetun think tankin tehtäviin kuuluu strategisten politiikkapapereiden tuottaminen, seminaarien ja kongressien järjestäminen, julkaisutoiminta, kyselyiden laatiminen ja varainhankinta

Berlinpoliksen sisällä toimii akatemia, joka järjestää seminaareja, koulutusta, e-seminaareja ja neuvontaa. Berlinpoliksella on myös nykyaikaisia, nuorille tarkoitettuja koulutusohjelmia kuten: ”Junior Career Coaching”, ”Young Leadership Plus” ja ”Work-Life-Balance”.

Berlinpoliksen mielestä politiikan ”uusi agenda ja filosofia” edellyttävät sellaisten verkostoituneiden laitosten olemassaoloa, joilla on aktiivinen rooli yhteiskunnallisen sitoutumisen ja politiikan uudistamisen toteuttamisessa. Kahtena johtoperiaateena on kansalaisyhteiskunnan vahvistaminen uuden median ja teknologian avulla sekä demokratian elvyttäminen instituutioiden ja järjestöjen uudistamistyön myötä.

Berlinpoliksen pääteema-alueita ovat koulutus, Eurooppa, globaali hallinta, kansalaisyhteiskunta, ikärakenteen muutoksen seuraukset, innovaatiot ja tulevaisuuteen katsova agenda 2020. Perustamisestaan lähtien Berlinpolis on paneutunut yhteiskunnallispoliittisiin uudistuksiin, ja etenkin kansalaisyhteiskunnan vahvistaminen on kuulunut sen painopisteisiin.

Berlinpolis järjesti heinäkuussa 2004 yhdessä WZB:n (Wissenschaftszentrum Berlin für Sozialforschung) kanssa ”Puolueet kansalaisyhteiskunnassa”-päivät. Konferenssiin osallistui myös poliittisten puolueiden ja säätiöiden edustajia. Yksi konferenssin johtopäätöksistä oli esitys think tankien käytöstä puolueiden toiminnan syventäjänä ja sillan rakentajana puolueiden ja kansalaisyhteiskunnan välillä (Dettling, 14.8. 2004).

Berlinpolis on suuntautunut voimakkaasti tulevaisuuteen, keväällä 2004 perustettiin jopa oma ”Seuraavan sukupolven innovaationeuvosto”. Neuvoston tehtävänä on tärkeiden uudistusten nopeuttaminen, etenkin innovaatio- ja koulutuspolitiikassa. Johtavien poliitikkojen ja ammattiyhdistysliikkeen kanssa käytyjen keskustelujen tuloksena Berlinpolis julkaisi kesällä 2004 ”Brain Drain ja Brain Gain”-kiertokyselyn. Syksyllä 2004 taas julkaistiin ”Valkoinen kirja koulutuksesta – dynaamisemmän Saksan puolesta”. Sen pohjalta toteutettiin loppusyksystä laaja konferenssi nimeltään ”Saksa – koulutuspolitiikan kehitysmää?” Viimeisin julkaisu on helmikuussa 2005 ilmestynyt ”Epäsosiaalinen markkinatalous. Saksan mallin tulevaisuus?”.

Berlinpolioksen henkilökunta on suhteellisen pieni ja samalla nuori. Myös think tankin takana olevan yhdistyksen jäsenistön halutaan olevan nuoren; Berlinpolioksen säännöt jopa edellyttävät, että 2/3 jäsenistöstä tulee olla alle 40-vuotiaita.

Berlinpolioksella on yhteistyökumppaneinaan useita suuryrityksiä, mainittakoon mm.: BMW, Dresdner Bank, Hertie, IBM, PWC, Microsoft ja Siemens..

Think tankien rooli ja merkitys on Saksassa hiljalleen kasvamassa. Toisaalta poliittisten säätiöiden vahva asema estää think tankien leviämisen sellaisena kuin Englannissa. (The Economist 2.9. 2004)

Nuorempien perustamat think tankit haluavat irrottautua niin tutkimus- ja tiedepohjaisista think tankeista kuin poliittisesti sitoutuneista säätiöistäkin. Ne korostavat erityisesti neuvonta- ja lobbaamislunnettaan eli niiden päämääränä on amerikkalaisten ja englantilaisten esikuvien mukaan vaikuttaa suoraan hallinnon edustajiin ja poliittisiin päätöksentekijöihin. Niiden vaikutusvalta ja resurssit ovat vielä vähäiset, mutta samoin oli aikanaan myös Heritage-säätiöllä ja Cato-instituutilla tai Demoksella Englannissa.

Saksalaiset think tankit eivät kuitenkaan toimi niin, että ne palkkaisivat entisiä tai tulevia virkamiehiä palvelukseensa, joiden tehtävänä on tuottaa policy papereita toimenpide-esityksineen ja ruokkia mediaa. Saksalaisten think tankien työntekijöillä on akateeminen tausta ja heidän teoreettiset tutkielmansa on useimmiten suunnattu tiedeyhteisöille, ei niinkään hallitukselle tai suurelle yleisölle.

Saksalaisessa yhteiskunnassa on myös hierakiansa, josta ei hevin luovuta. Poliitikkojen on edettävä urallaan puoluehierarkiaa pitkin, tutkijat tarvitsevat akateemisia opinnäytteitä ja lainsäädäntö sitoo hallituksen virkamiehiä. Think tankien ja hallituksen välille ei synny sellaista liikettä kuin Yhdysvalloissa, tai osittain myös Englannissa. (Braml 2001, 8)

Maiden välillä on myös runsaasti kulttuurisia eroja. Useimmat saksalaiset tutkijat ihannoivat akateemista vapautta eivätkä halua ”liata käsiään” politiikkaan. Amerikkalaiset think tankit näkevät yksityisen rahoituksen parhaimpana keinona pysyä riippumattomina. Saksalaisten mielestä taas hallituksen taloudellinen tuki takaa vapauden yksityisistä intresseistä. (The Economist 2.9. 2004)

Saksalaiset think tankit ovat tulossa entistä näkyvimiksi, pääkaupungin siirto Berliiniin toi samalla monille think tankeille uuden yleisön, joka puuttui perinteisen hallintokulttuurin Bonnista. Lisäksi Saksan media on alkanut luottaa yhä enemmän think tankien asiantuntijalausuntoihin - jopa yliopistojen professoreiden kustannuksella. Yksityinen sektori on think tankeista yhä kiinnostuneempi ja haluaa lisätä niiden rahoittamista. Mahtava Bertelsmann-säätiö on niistä yksi, mutta myös pienempien yksityisten säätiöiden lisääntynyt tuki tarkoittaa sitä, että think tankeina toimivien uusien tutkimuslaitosten ei tarvitse olla enää vain julkisen tuen varassa. (Reinhardin Weilin haastattelu)

Kaiken kaikkiaan saksalaiset think tankit ovat muuttumassa vähemmän ideologisiksi ja entistä pragmaattisimmiksi. Jopa poliittiset säätiöt korostavat sitä, että ne eivät edusta vain yhtä

näkökulmaa. Poliitikot odottavat, että think tankit eivät rajoitu vain uusien poliittisten ideoiden tuottamiseen, vaan luovat samalla strategian siitä, miten uudet ideat välitetään ja myydään suurelle yleisölle. Kyse on konsultoinnin ja poliittisen neuvonnan maailmojen yhteen punomisesta. (Boucher 2004, 59)

Ranska

Ranskan poliittiseen kulttuuriin on aina kuulunut vilkas keskustelu ja pikainen, usein dramaattinen reagointi niin kansallisiin kuin laajoihin kansainvälisiin kysymyksiin. Keskustelua tukee myös mittava teoreettisempien, yhteiskunnan ja maailman tilaa luotaavien julkaisujen ilmestyminen (Le Monde Diplomatique, Le Nouvel Observateur, Le Débat, L'Histoire jne.). Lisäksi keskustelun monipuolisuuden ja jatkuvuuden takeena on useamman valtakunnallisen päivälehdien aktiivinen paneutuminen päivän politiikkaan ja samalla lehtien keskinäinen debatti. Ranska on toki Suomea suurempi maa, mutta silti ero vain Helsingin Sanomien tai Suomen Kuvalehden varassa elävään Suomeen on huikea.

Ranskalainen puoluejärjestelmä poikkeaa selkeästä ja vakaasta pohjoiseurooppalaisesta puoluelaitoksesta. Ranskan puolueille on ollut aina tyypillistä jakautuminen lukuisiin fraktioihin ja suuntauksiin. Näin yhden ja saman puolueen sisälläkin käydään eri ryhmittymien kesken kiivasta – joskin usein myös sekavaa - mielipiteiden vaihtoa. Ranskan poliittiseen kulttuuriin on aina kuulunut myös välitön reagointi ja herkkyyys lähteä mielenilmauksiin kaduille. Vaikka ranskalaisista vain 8% on ammattiyhdistysliikkeen jäseniä, pystyvät ammattiliitot usein näyttävästi mobilisoimaan kannattajansa lakkoihin ja mielenosoituksiin, jotka puolestaan pystyvät vaikuttamaan poliittisiin päätöksiin, jopa hallitusten kaatumisiin. (Boulin 2000, 227)

Toisaalta Ranskassa on edelleen Euroopan voimakkain keskushallinto. Kun vahvaan keskuhallintoon liittyy erityisesti ranskalaisille poliitikoille ominaisen piirre viipyä pitkään vallassa ja politiikassa, niin ranskalaista politikointia voi helposti kritisoida autoritaarisuudesta ja epädemokraattisuudesta.

Ehkä keskusjohtoisuuden seurauksena Ranska on viime vuosikymmeninä profiloitunut vahvan kansalaisaktiivisuuden maana. Ranska koetaan usein globalisaatiokriittisen liikkeen kotimaana. Tarmokkaiden kansalaisjärjestöjen lisäksi ranskalaista aktiivisuutta selittävät myös kulttuuriset syyt: tarve puolustaa ranskalaista kulttuuria ja kieltä yhä mahtavammaksi käyvää amerikkalaisen kulttuurin ylivaltaa vastaan.

Muiden eurooppalaisten puolueiden tapaan myös Ranskan puolueiden jäsenmäärät ovat laskeneet voimakkaasti. Lisäksi puolueiden rakenteet ovat heikot ja taloudelliset voimavarat rajalliset (Offerlé 2004, 28). Edelleen eurooppalaisen mallin mukaan myös ranskalaisten luottamus poliittisiin puolueisiin on alimmillaan Ranskan historiassa. (Worms 2002, 181-82; Bové 2004, 164-66)

Ranskan yhteydessä on puhuttu jopa poliittisen osallistumattomuuden kriisistä, jolloin kansalaiset ovat entistä vieraantuneimpia ranskalaisen tasavallan perinteisistä poliittisista instituutioista. Toisaalta kansalaisjärjestöjen jäsenluku on säilynyt vakaana, mutta kansalaisten

kiinnostus juuri kirkkoa, puolueita ja ammattiyhdistyiliikettä kohtaan on laimeaa ja vähentynyt entisestään (Putnam 2002, 398; Baromètre de Citoyenneté 2004)

Ranskalaisen keskustelukulttuurin kääntöpuoli on siinä, että moni poliitikko uskoo vain itsellään olevan oikeat vastaukset – tästä esimerkkinä johtavien poliitikkojen ympärille muodostetut poliittiset klubit. Puhutaan Ranskan poliittisen eliitin ikiomasta kulttuurisesta ongelmasta, mikä vierastaa muiden muiden ja etenkin ulkomailta peräisin olevia kannanottoja. Tämä selittää osittain myös think tankeihin kohdistuvan vieroksunnan. (Boucher 2004, 57.)

Poliittista ja kansalaiskasvatusta toteuttavat Ranskassa monet eri tahot. Niiden joukossa ei ole Saksan poliittisten säätiöiden tapaan voimakkaita vaikuttajia, vaan ranskalaiseen tapaan pienempiä, usein sosiaali- ja kulttuurialan järjestöjä. Poliittista kasvatusta toteuttavat ja poliittista keskustelua käyvät kansalaisjärjestöt, säätiöt, poliittiset klubit ja think tankit.

Kansalaiskasvatus

Ranskassa on kansalaiskasvatukseen keskittyneitä järjestöjä. Ne toimivat usein muiden kansalaisjärjestöjen kanssa, mutta ne keskittyvät etupäässä yhteistyöhön koulujen kanssa. Ne korostavat tietoisesti epäpoliittisuuttaan. Toisaalta niillä on suhteellisen vankat voimavarat verrattuna pienillä budjeteilla toimiviin säätiöihin tai tutkimuslaitoksiin. Tuki taas johtuu Ranskan lainsäädännöstä, joka takaa koulujen kanssa toimiville kansalaisjärjestöille merkittävän taloudellisen tuen. (David Lopezin haastattelu)

Yksi voimakkaimmista on jo vuonna 1866 perustettu **La ligue d'enseignement française (www.laligue.org)**, joka osallistuu aktiivisesti myös koulutusyhteistyöhön eurooppalaisen kansalaisuuden edistämiseksi. ”La ligue” syntyi nimenomaan vaatimaan yleistä oppivelvollisuutta jokaiselle ranskalaiselle. Sen päätoimintamuodot keskittyvät koululaisten loma- ja vapaa-ajan toimintojen edistämiseen. Tänä päivänä ”La liguella” on kattava, yli Ranskan ulottuva organisaatio, johon kuuluu 22 alueellista liittoa, 102 federaatiota ja peräti 30 200 paikallista yhdistystä (David Lopezin haastattelu)

CIDEM - L'association pour le civisme et la démocratie (www.cidem.org) taas on kansalaisuutta ja demokratiaa edistävä järjestö, joka perustettiin vuonna 1984. CIDEM julkaisee vuosittain erityisen kansalaisbarometrin, jossa selvitetään ranskalaisten suhtautumista kansalaisjärjestöihin, politiikkaan, puolueisiin sekä ammattiyhdistysliikkeeseen. Viimeisimmän, vuonna 2004 toteutetun barometrin mukaan, puolueisiin tai ammattiyhdistysliikkeeseen liittyminen keräsi pienimmän kannatuksen. Niiden suosio on laskenut tasaisesti 1990-luvun lopusta lukien (Le baromètre de la citoyenneté 2004; Jean-Marie Montelin haastattelu).

Poliittinen kasvatus

Puolueet

Ranskalaisilla puolueilla ei ole varsinaista koulutusjärjestelmää. Pohjoismaissa totutun sijasta puolueen koulutuksesta vastaavat ovat animaattoreita, joiden tehtävänä on järjestää keskustelutilaisuuksia puolueen jäsenille ja tukijoille. Koulutus on suhteellisen kapeaa jäsenkoulutusta, joka on suunnattu – kuten monissa muissakin maissa – yleisimmin puolueiden uusien jäsenten

tai luottamustehtäviä hoitavien lyhytkestoiseen koulutukseen. Ranskassa on jo pitkään ollut kaikkien puolueiden suosimina ns. kesäyliopistot, joihin osallistuvat puolueiden johtohenkilöt ja joiden teemoina on keskeisiä ajankohtaisia kysymyksiä. Kesäyliopistot saavat myös merkittävää julkisuutta mediassa. (Laurent Cohenin haastattelu)

Säätiöt

Saksan tavoin myös Ranskassa tapaa puolueita lähellä olevia säätiöitä, mutta ne toimivat selvästi saksalaisia vastineitaan pienemmin voimavaroin. Niiden asemaa ei ole myöskään Saksan tavoin vahvistettu perustuslaissa. Säätiöillä on kuitenkin enemmän resursseja kuin usealla ranskalaisella think tankilla puhumattakaan ranskalaisten poliitikkojen ympärille kootuilla poliittisilla klubeilla. Säätiöt saavat pääasiallisen rahoituksensa ”pääministerin kansliasta”, projektityötä tukevat myös muut ministeriöt ja tahot. (Offerlé 2004, 45)

La fondation Jean- Jaurès, FJJ (www.jean-jaures.org)

on Ranskan sosialistista puoluetta lähellä oleva säätiö, joka perustettiin vuonna 1992. Johtavia aloitteentekijöitä oli entinen pääministeri Pierre Mauroy, joka on yhä Jean Jaurès-säätiön hallituksen puheenjohtaja.

Säätiön toiminta-ajatuksena on: *”toimia ideapajana Euroopan ja Ranskan, poliittisen maailman ja kansalaisyhteiskunnan sekä teoreettisen tiedon ja ohjelmatyön välillä”*.

Jean Jaurès-säätiön toiminta painottuu:

- kansainväliseen toimintaan
- tapahtumien, seminaarien ja tapaamisten järjestämiseen
- julkaisu- ja tiedotustoimintaan

Sääntöjensä mukaisesti Jean Jaurès-säätiö edistää moniarvoista ja humanistista kulttuuria Ranskassa sekä ulkomailla ja toimii kaikkialla demokraattisten arvojen ja Ranskan vallankumouksen ihanteiden puolesta.

Think tankiksi itseään kutsuvan säätiön palveluksessa on 20 työntekijää ja sen vuosibudjetti on lähes 3 miljoonaa euroa, josta noin puolet menee kansainväliseen toimintaan. (Laurent Cohenin haastattelu)

Huolimatta näinkin suuresta panoksesta kansainvälisiin hankkeisiin Jean Jaurès-säätiö toteuttaa varsin kunnianhimoista julkaisu- ja seminaaritoimintaa monista ajankohtaisista yhteiskunnallisista ja poliittisista kysymyksistä. Säätiö organisoii konferensseja sekä avoimia ja kutsuseminaareja. Säätiön sisällä toimii teemakohtaisia työryhmiä, jotka yhdessä säätiön työntekijöiden kanssa julkaisevat lukuisia dokumentteja. Toiminnasta vastaa säätiön tutkimus- ja koulutusosasto.

Jaurès-säätiö tuottaa vuoden aikana noin kerran kuukaudessa kirjasen (80 – 120 sivua) jostain ajankohtaisesta kysymyksestä. Säätiön alaisuudessa toimii erityinen tieteellinen neuvosto,

joka innostaa em. asiantuntijaryhmiä tuottamaan materiaaleja tai järjestämään niiden ympäriltä seminaareja ja keskustelutilaisuuksia. Säätiö toimii tiiviissä yhteistyössä tiedeyhteisöjen ja politiikan tutkimuslaitosten kanssa.

Viime aikoina kirjasten teemoina ovat olleet: Työn kriisi, Yhdysvaltain ulkopolitiikka, Liberalismin perintö, Sosialismi ja liberalismi, Hyvinvointiyhteiskunnan tulevaisuus, EU:n perustuslaillinen sopimus, Todellisen tasa-arvon puolesta, Rasismi ja muukalaisvihamielisyys Ranskassa jne.

Jean Jaurès-säätiö tiedottaa säännöllisesti tukijoilleen ja yleisölleen. Säätiön kotisivuilla voi ilmoittautua kuukausittain lähetettävän kirjeen, jokaviikkoisen sähköisen uutiskirjeen ja kirja-utisten tilaajaksi.

Jean Jaurès-säätiön kirje

Kirjeessä esitellään kerran kuukaudessa säätiön eri osastojen toimintaa. Säätiön hallituksen puheenjohtajan pääkirjoituksen ohella kirje esittelee sosialidemokraattisen liikkeen ajankohtaisia tapahtumia Ranskassa ja koko maailmassa ja syventää käsiteltävää teemaa. Yksi kirjeen sivuista on varattu uusien poliittisten kirjojen arvioinnille, toisella käydään keskustelua haastattelemalla ajankohtaisia poliitikkoja.

Uutiskirje

Kerran viikossa lähetettävä sähköinen uutiskirje sisältää valikoiman haastatteluista, puheista tai keskusteluista joidenkin ajankohtaisten teemojen ympäriltä. Vuonna 2003 säätiöstä lähetettiin 87 sähköistä uutiskirjettä yhteensä yli 10 000 tilaajalle

Kirjauutisia

Joka toinen viikko lähetettävässä sähköisessä uutiskirjeessä arvioidaan ja analysoidaan kirjoja, lehtiartikkeleita tai muita kotisivuja. Vuonna 2003 lähetettiin kirjauutisia 27 numerona.

Julkaisu- ja tiedottamistoiminnan ohella Jaurès-säätiö järjestää seminaareja ja erilaisia tapaamisia. Säätiön tapahtumat ja tapaamiset voi ryhmitellä seuraavasti:

Seminaarit

Seminaareihin osallistuu säännöllisesti mm. tutkijoita, ammattiliittojen ja kansalaisjärjestöjen edustajia. Teemoina mm.: kansalaisjärjestöt Ranskassa ja Saksassa, maakohtaisia seminaareja, hyvinvointiyhteiskunnan mallit, Yhdysvaltain ulkopolitiikka

Tapaamiset

Avoimia ja julkisia tilaisuuksia monista eri ajankohtaisista kysymyksistä

Aamiaistapaamiset

Tapaamiset järjestetään kutsuperiaatteella, jolloin mukana on mm. poliitikkoja, kansalaisjärjestövastaavia, tutkijoita, asiantuntijoita, lehtimiehiä sekä tapaamisten teeman kanssa työskennelleitä virkamiehiä. Keskustelujen teemoina on ollut vuonna 2004 mm. sopimus EU:n perustuslaista, verotus, sosiaali- ja terveydenhoidon painopistealueet.

Fondapol, (www.fondapol.org)

Fondapol (Fondation pour l'innovation politique) on toinen kiinnostava, puolueita lähellä oleva säätiö. Fondapolin siteet liittyvät Ranskan johtavaan hallituspuolueeseen, UMP:hen (Union pour un mouvement populaire). Fondapol korostaa pääperiaatteinaan vapauden ja toisaalta poliittisen uudistumiskyvyn merkitystä kaikessa toiminnassaan. Jean Jaurès-säätiöön verrattuna Fondapol näyttäytyy modernimpana ja selkeämmin uusiin haasteisiin tarttuvana säätiönä, mitä selittää säätiön lyhyt historia. Fondapol perustettiin vasta vuonna 2004.

Fondapol näkee kaikkien keskeisten yhteiskunnallisten instituutioiden – niin liike-elämän, puolueiden, valtion kuin perheenkin - elävän kriisissä. Uudistuminen on välttämätöntä, koska politiikkaa tehdään nykyisin myös kansainvälisessä, eurooppalaisessa ja globaalissa yhteydessä. Siksi nykymaailmassa on pystyttävä hakemaan ratkaisuja, jotka ovat kaikille yhteisiä ja jotka liittyvät erityisesti luonnon voimavaroihin, ympäristönsuojeluun, sivilisaatioiden välisiin suhteisiin ja köyhyyteen. Fondapolin tarkoituksena ei ole luoda opinkappaleita eikä perustaa uutta ideologiaa. Sen tavoitteena on esittää selkeitä ja hyödyllisiä tapoja julkisen keskustelun uudistamiseksi Ranskassa ja muualla maailmassa.

Fondapol työskentelee neljän pääteema-alueen ympärillä:

- politiikan globalisoituminen
- yhteiskunnan muuttumisen haasteet politiikalle
- talouden muuttumisen haasteet politiikalle
- politiikka ja yhteiskunnallisten instituutioiden tulevaisuus

Myös Fondapol on koontanut näiden kaikkien teemojen ympärille työryhmiä, jotka tuottavat niihin liittyviä konkreettisia ehdotuksia ja toimenpide-esityksiä. Ehdotukset ja toimenpide-esitykset sisältyvät Fondapolin julkaisemiin ns. Valkoiseihin kirjoihin.

Valkoisten kirjojen otsikoita ovat olleet: Julkisten palvelujen tulevaisuuden turvaaminen, Seuraavat askeleet Euroopan rakentamisessa, EU ja Turkki vuonna 2020, EU:n liittolaispolitiikka, Euroopan rauhan ja kehityksen ohjelma, Ranskan liittolaiset ja terrorismin vastainen sota sekä Kunnallisen demokratian edistäminen.

Valkoisten kirjojen ohella Fondapol lähettää säännöllisesti uutiskirjeitä, järjestää konferensseja, seminaareja ja tapaamisia. Fondapol on ranskalaisista säätiöistä kentien lähimpänä

englantilaisia ja amerikkalaisia think tankeja, jotka näkevät tärkeäksi päämääräkseen myös poliittiseen päätöksentekoon vaikuttamisen.

Fondation Gabriel Péri (PCF) (www.gabrielperi.fr)

Gabriel Péri-säätiö kuuluu Fondapolin lailla vasta vuonna 2004 perustettuihin ranskalaisiin poliittisiin säätiöihin. Gabriel Péri-säätiö on perustettu Ranskan kommunistisen puolueen aloitteesta.

Säätiön keskeisinä toimintatavoitteina on oppia paremmin ymmärtämään tulevaisuutta oppimalla nykyhetkestä ja erityisesti myös ranskalaisen työväenliikkeen historiasta ja luoda sen myötä tilaa ihmisten välisille kohtaamisille, joissa keskustellaan ja tehdään olennaisia toimintapöytä-esityksiä demokraattisen Euroopan ja maailman rakentamiseksi sekä yhteiskunnallisen edistyksen toteuttamiseksi.

Think tankit

Ranskalaiset think tankit ovat yleensä voittoa tuottamattomia yhdistyksiä. Kaikki on organisoitu joustavan, jo vuodelta 1901 peräisin olevan yhdistyslain alle. Ne ovat riippuvaisia julkisesta rahoituksesta ja vain harvat ovat onnistuneet hankkimaan itselleen pysyvää yksityistä rahoitusta; ranskalaiset think tankit ovat myös suhteellisen pieniä, henkilökunnan määrä nousee vain harvoissa tapauksissa yli 20 työntekijän. (Boucher 2004, 55)

Think tankit törmäävät Ranskassa tuttuun ongelmaan eli kieleen. Ne julkaisevat enimmäkseen vain ranskaksi, ne saattavat olla aktiivisia Eurooppa-tasolla, mutta lähinnä vain yhteistyössä toisten ranskankielisten think tankien ja instituuttien kanssa. Myös saksalaisten instituuttien kanssa tehdään yhteistyötä. Lisäksi ranskalaisilla think tankeilla on vaikeuksia toimia keskenään yhteistyössä. Toisin kuin Englannissa, ne eivät juuri julkaise mitään yhdessä. (Gadault 2004, 4.)

Ranskan osalta kielen merkitystä ei todellakaan voi vähätellä. Kun ”Le Journal de Management” kysyi maaliskuussa 2004 lukijoiltaan, mitä mieltä he ovat think tankien merkityksestä ja vaikutusvallasta, 79% vastaajista kysyi takaisin ”mikä think tank?”, vain 11% piti think tankeja tärkeinä, 9%:n mielestä niiden merkitys on mitätön. Edes elinkeinoelämän julkaisun lukijat eivät siis tieneet – tai halunnet tietää, mitä vierasperäinen käsite pitää sisällään. (Le Journal du Management, 2004:4)

Ensimmäiset ranskalaiset think tankit lähtivät liikkeelle 1990-luvun alussa. Toisaalta juuri Ranskan kohdalla ei ole kovin täsmällistä, mikä on oikeastaan säätiö, mikä think tank tai mikä tutkimuslaitos. Instituutti saatetaan määritellä säätiöksi, mutta se voi kutsua itse itseään think tankiksi jne.

Ranskan hallitus ei juuri panosta think tankeihin eikä niiden tyyppisiin tutkimuslaitoksiin. IFRIn (Institut français des relations internationales) tutkimusjohtajan, Pierre Lepetit'n mielestä juuri ”kansainvälisten suhteiden ja demokraattisten hallintojen kehitys, kylmän sodan lopun, markkinoiden vapauttamisen, kansainvälistymisen ja teknologisen kehityksen seura-

ukset ovat voimakkaasti muokanneet niitä olosuhteita ja ehtoja, jotka vaikuttavat ideoiden tuottamiseen”. Lepetit’n mielestä maailmassa jo vaikuttavat kansainväliset ideoiden markkinat ja ankara keskinäinen kilpailu siitä, miten julkinen hallinto tulisi järjestää ja miten se puolestaan vaikuttaa valtioiden kilpailukykyyn. (Gadault 2004, s. 1-2)

Tässä kokonaisuudessa think tankien merkitys on ensiarvoisen tärkeä. Vaikuttaakseen kansainväliseen keskusteluun, kukin maa tarvitsee välttämättä kansainvälisten tilanteiden ja poliittisstrategisen kehityksen analysointikykyä kuten myös ideoiden tuottamiskykyä, jotta ne pystyisivät muotoilemaan julkisen politiikan strategioita ja niihin liittyviä toimintamalleja. (Gadault 2004, 1-2)

Ranskan valtio on todella kitsas tukemaan ranskalaisia think tankeja. Edellä mainitun IFRI:n budjetti jää alle 5 miljoonan euron, toisen think tankin FRS:n (Fondation pour la recherche stratégique) budjetti ei yllä edes 2 miljoonaan euroon. Vaatimattomia lukuja verrattuna vaikka Saksaan, jossa SWP:hen (Stiftung Wissenschaft und Politik) julkinen tuki on lähes 10 miljoonaa euroa – puhumattakaan amerikkalaisten think tankien voimavaroista. IRIS (Institut des relations internationales et stratégiques) puolestaan jää 1,4 miljoonaan euroon. Myöskään monet ranskalaiset yritykset eivät ole kiinnostuneita think tankien tukemisesta. Ranskassa ei ole toisaalta samanlaista filantrooppisen sektorin perinnettä kuin Yhdysvalloissa tai Englannissa. Myös think tankien tutkijoiden palkkataso on Ranskassa moninkertaisesti vaatimattomampi kuin Englannissa tai Yhdysvalloissa. Kun FRS:n tutkijan ansiot jäävät kuukaudessa 2000 euroon, vastaavan laitoksen tutkija Lontoossa ansaitsee sen kolminkertaisena ja Yhdysvalloissa jopa viisinkertaisena. (Gadault 2004, 4)

Kaiken kaikkiaan ranskalaisten think tankien resurssit jäävät niukoiksi. Elinkeinoelämä yrittää tuoda Ranskaan think tankeja, jotkut niistä ovat mukana eurooppalaisissa ja globaaleissa verkostoissa, mutta resurssit ovat pienet.

Alla mainituista think tankeista vahvin on kansainvälisiin ja Eurooppa-kysymyksiin keskittynyt IFRI. Lisäksi Ranskan vahvoja think tankeja ovat lähinnä Eurooppa-kysymyksiin paneutuneet Notre Europe ja Confrontations Europe. Muut alla mainitut liittyvät usein elinkeinoelämään, niistä vahvimpana Institut d’Entreprise, joka on mukana monissa kansainvälisissä verkostoissa vapaan markkinatalouden, verojen alentamisen jne. puolesta. Institut d’Entreprise kuuluu myös EVAn yhteistyökumppaneihin.

Useimpien think tankien takana on ranskalaisia yrityksiä keskeisine yritysjohtajineen. Toiset taas keskittyvät ulkopoliittikkaan tai Eurooppa-kysymyksiin. Edelliset muistuttavat toisaalta ranskalaisia poliittisia klubeja, koska myös ne on koottu vahvojen yritysjohtajien ympärille; lisäksi ne usein tyytyvät vain järjestämään tapahtumia, seminaareja ym. ja pitämään yllä kotisivuja. Sitä vastoin niillä ei ole kovin laajaa tutkimus- tai julkaisutoimintaa.

IFRI, Institut français des relations internationales (www.ifri.org) on jo vuonna 1979 perustettu instituutti, jota myös pidetään Ranskan ensimmäisenä think tankina angloamerikkalaisen mallin mukaisesti. IFRI vastaa melko pitkälle Suomen Ulkopoliittista instituuttia

Ranskassa on myös selkeästi Eurooppa-kysymyksiin paneutuneita säätiöitä tai think tankeja. Merkittävimpiä niistä ovat Notre Europe ja Robert Schuman- säätiö. Toimenkuvansa takia nämä poikkeavat muista ranskalaisista säätiöistä tai think tankeista siinä, että ne julkaisevat runsaasti materiaalia myös muilla kielillä, etenkin englanniksi ja saksaksi.

Robert Schuman Foundation (www.robert-schuman.org)

Robert Schuman-säätiön poliittinen tausta kytkeytyy Ranskan UDF:ään (Union démocratique française), entiseen Valéry Giscard d'Estaingin puolueeseen. Schuman-säätiö on keskittynyt erityisesti Eurooppa-kysymyksiin. Schuman-säätiöllä on tiivistä yhteistyötä saksalaisten ja ylipäätään kansainvälisten säätiöiden ja think tankien kanssa. Se lähettää säännöllisesti perusteellisia uutiskirjeitä usealla eri kielellä. Säätiön toimintaohjeena on aktiivisen think tankin toimintaohjetta myötäilevä: ”ajattele - luo - toimi”.

Notre Europe (www.notre-europe.asso.fr)

Notre Europe on EU:n komission entisen puheenjohtajan Jacques Delorsin vuonna 1996 perustama think tank, jonka tavoitteena on tuottaa tutkimuksia ja selvityksiä sekä järjestää koulutusta Euroopan historiasta ja tulevaisuuden mahdollisuuksista. Sen sääntöjen mukaisena tavoitteena on toimia ”tiivimmän Euroopan unionin puolesta, jolla on yhteinen puolustus, yhteinen valuutta ja yhteinen etu”. Notre Europe järjestää mm. seminaareja, konferensseja, johtaa tutkimustyötä, konsultoi ja tuottaa julkaisuja.

Delors toimi pitkään Notre Europe'n hallituksen puheenjohtajana, mutta jätti syksyllä 2004 tehtävänsä niin ikään toiselle ranskalaiselle komission ex-jäsenelle, Pascal Lamy'lle.

Notre Europe seuraa hyvin tiiviisti Euroopan unionin kehitystä ja paneutuu huolella mm. EU:n perustuslaillisesta sopimuksesta käytävään keskusteluun seuraten tarkkaan kansanäänestyksen alla järjestettäviä keskusteluja Ranskassa ja muissa Euroopan maissa. Notre Europe on myös niitä think tankeja, jotka saavat EU:n komissiolta taloudellista tukea.

Notre Europe'n viimeisimpiä hankkeita on ollut selvityksen laatiminen eurooppalaisista think tankeista ja niiden roolista Euroopan yhdentymiskehityksessä. Kunnianhimoinen hanke kohdistui jokaiseen 25 EU:n jäsenmaahan. Niin ikään Notre Europe järjesti joulukuussa 2004 seminaarin amerikkalaisten ja eurooppalaisten think tankien eroista ja yhteisistä piirteistä (ks. Boucher, 2004; Boucher – Lahrant, 2004)

Useimmat muut ranskalaiset think tankit liittyvät elinkeinoelämään ja työnantajajärjestöihin. Niistä vanhin ja tärkein on:

Institut d'Entreprise, (www.institut-entreprise.fr)

Institut d'Entreprise perustettiin jo vuonna 1975. Sen taustalla on pitkälti ranskalainen elinkeinoelämä, nykyisenä puheenjohtajanaan Ranskan Télécomin entinen toiminnanjohtaja Michel Bon.

Instituutin tavoitteena on tarjota ranskalaisille yrityksille mielipiteen ja harkinnan areena, joka on riippumaton kaikista työmarkkina- tai poliittisista mandaateista ja jossa voidaan jalostaa taloudellisten, yhteiskunnallisten ja sosiaalisten kysymysten käsittelyä. Instituuttiin kuuluu yli 120 yritysjäsentä, jotka yhdessä tuottavat yli 20% Ranskan bruttokansantuotteesta. Ranskan työnantajajärjestö Medef on instituutin jäsenenä, ja muutenkin toimintaan osallistuu keskeisiä yritysjohtajia. Myös tiedemaailma on mukana, koska suuryritysten ja yliopistojen välinen yhteistyö nähdään tärkeänä.

Instituutin toiminta on organisoitunut idearyhmiin, joissa pohditaan ulkomaisten kokemusten pohjalta yritysten taloudellisen ja sosiaalisen ympäristön parantamista. Idearyhmät laativat myös ehdotuksia ja raportteja mm. verotuksen ja työoikeuden uudenaikaistamisesta ja yritysten roolista globalisaatiossa. Lisäksi instituutin sisällä on erityinen taloudellisen seurannan seura, joka kokoontuu kerran kuussa jonkun tunnetun ranskalaisen pitämän esitelmän ympärille. Myös julkisen hallinnon rooli ja politiikka on instituutin kiinnostuksen kohteena. Kaiken kaikkiaan valtion roolin uudelleen arviointi kuuluu instituutin tärkeimpiin teema-alueisiin..

Vaikka Institut d'Entreprise tuottaa tutkimusta, sillä ei ole päätoimisia tutkijoita palveluksessaan. Instituutti työskentelee yhteistyössä vastaavien laitosten kanssa Japanissa, Saksassa, Yhdysvalloissa ja muissa OECD-maissa.

Seuraavat neljä ovat pienempiä think tankeja, kaikki kuitenkin lähellä elinkeinoelämää. ”Poliittisin” on Fondation Concorde, jolla on läheiset suhteet Elysée-palatsiin ja presidenttiin. Muiden elinkeinoelämää edustavien think tankien päämääränä on voimakkaan taloudellisen kasvun edistäminen, valtion sääntelyn purkaminen ja verojen laskeminen – samaan tapaan kuin amerikkalaisten ja englantilaistenkin think tankien.

Croissance Plus (www.croissanceplus.com)

Entreprise et Progrès (www.entreprise-progres.net)

Fondation Concorde (www.fondationconcorde.com)

Génération Entreprise (www.generationentreprise.org)

Ranskassa ei hevin löydy think tankia, joka paneutuisi laajempiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin. Yksi niistä on L'Ami Public, jonka hallinnossa toisaalta on vahva yritysmaailman edustus.

L'Ami Public (www.amipublic.com)

Vuonna 2002 perustettu L'Ami Public pitää itseään politiikan rajoja ylittävänä think tankina, joka tähtää valtion roolin muuttamiseen. Se haluaa edistää hajautettua demokratiaa asettaen yksilön kansalaisena keskipisteeseen. Myös L'Ami Publicin taustalla on yritysjohtajia (mm. FNACin ja Canal Plusin toiminnanjohtaja). Angloamerikkalaisten think tankien tapaan myös verotuksen uudistaminen kuuluu L'Ami Publicin keskeisiin intressialueisiin.

Think tankin perustamisen taustoja on Air Francen entisen toimitusjohtajan Christian Blancin Le Monde-lehteen 5.4. 2001 kirjoittama artikkeli ”Ranska ei tiedä, minne se on menossa”, missä Ranskaa syytettiin paikalleen jähmettymisestä ja poliittisen rohkeuden puutteesta. Blanc

vaati Ranskalta muutosta, jotta se säilyisi nykyaikaisena suurvaltana. Samassa yhteydessä hän ilmoitti L'Ami Publicin perustamisesta.

Muiden think tankien tapaan L'Ami Public järjestää seminaareja, julkaisee kirjoja ja laatii sekä raportteja että ehdotuksia valtion roolin uudistamiseksi. L'Ami Public on valmistanut mm. ehdotuksia julkisen palvelun minimivaatimusten toteuttamiseksi.

L'Ami Public laatii myös poliittisille puolueille raportteja ja ehdotuksia eri politiikan lohkoilta, mutta ei ole sitoutunut mihinkään poliittiseen puolueeseen. Sen jäsenkanta perustuu pitkälle henkilöjäsenyyteen. L'Ami Public poikkeaa jonkin verran perusranskalaisesta säätiö-, think tank- tai klubimallista, koska se ei rakennu niin paljon jonkun merkittävän poliitikon tai yritysjohtajan ympärille, vaan koostuu tavallisista ihmisistä. L'Ami Public toimii kolmella tasolla: kansallisella, alueellisella sekä nettiaseman kautta. Aloitteet voivat lähteä paikalliselta tasolta ja edetä netin kautta.

Aloitteet tai ehdotukset saattavat käynnistyä niin, että joku tekee esityksen ryhmän kokoamisesta jonkin teeman ympärille. Sen jälkeen ryhmä toimii yhteistyössä netin ja kokousten välityksellä. Lopulta ryhmä päättyy tekemään esityksensä, jotka joko siirretään nettiin tai julkaistaan kirjallisessa muodossa.

L'Ami Public tekee yhteistyötä Institut Montaignen ja Gauche Modernin kanssa, puolueista lisäksi myös sosialistipuolueen ja UDF:n kanssa.

Institut Montaigne (www.institutmontaigne.org)

Institut Montaigne on vuonna 2000 perustettu instituutti, jossa on mukana elinkeinoelämän ja korkeakoulujen edustajia sekä nuoria aktiiveja. Sen tavoitteena on luoda ideointiareena, joka on avoin ja riippumaton kaikista taloudellisista ja poliittisista sitoumuksista. Instituutti haluaa edistää mahdollisuuksien aloitteellisuutta, innovointia ja tasa-arvoa.

Institut Montaigne varjelee taloudellista riippumattomuuttaan mm. sillä, että se ei hyväksy 3% suurempaa tukiosuutta budjettiinsa yhdeltäkään taustayhteisöltään. Joka tapauksessa yhteistyökumppaneina on monia suuryrityksiäkin. Myös Institut Montaigne on paneutunut valtion tehtävien uudistamishankkeisiin.

Lisäksi instituutti ilmoittaa keskittyvänsä sosiaalisen yhteenkuuluvuuden, julkisen hallinnon nykyaikaistamiseen sekä Ranskan taloudellisen ja teollisen strategian vahvistamiseen. Näitä kysymyksiä varten se tuottaa julkaisuja ja ehdotuksia. Lisäksi se pyrkii lobbaamaan ja viemään näitä eteenpäin julkisella sektorilla, poliittisten päättäjäien ja median parissa.

Instituutti toimii myös eurooppalaisten kysymysten, uuden teknologian ja e-demokratian, ammatilliseen koulutuksen ja yritysten hallinnon parantamisen kanssa. Näistä teemoista se tuottaa raportteja ym.

Poliittiset klubit

Ranskan poliittiselle kulttuurille on tyypillistä puolueiden johtohahmojen ympärille syntyneet klubit, jotka useimmiten toimivat kyseisen poliitikon poliittisten ideoiden edistämiseksi. Klubit poikkeavat think tankeista siinä, että ne keskittyvät eniten näyttävien seminaarien ja tapaamisten järjestämiseen ja toisaalta kotisivujen ylläpitämiseen. Niillä ei juuri ole omaa tutkimus- tai julkaisutoimintaa – korkeintaan lyhyiden policy papereiden tai lehtiartikkelien muodossa. Toisaalta klubien aktiivisuus painottuu moniin ajankohtaisiin ja tärkeisiin poliittisiin tapahtumiin kuten vaaleihin, puoluekokouksiin tai parhaillaan valmistautumiseen äänestykseen Euroopan unionin perustuslaillisesta sopimuksesta.

Tunnetuimmat, lähellä vasemmistoa, etenkin sosialistipuoluetta, ovat seuraavat klubit:

Gauche Moderne - (www.gauche-moderne.org)

À Gauche en Europe (www.gauche-en-europe.org)

Socialisme et Democratie (www.socialisme-et-democratie)

Réalités du Dialogue Social (www.rds.asso.fr)

Inventions Demain (www.inventonsdemain.com)

En Temps Réel (www.entempsreell.org)

Alemanpana mainitut taas ovat lähellä keskusta-oikeistolaisia ryhmiä, etenkin UMP- ja UDF-puolueita. Näistä aktiivisimmat ovat Cercles Libéraux ja Debout la République. Edellinen on tiiviisti mukana kansainvälisessä uusliberaalien think tankien verkostoissa. Jälkimmäinen taas toimii tietoisesti kansallisella tasolla, de Gaullen perinnön hengessä kampanjoiden mm. EU:n perustuslaillista sopimusta vastaan.

Debout la République - les nouveaux gaullistes (www.deboutlarepublique.com) on ryhmittynyt UMP:n kansanedustajan Nicolas Dupont-Alignanin ympärille ja määrittelee itsensä ”ajattelun ja toiminnan poliittiseksi klubiksi”.

Cercles Libéraux (www.cerclesliberaux.com) kuuluu mm. Stockholm Networkin jäseniin ja kutsuu itseään think tankiksi. Cercles Libéraux’n perustajia oli Ranskan entinen talousministeri Alain Madelin, joka puolestaan on kuulunut Mont Pélerin-seuran aktiiveihin

Les Reformateurs (www.lesreformateurs.com)

Dialogue et Initiative (www.dialogue-initiative.com)

La Droite Libre (www.ladroitelibre.com)

Englanti

Kansalaisten kiinnostus politiikkaan on säilynyt Englannissa suhteellisen korkealla. Maa on vähitellen muuttunut luokkayhteiskunnasta yksilöllisiä ominaisuuksia ja etuja korostavaksi yhteiskunnaksi. Monen muun Länsi-Euroopan maan tapaan Englantikin on jakautunut toisaalta aktiiviseen, hyvin toimeentulevien ihmisten ryhmään ja toisaalta taas kansalaisiin, joiden osallistuminen kansalaistoimintaan ja politiikkaan on erittäin rajoittunutta. (Putnam 2002, 393)

Kansalaiskasvatus

Citizenship Foundation (www.citizenshipfoundation.org.uk)

Kansalaisuussäätiö on vuonna 1989 perustettu hyväntekeväisyysjärjestö, joka toteuttaa kansalaisyhteiskunnasta etenkin nuorten parissa. Säätiö tuottaa runsaasti eri tyyppistä materiaalia (kirjoja, esitteitä, pelejä, kilpailuja) kouluille, opettajille, oppilaille ja vanhemmille kansalaisyhteiskunnan tehtävästä ja tavoitteista.

Englannin kouluihin hyväksyttiin syyskuussa 2002 kansalaisuus (kansalaisyhteiskunnasta) omaksi oppiaineeksi, mikä on lisännyt Kansalaisuussäätiön tehtäviä ja aktiivisuutta koulujen suuntaan.

Säätiön toiminta ei rajoitu kuitenkaan vain kouluihin, vaan se osallistuu kansalaisyhteiskunnallisiin myös koko väestön parissa, erityisesti alueellisella ja paikallisella tasolla. Sen tavoitteena on innostaa kaikkia kansalaisia yhteiskunnalliseen toimintaan toteuttamalla koulutusta demokratiasta, lainsäädännöstä ja yhteiskunnasta.

Kansalaisuussäätiö tekee yhteistyötä Hollannin IPP:n ja Saksan BpB:n kanssa (ks. aikaisemmin).

Poliittinen kasvatus

Myös Englannissa puolueiden koulutustoiminta on vähentynyt. Etupäässä se liittyy joko uusien jäsenten tai luottamustehtävissä olevien koulutukseen. Myös koulutuksen kesto on lyhentynyt: esim. liberaalidemokraattien ”Liberal Summer School” on entisen viikon sijasta vaihtunut vain muutaman tunnin kokoukseksi, johon toki saadaan keskeisiä liberaalipoliitikkoja puhujiksi.

Labour-puolueella on oma akatemiansa, jonka tavoitteena on järjestää kurseja ja seminaareja ympäri maata puolueen toimihenkilöille, luottamusmiehille, vaalityöntekijöille, valtuustojen ja kouluneuvostojen jäsenille.

Joitakin esimerkkejä:

- Valtuutetun tehtävät Kurssi koostuu kahdeksasta eri moduulista, jotka toteutetaan kahden yhden päivän ja yhtenä puolen päivän seminaarina, verkko-opiskeluna ja käynteinä kunnanvaltuustoissa.
- Labour-puolueen poliittiset tavoitteet. Kurssilla perehdytään puolueen historiaan, ideologiaan, tavoitteisiin ja visioon
- Vaalikampanjan perusteet
- Puoluetoimitsijan johtamistaidot

Kokonaisuudessaan puolueiden koulutustoiminta on laimeaa. Englannin puolueille on ominaista, että ne toimivat paljon yhteistyössä think tankien kanssa, etenkin toteuttamalla niiden kanssa erilaisia seminaareja ja keskustelutilaisuuksia. (David Spoonerin haastattelu)

Think tankit

Taustayhteisöjensä mukaan englantilaiset think tankit jaetaan mm. seuraaviin typologioihin:

- hyväntekeväisyysjärjestö
- voittoa tuottamaton yhdistys
- rekisteröity yhdistys

Niille on tyypillistä, että tukijoina voi olla joko yhteisöjä tai yksityishenkilöitä. Mitä tulee rahoitukseen, niin think tankit eivät saa suoraa tukea valtiolta, toisaalta eri ministeriöt voivat rahoittaa hyvinkin avokätisesti erilaisia think tankien projekteja. Monien rahoitus koostuukin säätiöiden, korporaatioiden ja yksityisten lahjoitusten yhdistelmästä. Think tankien mielestä heidän itsenäisyytensä ei vaarannu, vaikka rahoittamassa olisi 35 eri yritystä.

Englantilaiset think tankit ovat viime vuosina yhä enemmän siirtyneet käsittelemään myös globaaleja ja Eurooppaan liittyviä kysymyksiä. Englannin think tankeille on ominaista valtalehtien voimakas rooli, joko think tankien henkilökunnassa ja hallinnossa tai tapahtumien kanssajärjestäjinä (The Observer, The Guardian, The New Statesman jne.). Lehdet myös uutisoivat ahkerasti think tankien julkaisuista ja tapahtumista ja seuraavat muutenkin niiden kehitystä. (Boucher 2004, 74-75; Waters 10.11. 2004)

Englantilaiset think tankit liittyvät hyvin kiinteästi Tony Blairiin ja hänen hallitukseensa. Blair itse tai hänen kabinetinsa jäsenet ovat usein olleet joko perustamassa tai edelleen mukana think tankien toiminnoissa, useimmiten puhujina seminaareissa tai muissa tapaamisissa. Blairin kohdalla asiaan liittyy sekin, että hänen katsotaan hyväksyneen vapaiden markkinoiden logiikan enemmän kuin kukaan toinen vasemmiston johtajista. Toisaalta Blair on käyttänyt taitavasti think tankeja hyväkseen omien tavoitteidensa julkistamisessa ja ajamisessa. (Hobsbawm 1999, 113)

Think tankit ovat erittäin aktiivisia kaikkien puolueiden puoluekokousten yhteydessä. Niiden tehtävänä on vastata useiden seminaarien, tapaamisten, workshopien ym. suunnittelusta ja toteuttamisesta. Think tankien ohella myös monet kaupalliset yritykset osallistuvat puoluekokouksiin.

Seuraavassa esitellään koko joukko englantilaisia think tankeja. Vanhimmat ovat peräisin 1950-luvulta. Valtaosa niistä on syntynyt joko Margaret Thatcherin hallituskautena 1970-luvulla tai Tony Blairin 1990-luvun Englannissa. Näinkin laaja esittely johtuu siitä, että think tankit ovat Euroopan maista levinneet laajimmin juuri Englantiin.

Adam Smith Institute (www.adamsmith.org)

Adam Smith-instituutti on Englannin johtavia vapaan markkinatalouspolitiikan ideoijia. Se on kuulunut vuodesta 1977 lähtien maailmanlaajuiseen vapaiden markkinoiden ja kaupan puolesta kampanjoivaan liikkeeseen. Smith-instituutti korostaa ohjelmassaan julkisten palvelujen uudelleenarviointia yksityistämisen suuntaan ja painottaa kuluttajien roolia niiden uudelleen-suuntaamisessa. Think tankin sijasta Smith-instituutti sanoo mieluusti olevansa ”do thank”.

Adam Smith-instituutti lienee niitä think tankeja, jotka ovat jo osittain ylittäneet tavoitteeseensa. Kun instituutti perustettiin vuonna 1977, se julkisti ohjelmakseen yksityistämisen ja markkinoinen täydellisen ylivallan. 28 vuotta ja kolme Englannin hallituskautta myöhemmin sen ohjelmaa toteutetaan ympäri maailmaa.

Instituutti toteuttaa tavoitteitaan tutkimustyön, asiantuntijaraporttien, seminaarien, poliitikojen ja lehtimiesten briiffauksen, kotisivujen sekä mediassa esitettyjen kantojen muodossa. Laajan julkaisuohjelmansa lisäksi se järjestää asiakkailleen monenlaisia tapahtumia: politiikka-aamiaisia parlamentissa, iltaseminaareja, konferensseja, ”Vallan lounaita” jne. Adam Smith-instituutti oli ensimmäisiä think tankeja, jotka ymmärsivät Internetin tärkeyden, ja se käyttää sitä edelleen tehokkaasti.

Smith-instituutin tutkimusalueita ovat mm. monet talouden kysymykset, terveys ja hyvinvointi, koulutus, teollisuuspolitiikka ja liikenne. Meneillään olevat tutkimushankkeet painottuvat kilpailun ja markkinauudistuksen edistämiseen.

Susan Georgen mukaan Adam Smith Institute on tehnyt enemmän kuin yksikään toinen instituutti yksityistämisen puolesta. Smith-instituutti ylpeilee sillä, että sen ns. Omega-projektiin laatimista hankkeista toteutettiin runsaat 200 Thatcherin hallituskausilla. Lisäksi instituutin asiantuntijat ovat avustaneet laajasti Maailmanpankkia sen asiakasmaissa yksityistämishankkeen edistämiseksi. Smith-instituutti on myös kehittänyt useita tekniikkoja, joilla on luotu standardeja valtion toimintojen siirtämiseksi yksityisille. (George 1997, 49)

Osa Smith-instituutin raporteista vaikutti verotuksen alentamiseen taloudellisen kasvun ja yrityshenkisen ilmaston luomiseksi. Instituutti korostaa sitä, että alempi verotaakka johtaa dynaamisempaan talouteen. Luonnollisesti Adam Smith-instituuti tukee kaiken talouden sääntelyn purkamista; sen tutkijoiden mielestä sääntelyn pienentäminen avaa mahdollisuudet innovatiivisten ideoiden kehittämiseksi. Johdonmukaista on sekin, että Smith-instituutti on henkilökohtaisten eläkemaksujen kannalla.

Smith-instituutin päätoimintamuotoja on julkaisujen ja raporttien tuottaminen. Yksi kuuluisimmista on em. Omega-projekti, jossa listattiin yli 600 oikeistolaista politiikka-aloitetta. Yhdysvalloista poiketen Blairin hallitus tekee hankesopimuksia myös toista poliittista suuntausta edustavien think tankien kanssa: huhtikuussa 2003 allekirjoitettiin Adam Smith-instituutin ja hallituksen välinen sopimus (6,4 milj. puntaa) laajasta kansainvälisestä yhteistyöhankkeesta.

Adam Smith-instituutin henkilökunta on tietoisesti suhteellisen pieni, mutta sen tarkoituksena onkin toimia enemmän välittäjänä käyttämällä hyödyksi laajoja asiantuntijoiden verkostoja koti- ja ulkomailla, jotka koostuvat liike-elämän vaikuttajista, poliitikoista, asiantuntijoista, lehtimiehistä ja muista. Smith-instituutin henkilökuntaan kuuluu kolme vakinaista ja kaksi vierailevaa tutkijaa.

Smith-instituutin rahoitus tulee säätiöiltä, yrityksiltä, yksityishenkilöiltä, ja projektitukena eri tahoilta, myös hallitukselta. Osuuksittain rahoitus muodostuu: projektituki (55%), yrityslahjoitukset (10%), tutkimussopimukset (10%), säätiöt (5%), julkaisujen myynti (5%) ja jäsenmaksut (5%). Smith-instituutin kokonaisbudjetti oli vuonna 2002 450 000 puntaa.

Adam Smith-instituutti kohottaa sankareikseen Adam Smithin ohella F.A. Hayekin ja Milton Friedmanin.

Bow Group (www.bowgroup.org)

Vuonna 1951 perustettu Bow Group on Englannin vanhin konservatiivien think tank. Bow Group sanoo olevansa avoin kaikille konservatiivisille ajatuksille. Vaikka Bow Group yhdistetään konservatiiviseen puolueeseen, se on riippumaton think tank. Sen päätarkoituksena on innostaa keskustelua konservatiivien keskuudessa ja tuottaa vaihtoehtoja hallituksen poliitikalle. Tänä päivänä Bow Groupin kiinnostuksen kohteita ovat terveydenhoito, urbaanit asiat ym.

Bow Group ilmoittaa tavoitteikseen:

- vaikuttaa konservatiivisen puolueen politiikan sisältöön ja toteuttamiseen
- julkaista jäsentensä esityksiä ja viedä niitä eteenpäin
- järjestää kokouksia, keskusteluja ja konferensseja
- tuottaa tutkimusta poliittisista ja yhteiskunnallisista ongelmista

Bow Groupin toimintamuodoista tärkein on julkaisutoiminta. Se on paneutunut jäsentensä laatimien tutkimus- ja policyehdotusten käsittelyyn ja niiden julkistamiseen. Bow Groupin piirissä on laadittu jäsenille tarkoitettu opas esitysten laatimiseksi. Oma julkaisu Crossbow ilmestyy kolmasti vuodessa.

Bow Group perustettiin tietoisesti 1950-luvun alussa luomaan vastapainoa sosialismille ja Fabian Societylle. Bow Groupin puheenjohtajina ovat toimineet mm. Geoffrey Howe ja Leon Brittan. Suuri osa ryhmän ajattelun ja kiinnostuksen kohteista voidaan luokitella sekä markkinatalouden että yhteiskunnallisen vastuun edistämiseen. Bow Groupilla on ollut toisista konservatiivisista think tankeista poikkeavia ehdotuksia: mm. Pakolaisuuden idea lähti Bow

Groupin piiristä 1950-luvun lopulla, tory-linjasta poiketen ryhmä tuki Kenian itsenäisyyttä. Myöhemmin Bow Group siirtyi voimakkaammin kannattamaan vapaata markkinataloutta ja korosti mm. osakeomistamisen laajentamisen tärkeyttä. Bow Group on julkaissut 1980- ja 1990-luvuilla runsaasti pamfletteja. Se on paneutunut mm. terveydenhoidon, kaupunkikulttuurin ja Skotlannin asioihin.

Bow Groupin jäsenet ovat usein nuoria, 20- ja 30-vuotiaita, siihen kuuluu myös konservatiivisen puolueen jäseniä. Bow Group luonnehtii kuitenkin itseään keskusta-oikeistolaiseksi, ja sen voi sanoa edustavan jonkinlaista uusajattelua konservatiivien parissa.

Bow Groupin rahoitus koostuu jäsenmaksuista, mutta se hyväksyy myös lahjoituksia, sponsoritukea ja mainostuloja. Bow Groupin vakinaiseen henkilöstöön kuuluu vain kaksi henkilöä.

Catalyst (www.catalystforum.org.uk)

Catalyst on itsenäinen, vasemmiston think tank. Sen tavoitteena on kehittää ja edistää käytännön politiikkaa hyvinvoinnin ja vallan uudelleen jakamiseksi. Erityisesti Catalyst sanoo edistävänsä radikaalia ja modernia talous- ja sosiaalipolitiikkaa, jonka tulee perustua käytännön kokemuksiin. Catalystin arvot kumpuavat työväenliikkeestä. Demokraattisina sosialisteina Catalystin kannattajat uskovat, että jokaisella tulee olla mahdollisuus osallistua tasavertaisesti yhteiskunnan sosiaaliseen, kulttuuriseen ja taloudelliseen elämään. Catalyst painottaa voimakkaasti julkisen keskustelun tärkeyttä.

Vuonna 1998 perustettu Catalyst kuuluu Blairin hallituskaudella syntyneisiin think thankeihin. Kun Catalyst yhdistettiin vuonna 2002 ”Full Employment Forumiin” (vasemmistolaisten ekonomistien verkosto), Catalyst sai taakseen myös ammattiyhdistysliikkeen taloudellisen tuen. Kunnan think tankien tavoin myös Catalyst uskoo argumenttien tärkeyteen ja ideoiden voittoon. Sen mielestä on olennaista varmistaa, että ihanteet kyetään muuntamaan myönteiseksi ja käytännön politiikaksi.

Catalyst pyrkii, kasvavaa asiantuntijoiden ja jäsenten verkostoa käyttämällä, edistämään keskustelua ja viemään eteenpäin sellaisia ehdotuksia, jotka auttavat toteuttamaan Catalystin arvoja myös 2000-luvulla. Catalyst hyväksyy tuen – henkisen, moraalisen ja taloudellisen – jokaiselta joka jakaa Catalystin arvot. Catalyst kiistää olevansa painostusryhmä.

Catalyst on toiminut kokoonsa nähden tarmokkaasti ja pystynyt vaikuttamaan kansallisissa politiikkakeskusteluissa. Vuonna 2003 Catalystille myönnettiin ”One to Watch”-palkinto think tankien keskinäisessä palkintojen jaossa. Catalyst julkaisee pamfletteja, jotka usein sisältävät uusia ehdotuksia sellaisessa muodossa, että ne voidaan myös toteuttaa. Catalyst pitää yhtenä tärkeimmistä haasteistaan keskustelun avaamista päätöksentekijöiden ja suuren yleisön välillä. Bow Groupin tavoin myös Catalystin ideana on käyttää hallituksen jäsenten verkostoa ja muita kontakteja julkistaakseen ehdotuksiaan yhteiskuntapolitiikan suuntaamiseksi.

New Statesmanin mukaan Catalyst yhdistää akateemisen yritteliäisyyden työväenliikkeen turhautumien ja kunnianhimojen sympaattiseen ymmärtämiseen. Vaikutusvaltaisen hallintoneuvoston voimin se on pitänyt yllä keynesilaista liekkiä englantilaisessa kilpailuyhteiskunnassa. (The New Statesman 10.9. 2003)

Catalyst pyrkii vaikuttamaan aktiivisesti kansalliseen politiikkaan ja on esittämässä radikaalimpaa sisältöä Tony Blairin uudelle hallituskaudelle. Vuoden 2004 toukokuussa Catalyst keräsi Britannian ammattiyhdistysjohtajat yhteiseen seminaariin, jonka tavoitteena oli hahmottaa uutta ohjelmaa Blairin kolmannelle kaudelle.

Catalyst tuo esiin vaihtoehtoja julkisten palvelujen kaupallistamiselle, keskustelee ammattiyhdistysliikkeen tulevaisuudesta, valtion roolista riittävien eläkkeiden varmistamiseksi ym. Ne kaikki ovat auttaneet muotoilemaan uudelleen Englannin poliittista keskustelua.

Catalystin menestykseen on vaikuttanut Englannin keskeisten ammattiliittojen tuki ja niiden sitoutuminen tukeen myös tulevaisuudessa. Catalyst on muuttamassa toimintakonseptiaan niin, että se tarjoaa myös yksityishenkilöille ja ruohonjuuriaktivisteille mahdollisuuden tukea sen toimintaa ja omistautua Catalystin työhön. Säännöllisten uutiskirjeiden lähettämisen ohella Catalyst järjestää ns. ”Talking Points”-tapaamisia, ”politiikan briiffauksia” ym., joiden tavoitteena on innostaa ruohonjuuritason keskustelua ja herättää uudelleen henkiin poliittista kasvatusta.

Catalystin hallinto on muuan esimerkki siitä tuesta ja arvostuksesta, jonka yksi think tank voi tämän päivän Englannissa koota. Keskeisten ammattiliittojen pääsihteereiden ohella hallintoneuvostoon kuuluvat mm. arvostettujen yliopistojen ja lehtien edustajia.

Catalystin hallituksen puheenjohtaja: John Underwood. Hallintoneuvoston puheenjohtaja: Sir Roy Hattersley; jäsenenä mm. Tony Atkinson (Oxfordin yliopisto), Nick Cohen (Observer), Bernard Crick (GMB:n pääsihteeri), Meghnad Desai (LSE:n professori), Tony Dubbins (GPMU:n pääsihteeri), Larry Elliot (Guardianin taloustoimittaja), John Grieve Smith (Cambridgen yliopisto), Barbara Gunnell (New Statesman), Billy Hayes (CWU:n pääsihteeri), David Marquand (Oxfordin yliopisto), Bill Morris (TGWU:n pääsihteeri), Dave Prentis (UNISONin pääsihteeri) jne.

Catalystin henkilökuntaan kuuluu noin 15 työntekijää, joista kahdeksan on tutkijoita. Catalystin rahoitus muodostuu ammattiliittojen tuesta, lahjoituksista ja yksittäisistä jäsenmaksuista.

Centre for Policy Studies, CPS (www.cps.org.uk)

Centre for Policy Studies, CPS on Englannin keskustaoikeiston johtava think tank. Sen tavoitteena on vähentää valtion osallistumista ja toisaalta lisätä henkilökohtaisen vastuun ja vapauden määrää. CPS ajaa voimakkaasti kaiken sääntelyn purkamista sekä yksilö- ja yritysverojen laskemista. Se haluaa myös järjestää julkiset palvelut monipuolisemmalla tavalla.

Keith Joseph ja Margaret Thatcher perustivat CPS:n vuonna 1974 muuttaakseen konservatiivien politiikkaa vapaan markkintalouden suuntaan, mikä johti vähitellen thatcherismina tunnetun ilmiön syntyyn. Keith Joseph, joka oli 1970-luvulla konservatiivisen puolueen politiikkaosaston vastaava, loi CPS:stä vahvan think tankin, Institute of Economic Affairs'in poliittisen version. Niinpä 1970-luvun lopulla Thatcherin hallitus toteutti useita CPS:ssä luonnosteltuja aloitteita ja ehdotuksia, etenkin yksityistämisen ja ammattiyhdistysliikkeen uudistamisen muodossa. Margaret Thatcher on sanonut: ”Olemme mielestäni toteuttaneet vapaan

yhteiskunnan filosofian ja periaatteiden uudelleen luomisen. Me suunnittelimme ja markkinoimme CPS:ssa ideat, ja ne hyväksyttiin”.

CPS on paneutunut myös koulutuspolitiikkaan ja siinä erityisesti vanhempien valintaoikeuteen ja päätösvallan siirtämiseen kouluille. CPS:llä on oma ”Vapaus kouluille”-ohjelma, joka oli osa konservatiivien vaalikampanjaa vuonna 1999. Myös terveydenhuollossa CPS ajaa useiden valintojen ja vaihtoehtojen politiikkaa.

Julkisten palvelujen osalta CPS on keskittynyt seuraaviin teemoihin:

- miksi vähätuloiset saavat hyvätuloisia huonompaa kohtelua julkisten palvelujen käyttäjinä
- miksi palvelut eivät vastaa haluttuja painopisteitä, vaan seuraavat enemmän niiden tuottajien kuin kuluttajien toiveita
- miksi julkisten palvelujen työntekijät ovat alipalkattuja, ylityöllistettyjä ja turhautuneita.

CPS pitää kansalaisyhteiskunnan ”elvytystä” tärkeänä, koska sen mielestä staattinen konsensus on vahingoittanut sitä vuosikausia. CPS:n näkemys kansalaisyhteiskunnan tärkeydestä liittyy sen vaatimukseen valtion tehtävien purkamisesta eli tehtävät halutaan siirtää kansalaisyhteiskunnan toimijoille.

CPS:n suuruuden päivät olivat 1980-luvulla Thatcherin toimiessa pääministerinä. Sen arvovalta alkoi heiketä, kun Keith Joseph lähti maan hallituksesta ja etenkin myöhemmin Thatcherin valtakauden loputtua.

Tänään CPS laatii ja julkaisee ”public policy”-aloitteita sekä järjestää seminaareja ja luentoja ajankohtaisista poliittisista teemoista. Se pitää yllä säännöllisiä yhteyksiä poliitikkoihin, päätöksentekijöihin, virkamiehiin ja mediaan. CPS:n asiantuntemusta kuunnellaan sellaisissa teemoissa kuten yksityistäminen, ay-liikkeen uudistus, eläkkeiden purkaminen, koulu-uudistus, vapaa kauppa, terveydenhoitouudistus ja verojärjestelmän uudistaminen perinteisten perheiden eduksi.

CPS:n hallintoon kuuluu poliitikkoja, liike-elämän ja yliopistojen edustajia

Rahoitus tulee kauttaaltaan yrityksiltä, yhteisöiltä ja yksityishenkilöiltä saaduista lahjoituksista.

Myös CPS:n taustalla kummittelee F. A. Haykin haamu. Margaret Thatcher kuului Hayekin suuriin ihaliijoihin ja haki tältä politiikkansa keskeiset ideat. Thatcher puolestaan kutsuttiin jo varhain Hayekin perustaman Mont Pélerin-seuran jäseneksi; niin ikään Thatcher on saanut Mont Pélerin-seuran kunniaapalkinnon

Centre for Reform, CFR (www.cfr.org.uk)

Lähellä liberaalipuoluetta oleva CFR on keskustalainen think tank, joka sanoo toimivansa edistyksellisenä keskustelu- ja innovointifoorumina rohkaisemalla erityisesti niitä ihmisiä osallistumaan, jotka eivät muuten osallistu perinteiseen politiikkaan. Toisaalta keskus on tar-

koitettu kaikille, jotka tuntevat kiinnostusta taloudellisista, sosiaalisista ja poliittisista uudistuksista käytävään keskusteluun.

Myös CFR:n päätoimintamuotoja on julkaisu- ja toiminta; se on julkaissut yhteensä lähes 30 kirjaa ja pamflettia lähtien terveydenhuollosta ja huumelainsäädännöstä aina Euroopan unionin laajentumiseen ja maailmankaupan ongelmiin. CFR:n oma lehti ”The Reformer” ilmestyy neljästi vuodessa. CFR järjestää muiden think tankien tapaan seminaareja, konferensseja ja aamiaiskokouksia.

CFR perustettiin vuonna 1998 mm. uudistamaan poliittisia käytäntöjä ja puolueiden toimintaa. Keskuksen mielestä pettymys perinteiseen politiikkaan on ilmeistä kaikkialla. Samaan aikaan kun yhteiskunnassa on paljon ongelmia, joihin kansalaiset haluavat muutosta, he tuntevat itsensä yhä kykenemättömämmiksi saamaan muutosta aikaan perinteisen politiikan avulla. Tämä on CFR:n mielestä 2000-luvun politiikan keskeisiä haasteita.

Taustansa mukaisesti CFR pohtii liberalismien tilaa ja tulevaisuutta järjestäen omalla ”kansallisella liberaalilubillaan” seminaareja sellaisista teemoista kuten ”Euroopan liberaalinen tulevaisuus” tai ”Liberalismi ja paikallisuus”. Myös CFR järjesti useita tapaamisia liberaalien puoluekokouksen yhteyteen sekä mm. kesällä 2004 ”Liberaalien kesäkoulun”.

Kesäkoululla on pitkät perinteet Englannin liberaalien historiassa: ensimmäinen koulu pidettiin jo vuonna 1921, jolloin aloitteentekijöinä oli joukko johtavia liberaaleja mukaan lukien J. M. Keynes. 1920- ja 1930-luvuilla vietettiin joka kesä viikko joko Oxfordin tai Cambridgen yliopistolla keskustelemassa ajankohtaisista poliittisista ja taloudellisista ongelmista sodan jälkeisessä maailmassa. Koulusta tuli foorumi, joka kehitti liberaalien poliittista ajattelua. Nyt koulu toteutetaan syksyisin yhden päivän seminaarina, johon kutsutaan puhujiksi merkittäviä liberaalipoliitikkoja.

CFR:n henkilökunta on suhteellisen pieni: toiminnanjohtajan lisäksi palveluksessa on 3-4 tutkijaa sekä kehittämis- ja tiedotusvastaavat. Keskuksen hallintoon kuuluu mm. liberaalien kansanedustajia. Bow Groupin ja Catalystin tavoin CFR:kin kehottaa niitä jäseniään ja kannattajiaan, jotka tuntevat kiinnostusta johonkin yhteiskunnalliseen teemaan, kirjoittamaan aiheesta ja laatimaan sen pohjalta käytännön kehittämis- ja ratkaisuehdotuksia.

Civitas: the Institute for the Study of Civil Society (www.civitas.org.uk)

Civitaksen tausta on Institute for Economic Affairs’issa, IEA (ks. myöhemmin), sillä nykyinen Civitas toimi ennen IEA:n terveys- ja hyvinvointiyksikkönä. Civitas perustettiin vuonna 2000.

Civitaksen tarkoituksena on syventää ymmärrystä niistä laillisista, yhteisöllisistä ja moraalisisista puitteista, jotka luovat vapaan ja demokraattisen yhteiskunnan. Civitas paneutuu erityisesti selkeämmän vastuunjaon tavoitteluun hallituksen ja kansalaisyhteiskunnan välillä. Kansalaisyhteiskunnan osalta korostetaan, että sosiaalisissa kysymyksissä ainoastaan kaupalliset palvelut eivät ole hallituksen toimien vaihtoehtoina, vaan lisäksi yhteisöjen, kirkon ja vapaaehtoisten järjestöjen, jopa naapureiden ja perheiden, on kannettava keskinäistä vastuutaan. Civitas on julkaissut laajan kannanoton kansalaisyhteiskunnasta, jossa se näkee välttä-

mättömänä, että kansalaisyhteiskunnan toimijat ottavat aktiivisemmän roolin yhteiskunnan palveluista ja tehtävistä (Green 2000). Civitas kantaa runsaasti huolta myös rikollisuudesta Englannissa; se on mm. tehnyt vertailevia selvityksiä rikollisuudesta eri Euroopan maiden välillä ja esityksiä sen ehkäisyyn tähtäävistä toimenpiteistä.

Civitaksen mukaan jokaisen sukupolven on löydettävä omat ratkaisunsa hallitusvallan ja toisaalta yksilöiden ja järjestöjen vapauksien välisen tasapainon kesken. Nyky-yhteiskunnassa on liikaa alueita, jonne poliittisten päätösten valtakunta on tunkeutunut, vaikka yksilöiden keskenään toteuttamat aloitteet toimisivat parhaiten.

Civitaksen kotimainen tutkimusohjelma keskittyy neljään avainalueeseen:

- terveydenhoitoon
- hyvinvointiin
- koulutukseen ja
- perheeseen.

Civitaksen hyvinvointiohjelmassa nostetaan esille kysymys, onko olemassa vaihtoehtoisia menetelmiä turvallisuusverkoston luomiseen; lähinnä sellaisia, joissa rohkaistaan henkilökohtaiseen vastuunkantoon ja vapaaehtoiseen toimintaan kuten hyväntekeväisyystyöhön. Perhepolitiikkayksikkö puolestaan selvittää, miten lasten kasvatukseen voitaisiin soveltaa parempia menetelmiä ja edistää niiden levittämistä ja ymmärtämistä.

Civitas tekee tutkimusta koko Euroopan julkisen hallinnon kehittämiseksi. Sen terveydenhoitoyksikkö on laatinut vertailevaa tutkimusta Euroopan ja muiden maiden terveydenhoitojärjestelmien saavutuksista ja hyvistä puolista. Samalla Civitaksen piirissä toimiva terveystiimin työryhmä pitää säännöllisiä kokouksia lääkäreiden, tiedemiesten, toimittajien ja muiden think tankien kanssa tavoitteenaan yhteisen julistuksen laatiminen Englannin terveydenhoidon uudistamiseksi.

IEA:n tavoin Civitas on aktiivisesti mukana uusliberaalien kansainvälisissä think tank-verkostoissa. Civitas isännöi Lontoossa sijaitsevaa virtuaalista eurooppalaisten think tankien Tukholma-verkostoa.

Civitaksen henkilökunta on keskisuuri, avainhenkilöstöä 12 työntekijän verran. Civitaksessa toimii tutkijoiden ohella erikseen mm. rikosoikeuden, terveydenhoidon ja perheopintojen yksiköt, palkkalistoilla on myös erikseen Eurooppa-suhteiden johtaja. Toiminnanjohtaja David G. Green on IEA:n terveydenhoito- ja hyvinvointiyksikön entinen johtaja. Green juuri on kirjoittanut laajan raportin kansalaisyhteiskunnasta (Green 2000)

Compass (www.compassonline.org.uk)

Labour-puoluetta lähellä oleva Compass on think tankina varsin poikkeava. Tosin sen syntytausta on think tankille tyypillinen: perustamisen myötä haluttiin luoda vastapainoa vallitsevalle politiikalle. Compassissa on kuitenkin poikkeuksellista, että se kritisoi oman puolueensa

politiikkaa. Compassin erilaisuutta lisää se, että se on oikeastaan ”on-line think tank” ja että sen rakenne perustuu henkilöjäsenyyteen.

Compassin taustalla on joukko Labour-puoluetta lähellä olevien lehtien ja muiden think tankien aktiiveja, jotka ovat olleet jo pitkään tyytymättömiä Blairin hallitusten politiikkaan. He julkaisivat syyskuussa 2003 oman periaateohjelmansa ja ”Demokraattisen vasemmiston vision” (A Vision for the Democratic Left. Compass; Wintour 15.9. 2003).

Vision julkistaminen tarkoitti samalla Compass-think tankin perustamista syksyllä 2003. Vision myötä haluttiin käynnistää avoin keskustelu Labour-puolueen tilasta ja sen noudattamasta politiikasta. Vision avulla haluttiin sitouttaa Compassin jäseniksi liittyvät keskusteluun mukaan. Heitä rohkaistiin lähettämään visiosta palautetta, kehittämään ja parantamaan sitä. Compassin eräänä tavoitteena on yrittää rakentaa siltää niihin 200 000 englantilaiseen, jotka ovat viimeisen 10 vuoden aikana jättäneet Labour-puolueen jäsenyyden.

Compassin visiota olivat laatimassa usean muun vasemmistolaisen think tankin ja lehden johdohahmot: Tom Bentley (Demos), Sue Goss (Renewal), David Held (London School of Economics), Peter Hunt (Osuustoimintapuolue), Michael Jacobs (Fabian Society), Martin McIvor (Catalyst), Nick Pearce (IPPR), Robert Philpot (Progress), Anrdea Wesall (NEF) ym.

Vision kirjoittamisen taustalla oli syvä pettymys Tony Blairin hallitusten harjoittamaan politiikkaan. Compassin perustaminen ja visiodokumentin tarkoituksena on käydä laajaa ja syvällistä keskustelua uuden hallituskauden politiikan suunnasta, johon Compass kutsuu puolueaktiivit, toimitsijat, luottamustehtäviin valitut ja kaikki parlamentin ulkopuolella olevat kansalaiset.

Vision laatineet henkilöt syyttävät Blairia ideologisesta arkuudesta ja sanovat Blairin hallinnon olevan eksyksissä. Vision mukaan eriarvoisuus Englannissa on vain lisääntynyt, mikä myös estää laajempien yhteiskunnallisten uudistusten tavoittelemisen. Lukemattomat ihmiset ovat jättäneet Labourin, monet ovat luopuneet aktiivisesta toiminnasta. Samalla luottamus poliittisiin instituutioihin on murentunut ja saanut aikaan apatian, kyynisyyden ja pahimmillaan rasistisen populismin myrkyllisen yhdistelmän. Vision allekirjoittajien mielestä on turha uskoa, että markkinat ja suuremmat kulutusvalinnat ovat hyväksi köyhille ja vähäosaisille. Keskittämällä uudistusstrategiansa vain markkinoiden luomiseen, kuluttajien valintoihin ja siirtämällä julkiset palvelut yksityisille yrityksille hallitus on murentamassa julkista sektoria.

On-line think tankina toimiva Compass kerää jäseniltään jäsenmaksuja. Se nostaa esiin päätoimintamuotonaan keskustelun, väittelyn ja niistä syntyvän toiminnan, joka luo edellytykset yhtenäisemmän ja radikaalimman ohjelman luomiseksi tulevalle keskusta-vasemmiston hallitukselle. Compass järjestää myös – usein yhdessä Catalyst- think tankin kanssa - seminaareja ja keskustelutilaisuuksia sekä julkaisee pamfletteja, joista viimeisimpänä ilmestyi tammi-kuussa 2005 julkaistu ”Dare more democracy”.

Compassin vuosittainen edustajakokous toimii sen päättävänä elimenä ja kokouksen tarkoituksena on tehdä visioon tarpeelliset muutokset ja tarkistukset. Edustajakokous myös valitsee koordinoivan komitean ja tarpeelliset vastuuhenkilöt huolehtimaan Compassin toiminnoista

vuosikokousten välillä. Compassin kotisivuja käytetään ideoista keskustelemiseen, niiden levittämiseen ja auttamaan jäsenten osallistumista think tankin toimintaan.

Compassin tulot kertyvät lähinnä jäsenmaksutuloista, lisäksi sen hyväksi tehdään paljon vapaaehtoistyötä.

Compass on muuan esimerkki think tankien vaihtelevista käyttömahdollisuuksista. Sen ”toimenkuva” ei välttämättä mahdu think tankien perustypologioihin, mutta toisaalta sen toimintamalli voi aktivoida uudella tavalla puolueiden politiikkaan ja toimintaan tympääntyneitä kansalaisia.

Demos (www.demos.co.uk)

Lontoossa toimiva Demos on itsenäinen think tank ja tutkimuslaitos. Se perustettiin jo ennen Blairin hallituskautta, vuonna 1993. Demoksen tehtävänä on uudistaa julkista hallintoa ja poliittista ajattelua sekä kehittää radikaaleja ratkaisuja pitkän tähtäimen ongelmiin. Demoksen perustajien taustajoukot olivat lehtimiehiä jo lakkautetusta Marxism Today-julkaisusta. Demoksen perustajiin kuuluu mm. Geoff Mulgan, joka nykyisin toimii Blairin kabinetin toimeenpano- ja innovaatioyksikön johtajana.

Demos on yksi Englannin suurimmista think tankeista ja osallistuu monenlaisiin hankkeisiin yhteiskunnan eri sektoreilla. Demos on mukana myös kansainvälisessä verkostossa, johon kuuluu verraten kirjava joukko julkisen ja yksityisen sektorin tahoja ja yrityksiä (Suomesta Sitra ja Suomen British Council, OECD, Hollannin oikeusministeriö, Kanada, Australia, muista maista mm. ministeriöitä). Demoksella on sisarjärjestönsä Ateenassa, ”Demos Athens”.

Demos on tehnyt mittavaa työtä demokraattiseen uudistamiseen, perheiden ja sukupuolten väliseen tasa-arvoon, työelämän ja ajan käyttöön, sosiaalipolitiikkaan, hyvinvointiuudistukseen sekä paikallishallinnon kehittämiseen liittyvissä kysymyksissä.

Demoksen nykyisin keskeisiä teemoja ovat:

- sosiaaliset verkostot ja sosiaalipolitiikka
- sosiaalinen pääoma ja kulttuurimuutos
- teknisen muutoksen yhteiskunnalliset vaikutukset

Demos onkin enemmän paneutunut yhteiskunnallisiin, kulttuurisiin ja poliittisiin kysymyksiin kuin laajempiin makrotalouden vaikutuksiin.

Sen tärkeimpinä tutkimusalueina ovat: yhteiskunnalliset ja poliittiset kysymykset, sukupuolten välinen tasa-arvo, koulutus, terveys ja hyvinvointi, globalisaatio sekä vapaaehtoistyö.

Demos kutsuu itseään sellaisten uusien ideoiden kasvihuoneeksi, jotka voivat parantaa ihmiselämän laatua. Itsenäisenä think tankina sen tavoitteena on olla tiedon ja oppimisen avoimena voimavarana, mikä samalla toimii perinteisten puolueiden, oppisuuntien ja tottumusten ulko-

puolella. Demos pyrkii siihen, että sen ideat ja ehdotukset vaikuttavat hallituksen politiikkaan, mutta Demos työskentelee myös yhdessä yritysten, koulujen, kansalaisjärjestöjen, ammatillisten yhteisöjen, ylipäätään kaikkien muutosta haluavien kanssa.

Demos osallistuu aktiivisesti Englannin koulujärjestelmän kehittämiseen toimimalla neuvonantajana kansallisille koulutusoppilaitoksille, jotka vastaavat opettajien ammattioppimisesta ja kehitysmahdollisuuksista. Demos toimii myös asiantuntijana monissa kilpailuun ja innovaatioihin perustuvissa hankkeissa.

Demoksen toimintamuodot ovat monille muillekin think tankeille tyypillisiä:

- julkaisutoiminta (kirjat, policy paperit, uutiskirjeet ym).
- seminaarit, konferenssit, keskustelutilaisuudet
- Internetin käyttö

Demoksen toiminnanjohtajana on Tom Bentley, vanhempia tutkijoita on työsuhteessa yli 10, yhteensä henkilökunnan määrä nousee runsaaseen 30 työntekijään.

Demos on rekisteröity hyväntekeväisyysjärjestö ja rahoitus koostuu hyvin kirjavista lähteistä, osittain myös lahjoituksista. Demos ei saa valtiolta suoraa tukea, mutta toisaalta monet ministeriöt ja yritykset tukevat Demosia projektirahoituksen myötä.

Rahoitus koostuu: lahjoituksista, projekteista (sopimukset ja projektitulo). Kaikkiaan projektituloja kertyi vuonna 2003 yli 1 230 000 puntaa.

Fabian Society (www.fabian-society.org.uk)

Fabian-seura perustettiin vuonna 1884 sosialistisena seurana, joka pyrkii vallankumouksen sijasta vähittäiseen yhteiskunnalliseen uudistukseen. Seuran varhaisimpia jäseniä olivat mm. G. B. Shaw, H. G. Wells ja Bertrand Russell. Fabian-seura perusti vuonna 1913 New Statesman-lehden seuran äänitorveksi. Samoin Fabian-seura myötävaikutti London School of Economics´in perustamiseen.

Fabian-seura on siinä mielessä ainutlaatuinen think tank, että sillä on demokraattisesti valittu jäsenorganisaatio. Fabian-seura on Labourin jäsen, mutta organisatorisesti ja mielipiteiltään itsenäinen. Julkaisujen, konferenssien ja seminaarien kautta seura toimii avoimena julkisen keskustelun areenana.

Seuran toiminnot jakautuvat kahteen pääluokkaan:

- julkaisujen tuottaminen: kirjat, pamfletit, politiikkaraportit ja neljästi vuodessa ilmestyvä Fabian Review
- erilaisten tapahtumien järjestäminen: konferenssit, seminaarit, luennot ja vastaanotot

Näiden toimintojen tarkoituksena on aktivoida avointa, julkista keskustelua uusista poliittisista ideoista ja ehdotuksista.

Fabian-seuran julkaisut käsittelevät lukuisia eri julkisen hallinnon teemoja. Tämän hetken keskeisiä teemoja ovat:

- julkisten palvelujen uusien mallien kehittäminen
- demokraattisen osallistumisen vahvistaminen
- taloudellisen ja poliittisen globalisaation haasteet
- sosiaalinen oikeudenmukaisuus Englannissa ja ulkomailla

Fabian-seura kokee myös tärkeäksi vaikuttamisen Labourin ja maan hallituksen linjaan. Seura kutsuu itseään Labour-hallituksen ”kriittiseksi ystäväksi”. Sen mielestä hyvä hallitus tarvitsee alinomia uusia ideoita ja julkista keskustelua. Think tankista ei ole hyötyä, jos se ei uskalla esittää ikäviäkin kysymyksiä ja asettaa totuttujakin ajatuskuvioita kyseenalaisiksi. Fabian-seurassa käydään runsaasti periaatteellista keskustelua Labour-puolueelle tärkeistä yhteiskunnallisista kysymyksistä.

Fabian-seuralla on sekä henkilö- että yhteisöjäseniä. Henkilöjäseniä oli vuonna 2004 lähes 6000, joista nuorfabiaaneissa 1000 jäsentä. Yhteisöjäseniä oli 294, joista kaksi kolmasosaa oli kirjastoja. Lisäksi jäseninä oli ammattiliittoja, ammatillinen keskusjärjestö TUC sekä 31 Labour-puolueen alueellista järjestöä. Lisäksi Fabian-seuraan kuuluu 70 alueellista järjestöä eri puolilla Englantia.

Fabian-seurassa työskentelee kahdeksan vakituista työntekijää ja joukko projektityöntekijöitä. Seuran budjetti nousi vuonna 2004 noin puoleen miljoonaan puntaan.

Young Fabians (www.fabian-society.org.uk)

Young Fabians on alle 31-vuotiaille tarkoitettu ainoa nuorten johtama ja nuorille suunnattu think tank.

Young Fabians kuuluu Labour-puolueeseen, ja sillä on tällä hetkellä hieman yli 1000 jäsentä, jotka ovat enimmäkseen tutkijoita, yliopistoväkeä ja politiikan aktivisteja. Kaikki nuoret vuoden 1997 ja 2001 parlamenttivaaleissa valitut kuuluivat myös nuoriin Fabian-seuralaisiin.

Myös Young Fabians julkaisee pamfletteja ja neljästi vuodessa omaa lehteään, nimeltään Anticipations ja järjestää säännöllisesti poliittisia tapahtumia, konferensseja, kesäkouluja sisäoppilaitoksissa ja muita sosiaalisia tapahtumia.

Young Fabiansien ryhmä perustettiin virallisesti toukokuussa 1960. Vaatimattoman alun jälkeen se tuotti jatkuvana virtana pamfletteja lukuisista yhteiskunnallisista teemoista. Vuoteen 1980 mennessä niitä oli kertynyt jo noin 50. Young Fabians on korostanut alun perin sitä, että se ei sitoudu yhteenkään sosialismin haaraan, vaan luo itse eräänlaisen foorumin erilaisille vasemmistolaisille mielipiteille, mitä se toteuttaa edelleen, yli 40 vuotta myöhemmin.

Foreign Policy Centre, FPC (www.fpc.org.uk)

FPC perustettiin vuonna 1999, ja se on tullut tunnetuksi aktiivisesta osallistumisestaan moniin keskusteluihin Euroopan turvallisuudesta, Euroopan transatlanttisista suhteista, multilateraalisten instituutioiden uudistuksesta, monikulttuurisuudesta, julkisesta diplomatiasta ja turvallisuuspolitiikasta. FPC:n julkaisuja on käännetty seitsemälle eri kielelle.

Keskus on saanut mainetta erityisesti toimimalla kansallisten hallitusten neuvonantajana (Lähi-itä) ja kiinnittänyt erityishuomiota siihen, miten hallitukset pystyvät vaikuttamaan julkiseen mielipiteeseen ulkomailla. FPC:n ohjelmassa on lukuisia suuria ohjelmia ja hankkeita.

Osittain Suomen Ulkopoliittista instituuttia vastaava FPC on yksi johtavista, Eurooppa-kysymyksiin paneutuneista think tankeista. FPC yrittää myös työstää visiota reilusta ja säännellystä maailmanjärjestyksestä. Tutkimustyönsä, julkaisujen ja tapahtumien avulla FPC kehittää uusia politiikkaideoita, jotka edistävät:

- tehokkaita multilateraalisia ratkaisuja globaaleihin ongelmiin
- kumppanuuksia yksityisen sektorin kanssa edistämään yhteistä hyvää
- edistyksellisen politiikan tukemista tehokkaan julkisen diplomatian avulla
- kansalaisuuden uusia määritelmiä

FPC pitää tärkeänä arvovaltaisten kansainvälisten tapahtumien järjestämiseen. Viime vuosina niihin ovat osallistuneet mm.: Tony Blair, David Blunkett, Naomi Klein, Will Hutton, Robert Kagan, Anthony Giddens, Lionel Jospin, Anna Lindh, Neil Kinnock ja Peter Mandelson

FPC:n esimiehenä toimii Tony Blair, keskuksessa oli vuonna 2004 20 tutkijaa

Institute of Economic Affairs, IEA (www.iea.org.uk)

Institute of Economic Affairs on Englannin vanhimpia think tankeja, joka perustettiin jo vuonna 1955. Instituutin perustaja on Anthony Fisher, joka sai idean instituutin perustamiseen keskusteltuaan asiasta Friedrich von Hayekin kanssa. Molemmat olivat yksimielisiä siitä, että on välttämätöntä perustaa itsenäinen tutkimuslaitos, joka toisi uusia ja markkinaperusteisiä ideoita julkiseen politiikkaan.

Instituutin mielestä ongelmat ja haasteet ratkaistaan parhaiten ihmisten ja yritysten välisellä yhteistoiminnalla – ilman että poliitikot tai valtio puuttuvat asioihin. Tällöin kaikki valtion toimet, joko verojen, sääntelyn tai lakien muodossa on pidettävä minimissään. IEA edistää vapaiden markkinoiden ja yksityistämisen ideaa. Sen toiminta ulottuu myös Englannin rajojen ulkopuolelle ja se neuvoo eri maiden hallituksia siitä, miten markkinataloutta toteutetaan tai yrityksiä saatetaan yksityiseen omistukseen.

1990-luvulla IEA alkoi paneutua myös ympäristökysymyksiin varoittaen mm., että vihreän politiikan noudattaminen johtaisi ”ekologiseen helvettiin”.

IEA:n päätoimintamuotoja on oman tutkimusohjelman toteuttaminen, kirjojen julkaiseminen (vuosittain 20 teosta) ja oma, neljästi vuodessa ilmestyvä lehti ”Economic Affairs” monista ajankohtaisista asioista. IEA palkkaa useimmiten talon ulkopuolisia henkilöitä tekemään tutkimusta, joskin osa toteutetaan talon omalla väellä. IEA järjestää vuosittain suuren määrän konferensseja, seminaareja, luentotilaisuuksia ja työlounaita, yhteensä jopa 100-150 tilaisuutta.

IEA:n tutkimusalueita ovat:

- taloudelliset ja yhteiskunnalliset kysymykset
- koulutus, terveys ja hyvinvointi
- ympäristö ja luonnon varat
- teollisuuspolitiikka
- tiede ja teknologia, liikenne
- verotus ja valtion sääntelyn purkaminen
- rikollisuuden torjunta

Myös IEA on rekisteröity hyväntekeväisyysjärjestö. Sen rahoitus koostuu kokonaan yrityksiltä, säätiöiltä ja yksityishenkilöiltä tulevista lahjoituksista sekä julkaisumyynnistä ja tilaisuuksien osallistumismaksuista. Rahoitus jakaantuu seuraavasti: säätiöt (30%), yrityslahjoitukset (30%), yksityiset lahjoitukset (30%) ja julkaisujen myynti (10%). IEA:n liikevaihto on noin 1 miljoonaa puntaa.

IEA on toiminut aktiivisesti jo vuodesta 1974 lähtien perustaakseen ja kehittääkseen samantyyppisiä instituutioita muissakin maissa. Työn tulokset näkyvät eurooppalaisena Tukholman verkostona ja maailmanlaajuisena amerikkalaisen Atlas-instituutin alaisena yhteenliittymänä.

IEA:n vakinaiseen henkilöstöön kuuluu 10-12 työntekijää, joista kuitenkin vain muutama on tutkija.

Institute of Ideas, IoI (www.instituteofideas.com)

IoI perustettiin vuonna 2000, sen taustalla on mm. Living Marxism-lehti, joka järjesti 1990-luvun lopulla useita konferensseja ja seminaareja ajankohtaisista teemoista. Nyt IoI on toiminnut vilkkaan ja älyllisen keskustelun foorumina jo neljän vuoden ajan. Instituutti ottaa esille monia vaikeitakin yhteiskunnallisia kysymyksiä ja luo keskustelujen kautta sidonnaisuuksista vapaata, uutta tilaa. IoI pitää itseään myös ideoiden akatemiana. IoI on keskittynyt koulutus- ja kulttuurikysymyksiin.

IoI näkee tulevaisuuden teemoina:

- monikulttuurisuuden ja universaalisuuden
- terapiakulttuurin
- lääketieteelliset ristiriidat

- koulutuspolitiikan

IoI on sitoutunut sivistyksellisiin arvoihin, tieteelliseen ja sosiaaliseen kokeiluun, älylliseen kunnianhimoon ja uteliaisuuteen. Muiden think tankien tapaan IoI järjestää konferensseja, seminaareja, keskustelutilaisuuksia ja tuottaa raportteja keskusteluista

IoI on paneutunut erityisesti vapauteen, kulttuuriin, ajatteluun, tieteeseen ja moraaliin liittyviin teemoihin yhteistyössä monien lontoolaisten instituutioiden kanssa – esimerkiksi Royal Society of Arts, the Royal Institution, the British Library ja the Royal Shakespeare Company. IoI julkaisee Policy Watch-dokumenttia, jossa seurataan tietyn yhteiskunnallisen ongelman käsittelyä ja siitä käytävää debattia. Policy Watchin ideana on tuottaa mielipiteitä ko. teemaan; vuonna 2004 oli esillä terrorismin vaikutukset paikallisiin yhteisöihin.

IoI:n henkilökuntaan kuuluu kuusi henkilöä, ja instituutin rahoitus koostuu yksityishenkilöiden lahjoituksista, julkaisujen myynnistä, tilaisuuksien pääsymaksutuloista ja jäsenmaksuista.

Institute for Public Policy Research, IPPR (www.ippr.org)

IPPR:ää voi pitää yhtenä Englannin johtavista think tankeista. Syvälisten ja selkeästi argumentoitujen poliittisten analyysien, raporttien ja julkaisujen ansiosta sillä on keskeinen asema ja hyvä maine tosiasioihin perustuvan ajattelun edistäjänä.

IPPR kuuluu Englannin toisen aallon vanhimpiin think tankeihin, se perustettiin vuonna 1988 Labourin kolmannen peräkkäisen vaalitappion vanavedessä. IPPR:n tarkoituksena on toimia itsenäisenä ja dynaamisena innostajana edistykselliseen ajatteluun keskustavasemmistossa. Yhteiskunnallisen oikeidenmukaisuuden, tasa-arvon ja demokratian lähtökohdista se pyrkii suoraan poliittiseen vaikuttamiseen oikeudenmukaisemman ja tasa-arvoisemman maailman luomiseksi.

IPPR:lla on ollut tärkeä rooli koko englantilaista yhteiskuntaa koskettavien laajojen politiikka-asiakirjojen tuottajana ja julkistajana. Erityisesti tutkimuksen rooli on IPPR:ssä tärkeä, sen tutkimus on arvopohjaista ja kunnianhimoista, mutta samalla realistista ja hyvin dokumentoitua.

Demokratian vahvistaminen sisältyy moniin IPPR:n tutkimushankkeisiin, IPPR:llä on oma demokratiatiiminsä, joka kehittää malleja julkisen hallinnon ja kansalaisyhteiskunnan vuorovaikutuksen lisäämiseksi. Tällöin kansalaisia rohkaistaan osallistumaan päätöksentekoon sekä valvomaan julkisten palvelujen ja paikallisyhteisöjen vallankäyttöä.

IPPR julkaisee vuosittain useita kirjoja ja raportteja. Sen oma lehti ”New Economy” ilmestyy neljä kertaa vuodessa.

IPPR hakee keinoja avoimemman ja moniarvoisemman poliittisen kulttuurin synnyttämiseksi. Sen tavoitteena on edistää aktiivisempaa kansalaisuutta, jolloin kansalaisilla on tietoja ja taitoja kansalaisvaikuttamiseen. Demokratiatiimi pyrkii yhdistämään poliittisen ajattelun

ja asiantuntemuksen käytännön ruohonjuuritason projekteihin, jotka sitouttavat maallikoita poliittiseen päätöksentekoon.

Muiden think tankien tapaan IPPR järjestää konferensseja, seminaareja, luentotilaisuuksia, aamiaistapaamisia, politiikan keskustelufoorumeja ja sisäisiä briiffauksia.

IPPR:n palveluksessa on yli 50 työntekijää eli sen henkilökunta on Englannin think tankeista suurimpia. Henkilökuntaan kuuluu runsaasti tutkijoita.

IPPR:n hallintoon ja taustavoimiin kuuluu merkittäviä poliittisia ja tiedemaailman vaikuttajia Tony Blairista tai Neil Kinnockista ja Anthony Giddensista lähtien. Niin ikään IPPR on aktiivisesti mukana puoluekokouksissa järjestämässä oheistapahtumia. Tony Blair sanoi IPPR:stä, että ”se perustettiin voittamaan ideoiden sota uusisoikeistoa vastaan”. (Cuperus 2003, 2). IPPR:ää onkin yleisesti pidetty ns. kolmannen tien think tankina.

Itsenäisenä hyväntekeväisyysjärjestönä IPPR:n rahoitus tulee lahjoituksina yksityishenkilöiltä, yrityksiltä, vapaaehtoisilta ja ammattiyhdistysliikkeeltä. IPPR:n liikevaihto oli vuonna 2003 lähes kolme miljoonaa puntaa. Pääasialliset rahoitusmuodot ovat:

- jäsenmaksut (yksilöt, yhteisöt ja yritykset)
- projektirahoitus
- tapahtumien ym. osallistumismaksut

Prospect-lehti palkitsi IPPR:n vuoden 2001 think tankina.

Vaikka IPPR yhdistetään Labour-puolueeseen, se kuuluu niihin think tankeihin, jotka toimivat yhteistyössä muidenkin poliittisten puolueiden kanssa. Vuonna 2004 IPPR mm. isännöi konservatiivisen puolueen puheenjohtajan Michael Howardin luentotilaisuutta.

New Economics Foundation, NEF (www.neweconomics.org)

New Economics Foundation perustettiin vuonna 1986. NEF kutsuu itseään ”think and do tankiksi”. Se on itsenäinen think tank, jonka kiinnostus ja hankkeet liittyvät usein taloudelliseen hyvinvointiin. NEF väittää olevansa siinä mielessä ainutlaatuinen, että se kytkee perusteelliset analyysit ja poliittiset keskustelut yhteisiksi käytännön ratkaisuuksi, useimmiten yhteistyössä paikallisten ihmisten kanssa.

NEF tekee yhteistyötä lukuisten yhteiskunnan eri toimijoiden, kuten kansalaisjärjestöjen, hallituksen, elinkeinoelämän ja korkeakoulujen kanssa sekä Englannissa että kansainvälisesti.

NEF toimii monien yhteiskunnallisten kysymysten kanssa, jotka liittyvät yhteiskuntaan, talouteen ja ympäristöön. Lisäksi NEF valikoi määrätyt ajankohtaiset teemat, joihin se keskittyy tiettyinä ajanjaksoina. Vuonna 2004 NEF työskenteli seuraavien teemojen parissa:

- todellinen maailmantalous

NEF nostaa esiin kansainvälisen kaupan ja talousjärjestelmien todellisia ongelmia ja pyrkii löytämään niihin sopivat lääkkeet. NEF:n lähtökohtana on, että kansainvälinen talousjärjestelmä synnyttää eriarvoisuutta rikkaiden ja köyhien välille. NEF tutkii myös ilmaston muutosta ja hahmottelee yrityksille uusia strategiavaatimuksia, jotka ottavat huomioon myös yhteiskunnalliset ja ympäristötarpeet.

- hyvinvointi

NEF:in päätavoitteita on luoda sellainen uusi talous, joka palvelee tasapainoisella tavalla ihmisiä ja yhteiskuntaa, NEF haluaa määritellä uudelleen vaurauden ja edistyksen sisällön.

- Englanti aavekaupunkina

Lähikauppojen ja –palvelujen rappio tarkoittaa samalla Englannin paikallistalouden kuolemaa. NEF:n mielestä oikean tasapainon luominen paikallisen ja globaalitalouden välille lisää yksilöiden hyvinvointia, vähentää eriarvoisuutta ja edistää kestävästä kehitystä.

NEF:n kiinnostuksen kohteita on myös kansalaisten osallistuminen ja demokratia. Nyt kansalliset ja paikalliset demokraattiset instituutiot ovat menettämässä valtaansa, samalla kun kansalaiset ja poliitikot erkaantuvat yhä enemmän toisistaan. Monetkaan eivät enää usko demokraattisiin laitoksiin eivätkä ole valmiita tukemaan niitä.

NEF:in mukaan ongelmana on usein se, että poliitikot keskittyvät vastustamaan toistensa ideoita ja ehdotuksia ennemmin kuin etsimään totuutta ja ratkaisua dialogin avulla. Poliitikot tuntuvat myös pitävän kansalaisia huonosti informoituina.

NEF yrittää muuttaa tätä kehitystä:

- kehittämällä uusia kuulemisen keinoja
- ideoimalla yhteisöille uusia keinoja yhteisen tulevaisuuden visioimisessa
- luomalla uusia demokraattisia kohtaamispaikkoja, missä ihmiset voivat tavata, oppia toisiltaan ja keskustella eri asioista
- osoittamalla eri osallistumiskeinojen hyötyjä

NEF eroaa useasta muusta think tankeista siinä, että sillä on eniten projekteja ja suunnitelmia paikallisella tasolla, joita voi siirtää myös käytäntöön. NEF on kännistänyt erityiset naapuruus-think tankit yhdessä ”Gorbals Institute”-nimisen paikallisen kehitysyhtiön kanssa. Muutaten perinteistä käytäntöä tämä kumppanuus tarjoaa paikallisyhteisöille tilaisuuden kokeilla uusia strategioita.

Ideana on päästä eroon perinteisestä ylhäältä-alas lähestymistavasta ja tuottaa hyviä ideoita talous- ja yhteiskuntapolitiikan parantamiseksi. NEF:n mielestä Englannin think tankit toimivat liian usein irrallaan ihmiselämän tosiasioista.

NEF:n liikevaihto on lähes kolme miljoonaa puntaa; suurin osa tuloista kertyy projektituloista tai lahjoituksista säätiöiltä, yrityksiltä ja yksityishenkilöiltä.

NEF:in henkilökunta on keskimääräistä suurempi: yhteensä 40, joista tutkijoita on runsaat 30. Englannin think tankeista NEF panostaa eniten tutkimukseen.

New Local Government Network, NLGN (www.nlgn.org.uk)

Vuonna 1996 perustettu NLGN palkittiin Englannin vuoden 2004 think tankina. NLGN on itsenäinen think tank, joka pyrkii kehittämään julkisia palveluja, elävöittämään paikallista poliittista kulttuuria ja johtajuutta sekä vahvistamaan paikallisyhteisöjä. Se toimii tiiviissä yhteistyössä viranomaisten, kansallisten toimistojen, hallituksen ja yksityisen sektorin kanssa edistääkseen tavoitteidensa toteuttamista käytännössä. NLGN on myös jo pitkään yhdistetty Englannissa ideaan suoralla vaalilla valittavista pormestareista. NLGN:n kytkennät viittaavat Labouriin, mm. Tony Blair on voimakkaasti ylistänyt NLGN:n työtä ja NLGN:n vuoden 2004 edustajakokouksessa puhui hallituksen varapääministeri Nick Raynsford.

NLGN:n perustamisen taustalla on pieni joukko vanhempia poliitikkoja ja tiedemiehiä, jotka julistivat päämääräkseen paikallisen hallinnon tekemisen mielekkäämmäksi ja uskottavammaksi paikallisväestölle. NLGN:n hallitus koostuikin 18 vanhemmasta paikallishallinnon jäsenestä; lisäksi hallintoon kuuluvat mm. Manchesterin yliopiston professori Gerry Stoker ja Guardianin kolumnisti, historioitsija Tristram Hunt. Hallituksessa on mukana myös muuta yliopistoväkeä ja BBC:n toimittaja Paul Kirby.

NLGN perusti kesällä 2001 erityisen innovaatioverkoston ”luovien ja kunnianhimoisten” paikallisten virkamiesten kesken. Verkosto tarjoaa tilan, missä innovatiiviset poliitikot, ammatillaiset ja poliittiset päätöksentekijät tapaavat kokeillakseen uusia ideoita, oppivat toisiltaan ja vaikuttavat julkisen hallinnon muotoilemiseen hallinnon eri tasoilla. NLGN perusti kesäkuussa 2004 oman tutkimusyksikkönsä koordinoidakseen paremmin tutkimustyötä. NLGN tuottaa suhteellisen pientä, joustavaa ja itsenäistä julkisen hallinnon tutkimusta. Tutkimusyksikön johtajan, Warren Hatterin mukaan NLGN on erilainen muihin think tankeihin verrattuna, ”koska onnistumme sitouttamaan sekä paikalliset viranomaiset että yksityisen sektorin ja koska meillä on samalla tärkeä rooli parlamentissa”.

Monien muiden think tankien NLGN tavoin tuottaa julkaisuja ja järjestää seminaareja, konferensseja ja tapaamisia.

NLGN:n henkilökuntaan kuului vuonna 2004 yhteensä 15 työntekijää

NLGN:ää rahoittavat mm. sen innovaatioverkoston jäsenet ja yksityisen sektorin yrityskumppanit. Yrityskumppaneita ovat mm. British Telecom, Fujitsu, Onyx ja Price Waterhouse Coopers; lisäksi innovaatioverkoston jäseninä on kuntien valtuustoja ja kaupungeja.

The New Politics Network NPN (www.new-politics.net)

NPN on itsenäinen ja poliittinen ns. kampanja-think tank, joka on erikoistunut demokraattiseen uudistamistyöhön ja kansalaisten osallistumisen vahvistamiseen. Se toimii yhteistyössä monien ryhmien ja yksityishenkilöiden kanssa innostaakseen keskustelua politiikan tulevaisuudesta ja tuo esiin uudenlaista ajattelua poliittisen osallistumisen lisäämiseksi.

NPN perustettiin joulukuussa 1999 edistämään demokraattisen vasemmiston ajatuksia. Demokraattinen vasemmisto taas nousi esiin Englannin kommunistisen puolueen jäännöksistä. Kuitenkin NPN pitää itseään poliittisesti riippumattomana ja työskentelee yhteistyössä eri poliittisista taustoista tulevien henkilöiden ja järjestöjen kanssa.

Muiden think tankien tavoin NPN:n toimintamuotoja ovat julkaisutoiminta (kirjat, raportit, lehdet, sähköiset uutislehdet). NPN järjestää myös tapahtumia, seminaareja ja pyytää toimintaan osallistuvia eri tahoja laatimaan tapahtumiin puheenvuoroja, artikkeleita ym.

NPN:n teemoja vuonna 2004 olivat mm.: Euroopan perustuslaillinen sopimus, aktiivinen kansalaisuus, nuorisopolitiikka, poliittiset puolueet, yhteisöllisyys ja vähemmistöryhmien edustus parlamentissa.

Kaiken kaikkiaan NPN:n päätoiminta-alueita ovat:

- aktiivinen kansalaisuus
- julkisten laitosten uudistaminen
- poliittisten puolueiden rooli

NPN on keskittynyt tuottamaan ja julkaisemaan raportteja ajankohtaisista yhteiskunnallisista kysymyksistä. NPN julkaisee ”New Politics Bulletin”ia, missä tiedotetaan ajankohtaisista avainuudistuksista, kampanjoista, tapahtumista ja verkostouutisista.

NPN:n avainjulkaisuja ovat:

- *Osallistumisen lisääminen – ei vain puoluejäsenyyttä*; poliittisten puolueiden on ajateltava uusia keinoja sitouttaakseen ihmisiä mukaan toimintaan; on mietittävä uudelleen puoluerakenteita, sääntöjä ja perinteitä uusien jäsenten tavoittelemisessa
- *Vahvat puolueet – puhdasta politiikkaa*; raportti kuvaa sitä, miten puolueiden rahoitusuudistus antaa mahdollisuuden parantaa politiikan terveyttä, vakiinnuttaa puolueen jäsenistö, poistaa ne huolet, joiden mukaan rikkaat tukijat määräävät puolueen suunnan ja uusien mahdollisuuksien luominen äänestäjien sitouttamiseksi. NPN:n mielestä puolueet tarvitsevat alkoholistien tapaan tervehdyttämisohjelman askel askeleelta. Kuitenkin: rahoituksen pitäisi painottua ruohonjuuritasolle – ei keskustuimistöihin.
- *Äänestysapatian pohdinta*; esseekokoelma tarkastelee yhteiskunnallisen syrjäytyneisyyden ja poliittisen välinpitämättömyyden välisen suhteen vaikutusta äänestystuloksiin. Julkaisun kohderyhminä ovat nuoret, maahanmuuttajat, etniset vähemmistöt ja taloudellisesti syrjäytyneet.

NPN:n henkilökunta on suhteellisen pieni: suurimmillaan 5-6 päätoimista työntekijää.

Policy Network PN (www.policy-network.org)

Policy Network on kansainvälinen think tank, joka kokoaa yhteen keskusta- vasemmiston johtavia poliitikkoja lähinnä Euroopasta ja Yhdysvalloista. PN on viime aikoina keskittynyt konferenssisarjoihin etenkin globalisaation hallinnasta. Budapestissa lokakuussa 2004 pidettyyn konferenssiin osallistui yli 150 johtavaa poliitikkoa ja strategia.

PN perustettiin joulukuussa 2000 Tony Blairin, Gerhard Schröderin, Giuliano Amaton ja Göran Perssonin aloitteesta. Siitä lähtien PN on järjestänyt konferensseja globalisaatiosta, Euroopan yhdentymiskehityksestä ja muista ajankohtaisista poliittisista kysymyksistä. PN:n kokouksissa ja konferensseissa käsitellään myös muita sosialidemokratiaa kiusallisellakin tavalla haastavia ongelmia kuten hyvinvointiyhteiskunnan ja julkisten palvelujen tulevaisuutta, teknisen kehityksen seurauksia palkansaajille jne.

PN toimii Bill Clintonin ja Tony Blairin alulle paneman ”Progressive Governance”-prosessin sihteeristönä. Seminaarien ja konferenssien järjestämisen ohella se julkaisee niin ikään ajankohtaisista teemoista kirjoja, viimeisimpänä ”Economic Reform in Europe – Priorities for the Next Five Years” ja ”Rethinking of Social Democracy”, joista jälkimmäinen koostuu eri kirjoittajien esseistä ajankohtaisten kysymysten ympärillä.

PN:n henkilökuntaan kuuluu 7-8 työntekijää ja sen hallituksen puheenjohtajana toimii nykyinen EU-komissaari Peter Mandelson

Progress (www.progressives.org.uk)

Vuonna 1997 perustettu Progress on Labourin sisällä toimiva itsenäinen think tank. Sen tavoitteena on toimia linkkinä Labourin johdon ja ruohonjuuritason välillä. Kansallisten ja alueellisten tapahtumien sekä säännöllisesti ilmestyvien julkaisujen myötä Progress pyrkii edistämään avointa keskustelua uusista ideoista ja tavoitteista. Parhaillaan Progress johtaa vuoden kestävästä keskustelu- ja ideointikampanjaa saadakseen Labourin jäsenet osallistumaan kolmannen hallituskauden politiikan muotoiluun.

Progressin tarkoitus lienee hyvä, joskin kampanja kohtaa on esitetty kritiikkiäkin. On epäilty, että koko kampanja tarkoittaa lähinnä Blairin kabinetin jäsenten kierrättämistä erilaisissa kokouksissa ympäri maata. Progresskin kuuluu niihin think tankeihin, joiden taustalta löytyy Tony Blair.

Blair itse on todenut Progressista: ”Perustamisestaan lähtien Progress on osoittautunut arvokkaaksi resurssiksi Labourin aktivisteille. Se on auttanut parantamaan kommunikointia puolueen johdon ja sen jäsenistön, sekä puolueen ja hallituksen välillä. Tämä kaksisuuntainen dialogi on ratkaisevaa, jos aiomme jatkossakin määritellä maamme painopisteet. Uskon, että Progressilla on tärkeä roolinsa ja se ansaitsee kaiken tukemme”.

Progress on perustanut oman sähköisen lehden, joka on suunnattu puolueen ja ammattiyhdistysliikkeen jäsenille. Heinäkuussa 2004 Blairin käynnistämän lehden tarkoituksena on keskustella Labourin linjauksista tulevien vaalien alla aina vaaliajankohtaan asti.

Progressia vetää viiden hengen tiimi, joka vastaa Progress-lehden toimittamisesta ja julkaisemisesta. ”Progress Magazine” ilmestyy joka toinen kuukausi, sen ohella Progress julkaisee ennen vaaleja neljästi vuodessa erityistä ”Policy Journal”ia, jossa käsitellään laajempia, tuleviin vaaleihin kytkeytyviä teemoja.

Social Market Foundation SMF (www.smf.co.uk)

Social Market Foundation perustettiin vuonna 1989 ideoimaan uutta sisältöä talous- ja sosiaalipolitiikkaan. SMF pyrkii noudattamaan itsenäistä linjaa poliittisten puolueiden ja keskenään kilpailevien ideologioiden välimaastossa. SMF on ollut mukana vaikuttamassa terveydenhoidon, koulutuksen, hyvinvoinnin ja eläkepolitiikan uudistuksiin.

SMF:n perustaminen liittyy sen nimeen eli sosiaalimarkkinoihin ja sosiaalitalouteen. SMF:n tehtävänä on tutkia niitä ajatuksia, jotka liittävät valtion ja yksilön toisiinsa luodakseen oikeudenmukaisen, vapaan ja vauraan Englannin tulevaisuudessa.

Vaikka SMF:n perustamisen taustalla onkin aikanaan Labourin jättänyt ja SDP:n perustanut David Owen, SMF on kaiken aikaa välttänyt yhteyttä mihinkään poliittiseen puolueeseen. Niinpä sen julkaisut heijastelevat erilaisia mielipiteitä ja toisaalta seminaarit keräävät puhujia kaikista poliittisista leireistä.

SMF pitää tutkimustyötä tärkeänä, se julkaisee vuosittain 12 pamflettia ja yli 20 policy paperia. SMF:llä on oma tutkimustiimensä ja koko joukko ulkopuolisia tutkijoita, joilta myös tilataan tutkimushankkeita. Tulevina vuosina SMF tulee keskittymään seuraaville politiikka-alueille:

- julkisen sektorin uudistus
- sosiaalimarkkinat ja sosiaalitalous
- elämänlaatu
- julkishallinto

SMF järjestää säännöllisesti myös erityisiä asiantuntijafoorumeita, jotka paneutuvat tietyille julkisen sektorin alueella, samoin parlamentissa käsiteltävän lainsäädännön ympärille. Niin ikään SMF toteuttaa lukuisia oheistapahtumia puoluekokousten ja ammattijärjestöjen tapahtumien yhteyteen.

SMF:n henkilökuntaan kuuluu 13 henkilöä, joista suuri osa on erikoistunut tutkimusohjelman mukaisiin tutkimusaiheisiin. SMF saa rahoituksensa hyväntekeväisyysäätiöiltä, yrityksiltä ja yksityisiltä jäseniltä.

Yhteenvedoa Englannin think tankeista

Europan maista think tankit ovat epäilemättä levinneen laajimmin Englantiin. Ilmiön selittää osittain se, että idea omaksuttiin Yhdysvalloista ja think tankien mahdollisuus nähtiin toimia oppositiossa olevan puolueen ideapajana hallituksessa olevaa puoluetta vastaan. Ei ollut sattuu-

ma, että ensimmäiset vahvat think tankit syntyivät Margaret Thatcherin ympärille ja pystyivät vähitellen toteuttamaan samanlaista mallia kuin amerikkalaiset esikuvansa.

Toinen suurempi aalto koettiin 1990-luvun Tony Blairin hallitusvallan aattona. Etenkin sellaiset think tankit kuin Demos tai IPPR toimivat tärkeinä taustavoimina ja ideoijina ensin Blairin vaaliliikkeessä ja myöhemmin Blairin hallituskaudella. Varsinkin Demos sinkosi julkisuuteen useita uusia ehdotuksia ja toimenpide-esityksiä. Blairin myönteinen suhtautuminen merkitsi myös think tankien yleistymistä lähes kaikkien poliittisten ja painostusryhmien yhteyteen. Toisaalta juuri Blairin valtaantulo merkitsi IPPR:n ja Demoksen kaltaisille ideapesille uutta tilannetta, ja osa niiden henkilökunnasta rekrytoitui Blairin hallinnon työntekijöiksi.

Joka tapauksessa, Yhdysvaltoihin verrattuna englantilaisten think tankien henkilö- ja taloudelliset resurssit jäivät alusta alkaen pienemmiksi. Ero johtuu ennen muuta siitä, että englantilaisten think tankien taustalla ei ole sellaisia varakkaita sukuja ja säätiöitä, jotka ovat valmiita rahoittamaan think tankeja ja samalla ajamaan niiden voimalla myös omia etujaan. Myös amerikkalainen verojärjestelmä suosii think tankien olemassaoloa.

Englannissa käytiin marraskuussa 2004 vilkasta keskustelua think tankeista ja niiden roolista maan poliittisessa elämässä. Yritysten rooli think tankien rahoittajina nähtiin ongelmallisena; viitattiin jopa tapauksiin, joissa yritykset ovat ostaneet think tankit ja niiden ideat itselleen estääkseen niiden leviämisen. Toisaalta think tankit nähtiin osoituksena edustuksellisen demokratian rappiosta. (The Guardian 11.11. 2004)

Viime aikojen keskustelussa on väitetty, että kerran think tankit tarjosivat mahdollisuuden ja vapaan tilan hahmotella yhteiskunnan uudelleen keksimistä. Nyt ne toimivat vain lobbauksen tehokkaina välineinä. (Waters 10.11.2004) Think tankeja on syytetty myös epädemokraattisuudesta: ne eivät välttämättä edes yritä tavoittaa laajoja kohderyhmiä, vaan valitsevat kohderyhmänsä itsekkäästi ja harkiten. Adam Smith Institutin johtaja, Madsen Pirie ilmoittaa siekailematta, että heidän kohderyhmänsä ei ole suuri yleisö, vaan 660 vaikutusvaltaista henkilöä – virkamiehiä, sanomalehtimiehiä, poliitikkoja, tiedemiehiä, liikemiehiä. (The Guardian 11.11. 2004)

On myös väitetty, että think tankit ovat alkaneet yhä enemmän muistuttaa niitä hallitusten virastoja, järjestöjä ja korporatioita joita ne palvelevat. Toisaalta on niinkin, että monet think tankit ovat raikastaneet ja piristäneet poliittista ja yhteiskunnallista keskustelua. Kannattaa kuitenkin miettiä, mitä think tank on syrjäyttänyt politiikan ja ideoitten muotoilussa. Aikaisemmin niiden työtä teki kansalaisjärjestöjen, poliitikkojen, virkamiesten ja akateemikkojen ryhmä. Onko think tankien hektinen ideatuotanto merkki edustuksellisen politiikan rappiosta. Sillä mistä ennen tulivatkaan esimerkiksi Labour-liikkeen ideat jolleivat niiden yhteisöistä ja kokemuksista, joita se edusti. Taustalla oli kansalaisyhteiskunta, joka ei toimi enää samanlaisena maaperänä. Ovatko think tankit siis vieneet puolueiden tehtävät? (Waters, 10.11. 2004)

Missä oikeastaan on think tankien legitimitetti? Ne saattavat olla usein normaalin politiikan teon ulottumattomissa luomassa katteetonta tulevaisuutta. Pahimpana esimerkkinä tästä ovat presidentti Bushia tukevat amerikkalaiset uuskonservatiiviset think tankit.

Ruotsi

Ruotsi kuuluu epäilemättä niihin maihin koko maailmassa, joka ahkerimmin ja säännöllisimmin selvittää demokratian ja sen myötä myös poliittisten puolueitten tilaa maassaan. Viimeisen 20 vuoden aikana Ruotsissa on tehty peräti neljä laajaa demokratiaa koskevaa selvitystä: Folkstyrelsekommittén 1984-1987, Maktutredningen 1985-1990, Demokratiutvecklingskommittén 1995-1996 ja Demokratiutredningen 1997-2000. (Mutanen 2004, 30; Wallén 2005, 32-33)

Laajat selvitykset ovat usein johtaneet myös jatkotoimenpiteisiin. Demokratiutredningenin työn päätyminen johti vuonna 2000 kolmivuotisen ohjelman ”Tid för demokrati” käynnistämiseen. Ohjelmaan kuului kolme pääosa-aluetta, joiden kaikkien tavoitteena oli pitkällä tähtäimellä kehittää demokratiaa sekä lisätä kansalaisten aktiivista osallistumista poliittiseen päätöksentekoon ja yhteiskuntaelämään kokonaisuudessaan. Ohjelman puitteissa jaettiin taloudellista tukea erilaisille hankkeille, joiden tavoitteena oli edistää demokraattista tietoisuutta ja kansalaisten aktiivista osallistumista. Tukea saivat mm. kansansivistystyön luonteiset ja paikallista demokratiaa kehittäneet projektit. (Mutanen 2004, 49-51)

”Tid för demokrati”-ohjelma tavallaan huipentui tammikuussa 2002 Ruotsin hallituksen antamaan esitykseen ”Demokrati för det nya seklet”. Esityksen keskeisiä lähtökohtia oli, että kansalaisten osallistumisen on lisääntyttävä ja että demokraattista yhteiskuntaa on edistettävä. Runsaat kaksi vuotta myöhemmin, maaliskuussa 2004 hallitus antoi eduskunnalle demokratia-politiikkaa käsittelevän kirjelmän, joka mm. esittelee ruotsalaisen demokratiapolitiikan tulevia linjauksia. (Mutanen 2004, 67)

Kirjelmä korostaa kansalaisten poliittisten resurssien turvaamisen tärkeyttä. Kansalaiset tarvitsevat poliittisia resursseja, jotta heillä olisi todellisia voimavaroja osallistua ja vaikuttaa. Kirjelmän mukaan poliittiset resurssit muodostuvat fyysisestä, inhimillisestä ja sosiaalisesta pääomasta. Fyysinen pääoma merkitsee rahaa, aikaa ja esimerkiksi informaatioteknologian omistamista tai saatavuutta. Inhimillisellä pääomalla tarkoitetaan tietämystä siitä, kuinka poliittinen järjestelmä toimii. Sosiaalinen pääoma puolestaan on sitä, että kansalaisella on yhteyksiä muihin kansalaisiin, viranomaisiin, poliittikkoihin ja muihin yhteiskunnan toimijoihin. (Mutanen 2004, 72)

Hallituksen kirjelmän mukaan tiedonsaanti ja tietämys poliittisesta järjestelmästä ja yhteiskunnasta on ratkaisevassa asemassa kansalaisten osallistumisedellytysten kannalta. Tällöin mm. kansalaiskasvatusta on välttämätöntä kehittää. Osallistumisaktiivisuuden lisäämisessä pidetään oleellisena kansalaisten yhteiskunnallisia verkostoja. Tässä suhteessa tärkeitä ovat poliittiset puolueet, joilla on merkittävä vastuu kansalaisten osallistumistapeiden kanavoimisessa ja aktivoimisessa. Hallitus toivoo, että eduskuntapuolueet käyvät aktiivista keskustelua puolueiden asemasta demokratian kehittämisessä ja tuottavat uusia ideoita. Tärkeitä kanavia ovat myös kansalaisjärjestöt ja -yhdistykset. (Mutanen 2004, 72-73)

Vaikka Ruotsi on viime vuosikymmenten aikana työskennellyt määrätietoisesti demokratian kehittämisen kanssa, myös se on kokenut samat heikkenevän osallistumisen ongelmat kuin Suomi.. Kuitenkin Ruotsilla on oma demokratiaministeri, ja Suomesta poiketen demokratiolla on selkeä etusija mm. kansansivistyksen tavoitteissa.

Ruotsissakin luottamus puolueisiin on laskenut voimakkaasti. Kun vuonna 1968 vajaat 38% ruotsalaisista oli sitä mieltä, että ”puolueet ovat kiinnostuneet vain ihmisten äänistä, eivät heidän mielipiteistään”, niin 30 vuotta myöhemmin sama luku oli noussut 75%:iin. (Rothstein 2002, 293)

Puolueiden jäsenmäärät jatkavat kuitenkin Ruotsissa laskuaan. Aktueellt i politiken-lehden mukaan Ruotsin suurimman puolueen, ja aikanaan erääksi maailman vaikutusvaltaisimmiksi sanotun, SAP:n jäsenmäärä on laskenut vuodesta 1990 vuoteen 2004 mennessä jopa 117 000 jäsenellä. Sen jäsenmäärä oli vuonna 2004 yhteensä 143 000 jäsentä. Puolueen jäsenistön keski-ikä on 59 vuotta ja alle 40-vuotiaita on noin 11%, vanhuuseläkettä puolueen jäsenistä nauttii 39%. (Korhonen, 14.12.2004)

Yhteiskunnallinen ja demokratiakasvatus kansansivistyksen periaatteena

Ruotsissa yhteiskunnallinen ja demokratiakasvatus on jo vuosikymmeniä toteutunut kansansivistyksen piirissä sekä sivistysjärjestöjen että kansanopistojen toteuttamana. Kaikki Ruotsin puolueet ovat jonkin sivistysjärjestöjen jäseniä, samoin osa kansanopistoista on lähellä poliittisia puolueita.

Demokratian vaaliminen ja vahvistaminen koetaan Ruotsissa edelleen kansansivistyksen tärkeänä tehtävänä. Niin ikään keskeisenä syynä yhteiskunnan kansansivistykseen antamaan tukeen nähdään, että se edistää yhteiskunnan demokraattista kehitystä. Folkbildningsrådet näkee globaalissa maailmassa demokratiasta huolehtimisen vähintään yhtä tärkeänä kuin 100 vuotta sitten yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden tullessa voimaan. Nyt vain tarvitaan erilaisia kansalaisten muodostamia verkostoja, jotka yhdessä voivat taata demokratian toimimisen myös nykyaikana. Tässä työssä kansansivistyksellä on keskeinen rooli (Årsredovisning 2003. Folkbildningsrådet; Förordning om statsbidrag till folkbildningen)

Toisin kuin Suomessa Ruotsissa on huolehdittu siitä, että demokratiakasvatus kuuluu kansansivistyksen keskeisiin painopisteisiin. Ruotsissa laadittiin vuonna 1996 arvio kansansivistyksen tilasta, jossa todettiin kansansivistyksen ohut kytkentä yhteiskunnalliseen ja demokratiakasvatukseen. Arvion seurauksena asetukseen kansansivistyksen valtiovasta lisättiin sen 2§:ään erikseen kansansivistyksen erityisrooli ja merkitys ”demokratian vahvistajana ja kehittäjänä” ruotsalaisessa yhteiskunnassa. Hallitus korosti asetuksen muutoksen perusteluissa sitä, että kansansivistyksen kaikilla sektoreilla on keskeinen rooli demokratian puolustajana ja edistäjänä. Erityisen korostettiin aate- ja arvopohjaisten kansansivistysjärjestöjen merkitystä. (Britten Månsson-Wallinin haastattelu)

Demokratiakasvatuksen vaatimus ei ole pelkkä korulause, vaan oppilaitosten ja järjestöjen koulutusta arvioidaan sen pohjalta vuosittain. Arviointia tehdään osittain kohderyhmä- ja osittain sisältöpainotusten osalta. Arviointia tekevät sekä valtio että Folkbildningsrådet, joka on arviointinsa pohjalta mm. julkaissut raportin ”Kansansivistys ja demokratian haasteet”. Arviointiin kuuluvat tutustuminen oppilaitosten ja järjestöjen tavoiteasiakirjoihin, toimitasuunnitelmiin ja tilastoihin. Lisäksi Folkbildningsrådetin edustajat käyvät säännöllisesti sivistysjärjestöissä keskustelemassa ja arvioimassa demokratiavaatimuksen toteutumista.

Folkbildningsrådet myös jakaa vuosittain sivistysjärjestöille ja kansanopistoille myönnettävän valtiollisen tuen. (Förordning om statsbidrag till folkbildningen; Britten Månsson-Wallinin haastattelu)

Käytännössä demokraatillisuutta toteutetaan Ruotsissa niin, että sivistysjärjestöille myönnetään 70% rahoituksesta kolmeksi vuodeksi kerrallaan päätettävänä suoritepohjaisena perusrahoituksena, 12% samassa suhteessa jaettavana kehittämisrahoituksena ja 18% vuosittaisen toteuttamislukujen mukaan jaettavana kohderyhmärahoituksena. Kehittämisen keskeisenä ehtona on demokratia.

Vuonna 2003 Ruotsin 10 sivistysjärjestön järjestämään opintokerhotoimintaan osallistui 2 532 101 osallistujaa (oikeaksi henkilöluvaksi arvioidaan 1,5 - 2 miljoonaa, koska osallistujaluvuissa on päällekkäisyyksiä). Opintokerhoja oli samana vuonna toiminnassa 312 089 ja ne toteuttivat yhteensä 12 993 478 opintotuntia. Yhteiskunnallisten aineiden osuus tuntimäärästä oli 16.9% eli runsaat 2 200 000 opetustuntia. Vastaavasti Ruotsin 147 kansanopistoa järjestivät vuonna 2003 yhteensä 969 938 opiskelijaviikkoa, joille osallistui 103 802 opiskelijaa. Yhteiskunnallisen opetuksen osuus määräytyi pitkälle kansanopiston arvo- ja aatetaustan mukaan. Suurten osallistujamäärien ohella ruotsalaisen kansansivistyksen piirissä toteutetaan runsaasti monenlaisia demokratiaprojekteja ja -kouluja (Årsredovisning med verksamhetsberättelse 2003; Wallén 2005, 37-47)

Think tankit

Kun arvioidaan think tankien roolia ja vaikutusta Ruotsissa, on otettava huomioon ruotsalaisen kansansivistyksen vahva asema ja myös sen saama merkittävä julkinen tuki. Toisaalta Ruotsissa on ollut jo pitkään ulko- ja turvallisuuspoliittisia tutkimuslaitoksia, joita myös pidetään think tankeina. (Boucher 2004, 72-73)

Varsinainen think tankien aktivoituminen Ruotsissa voidaan kirjata 1970-luvun loppupuolelle, jolloin Timbro käynnisti toimintansa. Tosin kauppakamarien keskuudessa toimiva SNS oli vaikuttanut jo 1940-luvun lopulta lähtien, mutta ei vielä kovin näkyvästi. Vahvoista taustavoimistaan huolimatta (työnantajajärjestö SAF jne.), ruotsalaisilla think tankeilla ei ole ollut kovin suurta sanan- tai vaikutusvaltaa valtakunnallisessa politiikassa.

Toisaalta SNS ja etenkin Timbro ovat olleet vaikuttamassa vapaan markkinatalouden ideaa edistäviissä think tank-verkostoissa. Etenkin Timbro mainitaan säännöllisesti uusliberaalien think tankien kotisivujen linkit-listoilla. Lisäksi useat ruotsalaiset yritysjohtajat esiintyvät kansainvälisissä think tank-yhteyksissä, aina salaperäisen Mont Pélerin-seuran hallituspaikkoja myöten.

SNS ja Timbro on perustettu aikanaan vastavoimaksi vuosikymmeniä jatkuneelle sosialidemokraattiselle hallitusvallalle ja luomaan vaihtoehtoisia, vapaaseen markkinatalouteen nojavia malleja ruotsalaisen yhteiskunnan muuttamiseksi. Lähimmät yhteistyökumppanit löytyivät alusta alkaen ulkomailta.

Jonkinlaisena vastareaktionä Timbrolle ja SNS:lle myös ruotsalaisella työväenliikkeellä on omat pienet think tankinsa. Niiden resurssit eivät yllä lähi mainkaan Timbron tai SNS:n tasolle. Ne tyytyvät etupäässä julkaisemaan kirjoja ja järjestämään keskustelutilaisuuksia. Kuitenkin eräät johtavat sosialidemokraattiset poliitikotkin ovat osallistuneet mm. englantilaisten think tankien järjestämiin konferensseihin, mitä taas suomalaiset eivät ole tehneet – ainakaan näkyvällä tavalla.

Ruotsin pitkä kansankoti- ja kansanliikehistoria lienee kuitenkin syynä siihen, että ruotsalainen yhteiskuntaelämä ei ole lämmennyt think tank-ajattelulle. On uskottu, että kansansivistyksen piirissäkin voidaan toteuttaa muissa maissa think tankeille kuuluvia tehtäviä. Jopa yliopistopiireissä think tankeja on pidetty elitistisinä eikä think tankien ja tiedeyhteisöjen välille ole Ruotsissa syntynyt koskaan kovin luontevaa yhteistyömallia.

Timbro (www.timbro.com)

Timbro on perustettu vuonna 1978 ja sen tavoitteena on edistää perusarvojensa, yksilön vapaus, taloudellinen vapaus sekä avoin yhteiskunta, mukaista yhteiskunnallista toimintaa. Timbro korostaa erityisesti yksilön vastuun tärkeyttä yhteiskuntaa rakennettaessa. Se sanoo tarjoavansa optimistisen vaihtoehdon väsyneelle vasemmisto – oikeisto-keskustelulle politiikasta, taloudesta ja kulttuurista. Timbro on osa SFN:ää (Stftelsen Fritt Näringsliv), jota Ruotsin työnantajajärjestö, SAF rahoittaa.

Timbro näkee tehtäväkseen tukea Ruotsin uudistumista; se haluaa olla mukana tekemässä Ruotsista maata, jossa yksilöt merkitsevät yhä enemmän ja jossa vapaaehtoistyö voittaa alaa.

Timbro keskittyy seuraavaan neljään teema-alueeseen:

1. Avoimen yhteiskunnan arvot
2. Taloudellinen vapaus
3. Tulevaisuuden usko
4. Hyvinvointi hyvinvointivaltion jälkeen; Timbro vaatii verojen alentamista ja sen myötä uutta työnjakoa kansalaisyhteiskunnan, valtion ja markkinoiden välille

Timbron sisällä toimii, vuonna 1999 perustettu Centrum för Välfärd efter Välfärdsstaten, CCV, joka vastaa Timbron kirjojen ja raporttien julkaisemisesta. Lisäksi Timbro järjestää vuosittain lukuisia konferensseja ja seminaareja Timbro tuottaa joka vuosi 25-30 julkaisua. Timbron toiminnanjohtajaksi valittiin marraskuussa 2004 Cecilia Stegö Chilò, joka on entinen Moderaterna-puolueen työntekijä. Timbron palveluksessa on lähes 20 työntekijää. Timbroa voi pitää Ruotsin liike-elämän ja oikeiston think tankina. Sivistysjärjestöistä Medborgarskolan osallistuu Timbron julkaisuhankkeisiin ja tilaisuuksiin (Karl Petter Thorwaldssonin haastattelu).

Timbro on aktiivisesti mukana sekä eurooppalaisissa että globaaleissa think tank-verkostoissa. Stockholm Network-verkoston perustajajäsenyyden lisäksi se on mukana amerikkalaispohjaisen ja maailmanlaajuisen Atlas-instituutin työssä. Niin ikään Timbrolla on yhteistyöhankkeita

konservatiivisten amerikkalaisten think tankien kuten Heritage-säätiön, Cato-instituutin ja AEI:n kanssa, Englannissa taas IEA:n, Civitaksen ja Social Market Foundationin kanssa.

Johan Norberg on Timbron poliittisten ajattelun osaston päällikkö. Norbergin omilla kotisivuilla väitetään, että Timbrosta on juuri hänen kautenaan tullut vaikutusvaltainen, vapaata kauppaa ja avoimia markkinoita puolustava ääni. Norberg on kiertänyt ympäri maailmaa lukuisien vaikutusvaltaisten think tankien seminaareissa ja tilaisuuksissa. Hän on kirjoittanut monille kielille käännetyn teoksen ”Globaalin kapitalismin puolustus”. Norberg on Mont Pélerin-seuran jäsen ja saanut saman seuran taustalla olevan Friedrich Hayek-säätiön tunnustuspalkinnon, samoin kuin amerikkalaiselta Atlas-säätiöltä Anthony Fisher-palkinnon. (www.johannorberg.net)

Studieförbundet Näringsliv och Samhälle SNS (www.sns.se)

Studieförbundet Näringsliv och Samhälle (SNS) on itsenäinen yksityisen ja julkisen sektorin johtavien päättäjien verkosto, joka on paneutunut vaikuttamaan Ruotsin yhteiskuntakehitykseen. SNS:n tavoitteena on luoda perustaa järkeville päätöksille tärkeissä yhteiskunnallisissa kysymyksissä tutkimuksen ja keskustelun avulla. SNS:n perustettiin jo vuonna 1948. SNS:n toiminnan taustalla ja lähtökohtana ovat ruotsalaiset kauppakamarit.

SNS:n tehtävinä on:

- harjoittaa yhteiskunnallista tutkimusta yhteistyössä johtavien tutkijoiden ja yritysjohtajien kanssa
- julkaista tutkimusraportteja, keskusteluaineistoja ja oppikirjoja
- järjestää konferensseja, seminaareja, kursseja ja paikallisia keskusteluja yhteistyössä tutkijoiden, yritysjohtajien, viranomaisten, poliitikkojen ja median edustajien kanssa
- toimia yhteistyössä tutkimuslaitosten ja korkeakoulujen sekä noin 10 sisarjärjestön kanssa ympäri maailmaa

SNS pitää itseään puolueista ja etujärjestöistä riippumattomana, joskin sillä on läheiset suhteet ruotsalaiseen elinkeinoelämään. SNS poikkeaa Timbrosta siinä, että sillä on yli 4 500 henkilöjäsentä yli 40 paikkakunnalla ympäri Ruotsia.

SNS palveluksessa on yli 40 työntekijää, joista monet työskentelevät tutkimuksen tai julkaisutoiminnan parissa. SNS:n alaisuudessa toimii sekä hyvinvointi- että demokratianeuvosto. Neuvostot toteuttavat erilaisia hyvinvointiin ja demokratiaan liittyviä tutkimushankkeita ja julkaisevat raportteja. Tutkimushankkeilla on usein eri intressiryhmistä koostuva taustaryhmänsä. SNS on tunnettu laadukkaasta julkaisutoiminnastaan; se on julkaissut runsaasti Euroopan yhdentymiseen ja EU:hun liittyvää materiaalia. SNS:n sisällä toimii oma ”SNS Europa”-osastonsa, joka tuottaa paljon Eurooppa-aineistoa. Suomessa EVA kuuluu SNS:n yhteistyötahoihin.

SNS saa rahoituksensa jäsenmaksuina, tutkimusavustuksina, julkaisumyyntinä ja konferenssien osallistumismaksuina. Lisäksi yritykset ja järjestöt maksavat sille vuosimaksuja.

Vasemmiston think tankit

Ruotsin työväenliikkeen yhteyteen perustettiin think tankien tapaisia yhteisöjä vasta 1990-luvun lopulla. Tosin ammattiyhdistysliikkeellä oli ollut oma tutkimuslaitoksensa, FIEF, jo pitkään, mutta se on suomalaisen Palkansaajien tutkimuslaitoksen tapaan keskittynyt etupäässä taloudellisiin kysymyksiin.

Arena-gruppen (www.arenagruppen.se), jonka sisällä toimivat mm. **Agora** ja Atlas-kustantamo.

Arena-ryhmä haluaa innostaa tulevaisuuspohjaiseen yhteiskunnalliseen keskusteluun ja huolehtia siitä, että mahdollisimman monet voivat osallistua keskusteluihin yhteisestä tulevaisuudesta. Arena-ryhmä kiistää katsovansa taaksepäin ja vain puolustuvansa nykyistä; se suhtautuu tulevaisuuteen avoimesti, mutta ei pidä sitä etukäteen määrättynä ja annettuna, vaan mahdollisena ohjata, vaikuttaa ja muuttaa.

Arena-ryhmän sisällä toimii think tank Agora, Arena-lehti, joka alkoi ilmestyä jo vuonna 1993, Atlas-kustantamo, jonka toiminta alkoi vuonna 1996 sekä Arena Program, joka välittää kirjailijoita sekä luennoitsijaita seminaareihin, konferensseihin jne. Ruotsin sivistysjärjestöistä ABF (Arbetarnas Bildningsförbund) on aktiivisesti mukana Arena Programin toiminnassa (Karl Petter Thorwaldssonin haastattelu) Arena-ryhmä on riippumaton idearyhmä ilman omistajaa. Ryhmän on takana on aatteellinen Arena-yhdistys.

Kaikkiaan Arena-ryhmän palveluksessa on noin 10 henkilöä, kun mukaan lasketaan Agoran ja Atlas-kustantamon väki.

Agoran tarkoituksena on suunnata mielipiteen muodostusta radikaalimpaan suuntaan ja nostaa esiin sellaisia kysymyksiä, jotka puuttuvat tämän päivän todellisuuden kuvauksista. Kyseessä on kuvata todellisuutta erilaisesta näkökulmasta, mikä on vallitsevana mediassa. Agora haluaa toimintansa keskittyvän konkreettisiin tulevaisuuden kysymyksiin.

Agora toimii itsenäisesti suhteessa perus- ja projektirahoittajiinsa. Vahvistaakseen itsenäisyytään on Agoraan liitetty tieteellinen neuvosto, jolla on keskeinen merkitys Agoran ideoiden kehittäjänä ja neuvonantajana Agoran jokapäiväisessä toiminnassa. Agoran keskeisiä toimintamuotoja ovat julkaisujen tuottaminen sekä seminaarien ja keskustelutilaisuuksien järjestäminen. Viime vuosina Agora on tullut yhä enemmän julkisuuteen säännöllisesti järjestettyjen avoimien seminaarien ja keskustelutilaisuuksien myötä.

Agoran tärkeimpiä rahoittajia ovat ammattiliitot ja muut työväenliikettä lähellä olevat yhteisöt.

Idé och tendens (www.tankesmedjan.sap.se)

Myös Ruotsin työväenpuolueen, SAP:n yhteyteen on perustettu oma think tankinsa, nimeltään Idé och tendens. Sen ovat muodostaneet SAP ja ABF. Think tankin tavoitteena on innostaa ennen muuta jäsenistöä keskusteluun työväenliikkeen ja ruotsalaisen yhteiskunnan tulevaisuudesta. Idé och tendens ei ole kuitenkaan Arena-ryhmän tapaan julkisuudessa. Idé och

tendes ei ole ainakaan vielä pystynyt ankkuroitumaan luontevasti ruotsalaisen työväenliikkeen sisälle. (Elsie Bäcklundin haastattelu) Idé och tendens julkaisee keskusteluavauksia, nostaa esiin tärkeitä raportteja ja järjestää seminaareja. Idé och tendens toimii yhteistyössä SAP:n Tiden-lehden kanssa.

5. Johtopäätöksiä ja ehdotuksia

Selvityksen sisältämät kansainväliset esimerkit antavat runsaasti harkittavaa myös Suomen tilanteeseen, kun pohditaan edustuksellisen demokratian, poliittisen keskustelun ja kasvatuksen kehittämistä ja edistämistä. Luonnollisesti eri maiden ratkaisuja selittävät aina niiden historialliset, kulttuuriset, taloudelliset ja yhteiskunnalliset tilanteet. Siitä huolimatta kaikissa esimerkkimaissa on pyritty erilaisin keinoin vaalimaan ja vahvistamaan edustuksellista demokratiaa, poliittista keskustelua ja kasvatusta sekä puolueita lähellä olevien järjestöjen toimintakykyä. Monissa tapauksissa on rohjettu poiketa perinteiseltä tieltä ja pyritty edistämään kansalaisten omaa aktiivisuutta esimerkiksi puolueita lähellä olevien think tankien tai säätiöiden keskustelualoitteiden laatimisessa.

Saksa on luonnollisesti omassa lajissaan aina perustuslain kautta vahvistettujen poliittisten säätiöiden aseman takia ja muutenkin kansalaisyhteiskuntaan panostamisessa.

Englannissa on jo vuosikymmenien aikana kehitetty think tank-mallia eurooppalaisiin olosuhteisiin soveltuvaksi. Näin jokaista puoluetta kohti on olemassa useampiakin think tankeja joko laajempiin ideologisiin kysymyksiin tai ajankohtaisiin yhteiskunnan ongelmiin kytkettyinä.

Ruotsissa on ihailtavalla tavalla vaalittu demokratian tärkeyttä vapaassa sivistystyössä. Suomen tavoin ruotsalainen kansansivistys ei ole mekanistisen valtionosuusmallin puristukseen, vaan on ymmärtänyt painottaa vapaan sivistystyön tarjonnassaan demokratiaan liittyviä koulutustavoitteita ja -kokonaisuuksia.

Vilkkaan poliittisen kulttuurin maa Ranska taas soveltaa saksalaista säätiömallia lähellä puolueita olevissa instituuteissa. Lisäksi Ranskassa poliitikot ovat koonneet ympärilleen pieniä ryhmittymiä, jotka tuottavat ahkerasti julkisuuteen keskustelua synnyttäviä kannanottoja ajankohtaisista poliittisista kysymyksistä. Hollanti on esimerkki vahvasta kansalaisyhteiskunnasta, jossa paikallisen tason aloitteellisuudella on pitkät perinteet. Lisäksi Hollannin puoluelainsäädäntöön kuuluu mielenkiintoinen ehto, jonka mukaan puoluetuen saamisen edellytyksenä on ns. tieteellisten osastojen olemassaolo puolueiden yhteydessä. Näiden tulee tuottaa ajankohtaista aineistoa julkista keskustelua varten ja myös osallistua yhteiskunnalliseen debattiin .

Suomen osalta olisi tärkeää pohtia, mitä näistä voisi soveltaa helpolla ja luontevalla tavalla suomalaiseen todellisuuteen ottamalla samalla huomioon reaaliset toteuttamismahdollisuudet ja toisaalta jo olemassa olevat rakenteet.

Mitään raskaita rakenteita tuskin kannattaa pystyttää, mutta uusista ideoista ja malleista voi aina oppia.

Joitakin lähtökohtia

Suomalaisilla puolueilla ei ole monien muiden maiden tavoin omia tutkimusyksiköitä tai niitä lähellä toimivia, tieteellistä yhteiskunnan ja politiikan tutkimusta harjoittavia tutkimuslaitoksia

Suomessa on vakiintuneita ja kehittyneitä taloudellisia tutkimuslaitoksia, mutta korkeakoulujen ulkopuolella on vain niukalti yhteiskunnallista tutkimusta tekeviä yksiköitä. Korkeakoulut eivät ole pitkään aikaan olleet kiinnostuneita käytännön politiikan tutkimuksesta.

Yksityistämisen-, hyvinvointi- tai globalisaatiokeskustelua tulisi käydä muulloinkin kuin ennen vaaleja tai puolekokouksia. Keskustelun tulisi olla muutakin kuin uusien esitysten tyrmäämistä tai pelkkää reagointia toisten esittämiin ehdotuksiin. Olisi kyettävä esittämään harkittuja, tutkittuun tai muuten selvitettyyn tietoon perustuvia uusia ja perusteltuja näkemyksiä ja vaihtoehtoja. ”Älä valita, jos sinulla ei ole vaihtoehtoa tarjottavana”.

Politiikan ja puolueiden tärkeä ominaisuus on suuntautua myös tulevaisuuteen. Tiedämme taloudellisten, sosiaalisten ja poliittisten muutosten vain kiihtyvän. Siksi tarvitaan ajattelua, tutkimusta, suunnittelua, keskustelua, jotta politiikassakin voitaisiin punnita tulevaisuuden haasteita ja vaikuttaa niihin; ei vain kohdata tämän päivän ongelmia.

Puolueet ja poliitikot joutuvat tänään tekemisiin erittäin suuren informaatiovirran kanssa; informaatiota virtaa äänestäjiltä, aktiiveilta, kansainvälisistä järjestöistä, byrokraateilta, eturyhmiltä, medialta jne. Usein informaatio on epäsystemaattista, epäluotettavaa, vaikeasti ymmärrettävää tai erilaisten intressien sävyttämää. Erilliset tutkimus- tms. yksiköt pystyisivät jäsentämään tietoa ja laittamaan sen järjestykseen.

Pitääkö puolueilla olla jotain sanottavaa myös vaalien välillä? Voisiko puolueista olla yhteiskunnalliseen keskusteluun innostajiksi ja yhteiskunnallisen tutkimustiedon välittäjiksi?

Think tankien tarpeellisuudesta

Yhteiskunnallisen päätöksenteon ja tutkimuksen välisen vuorovaikutuksen merkitys on kaiken aikaa korostumassa; tarvitaan laitoksia, yksiköitä, jotka toimivat päätöksentekijöiden ja tutkijoiden välimaastossa

Think tankeja saatetaan tarvita senkin takia, että muuttunut ja monimutkaistunut maailma vaatii erilaisia selityksiä erilaisille kannattajaryhmille, vanhatkin puolueet saattavat menestyä hyvin uusien identiteettien ja vähemmistöjen kanssa

Puolueita tulee kannustaa kehittämään ideoita ja työpajoja, jotka vastaavat kansalaisten tarpeita sekä luovat uusia ajatuksia ja vaihtoehtoja

Puolueiden tulee kehittää työmuotoja, jotka vastaavat uusia poliittisen työn ja kansalaisten osallistumisen ehtoja

Think tankien tapaiset uudet mallit voisivat edesauttaa poliittista hallintaa ja yhteiskunnallista sitoutumista

Think tankien ainoa etu ei ole siinä, että ne käynnistävät keskustelua ja pitävät sitä yllä, vaan sivutuotteena ne tuovat puolueisiin uutta ajattelua ja aloitekykyä

Think tankit saattaisivat edesauttaa puolueiden jäsenten aktivoitumista, esimerkkinä useiden eurooppalaisten think tankien idea tapa kehottaa jäseniään ja tukijoitaan perehtymään johonkin yhteiskunnalliseen ongelmaan, kirjoittamaan siitä ja laatimaan kehittämisehdotuksia.

Think tankit saattaisivat monella tapaa piristää puolueita ja luoda uudenlaista jännitettä poliittiseen keskusteluun; ne saattaisivat luoda politiikkaa enemmän keskustelujen kautta, vapaissa mielipiteen – ja tahdonmuodostusprosesseissa

Think tankien ei ole syytä tavoitella ohjelmallista johdonmukaisuutta, vaan myös epätäydellistä, viimeistelemätöntä, jatkuvassa ja dynaamisessa muutoksessa olevaa poliittista tilaa, joka on kuitenkin yhteydessä ajankohtaisiin ongelmiin.

Erilaisia malleja ja etenemisteitä

1. Itsenäisen tutkimuslaitoksen tai –yksikön perustaminen
2. Tutkimuslaitoksen tai –yksikön perustaminen esimerkiksi nykyisten taloudellisten tutkimuslaitosten ja puolueiden välimaastoon
3. Tutkimuslaitoksen tai –yksikön perustaminen osaksi puolueen organisaatiota
4. Puoluetuen ehtoihin tutkimus- ja selvitystyön tekemisen velvoite
5. Tutkimuslaitoksen tai - yksikön perustaminen puolueita lähellä olevien kansanopistojen ja sivistysjärjestöjen yhteyteen

Lopullisen mallin tai etenemistien valinta riippuu luonnollisesti siitä, miten tärkeäksi hanke nähdään ja minkä verran siihen halutaan panostaa.

Think tankin toteuttamismalli Suomessa

Riippumatta siitä, miten asiassa päätetään edetä, seuraavassa joitakin ajatuksia suomalaisen, arvopohjaisen think tankin toiminta-ajatuksista. Ulkomaisten esimerkkien pohjalta voisi luoda lukuisia eri malleja, mutta käyköön alla oleva **vakavasti otettavan think tankin perusmallista**, jota voi soveltaa taustayhteisön tarpeiden ja tavoitteiden mukaisesti

Arvopohjaisen think tankin malli ja toiminta-ajatus

Think tank voi muodostua suhteellisen **pienestä vakinaisesta toimintayksiköstä**. Olisi kuitenkin hyvä, että sillä olisi käytössään **riittävä asiantuntemus**, jotta se pystyisi arvioimaan itsenäisesti yhteiskunnallisen tutkimuksen ja keskustelun tilaa ja muutostarpeita sekä tarkistamaan tämän pohjalta omia toiminnallisia linjauksiaan.

Think tankin toiminnan **pääpaino on tutkimuksellisen tiedon suodattamisessa, välittämisessä ja levittämisessä suomalaisen yhteiskunnalliseen keskusteluun**. Think tank ei välttämättä itse tee omaa tutkimustoimintaa. Se voi kuitenkin tehdä tutkimustoimenantoja. Näidenkin pääpainon tulee olla olemassa olevan tutkimustiedon tiivistämisessä tai soveltamisessa suomalaisiin olosuhteisiin.

Think tankin seurannan piiriin tulisi sisältyä ainakin **kaikki yhteiskuntatieteet**. Keskeisessä asemassa tulisivat olemaan hyvinvointiyhteiskunta, globalisaatio ja kansainväliset suhteet, kansalaisyhteiskunta, talous ja työelämän kysymykset. Seurannan piiriin kuuluvat tieteet voivat tietysti vaihdella taustayhteisöjen intressien mukaan.

Ajankohtaisimpien tiedontarpeiden kannalta olisi perusteltua, että think tank keskittyisi ainakin toimintansa aluksi **globalisaation suomalaiselle yhteiskunnalle merkitsemien haasteiden ja mahdollisuuksien seurantaan**.

Keskeisen osan think tankissa tulisi saamaan **oma julkaisu-toiminta**. Kysymykseen tulisivat sekä kustantajien kanssa yhteistyössä julkaistavat kirjat, medialle ja suurelle yleisölle tarkoitetut kiertoartikkelit sekä omat raportit ja tiedonannot. Think tank voisi myös käännättää ulkomaista kirjallisuutta. Julkaisun sisällöllisessä suunnittelussa tulisi olla lähtökohtana aiheen ja kysymyksenasettelun tärkeys yksikön taustayhteisöjen kannalta. Julkaisu-toimintaan luetaan mukaan myös kaikki verkossa oleva informaatio.

Think tankin tulisi kiinnittää erityistä huomiota **julkaisujen markkinointiin ja levittämiseen**. Jokaiseen merkittävään julkaisuun tulisi liittää erityinen julkistamissuunnitelma, jossa täsmentyy julkaisun markkinointi esittelyartikkelein, haastatteluin, seminaarein jne.

Seminaarit ja tapahtumat muodostavat think tankin toiminnan toisen keskeisen osan. Kysymykseen tulevat sekä asiantuntijoille että laajemmalle yleisölle ja julkisuudelle tarkoitetut seminaarit. Seminaarit voivat olla kestoaltaan eri pituisia: muutaman tunnin tapaamisista 1-2 päivän seminaareihin. Harkita voi myös määräajoin järjestettävän, huolellisesti suunnitellun ja julkisuuteen tarkoitetun suuren seminaarin toteuttamista. Tällöin kyse voi olla kansainvälisestä seminaarista, johon kutsutaan taustaltaan saman tyyppisiä think tankeja toisista maista.

Think tankin tulisi luoda **oma koti- ja ulkomainen kontaktiverkostonsa**. Miltei kaikilla Euroopan puolueilla on jo nyt tiivistä yhteistoimintaa joko fyysisesti tai virtuaalisesti.

On välttämätöntä, että think tankilla on **toimiva ja kiinteä yhteistyöverkosto taustayhteisöjensä suuntaan**, jossa verkoston eri osilla olisi oma roolinsa. Think tankilla voisi olla **oma neuvottelukunta**, jonka jäsenet osallistuvat aktiivisesti toimintasuunnitelman ideointiin ja sen toteuttamisen arviointiin

Arvopohjainen think tank on lähellä taustayhteisöjään. Sen tulee olla kuitenkin **toiminnallisesti itsenäinen ja uskottava**. Tämän edellytyksenä on, että think tank on hankkeissaan aloitteellinen, ennakkoluuloton ja avoin erilaisille näkökannoille. Tavoitteena on tutkimustiedon jalostaminen yhteiskunnallisten kannanottojen ja päätöksenteon kannalta käyttökelpoiseen muotoon, ei johtopäätösten kiinni naulaaminen.

Think tankin on huolehdittava **julkisuuskuvastaan**. Säännölliseen ja vakuuttavaan tiedottamiseen sisältyy myös kotisivujen huolellinen ylläpito.

Think tank tarvitsee toimiakseen **pysyvän toimiston**, joka hallinnon ohella vastaa myös toiminnan sisällöllisestä suunnittelusta ja organisoinnista.

Think tankin toimiston rahoitus tulee järjestää pysyväälle pohjalle. Erityishankkeita varten se voi hakea rahoitusta eri lähteistä. Toiminnan jatkuvuuden kannalta on tärkeää, että **laitoksen perustoimintojen rahoitus on vakaalla kannalla**. Think tankin käynnistämisen edellytyksenä on täsmällinen ja uskottava arvio toiminnan kokonaiskuluista ja niiden kattamismahdollisuuksista.

Suomessa on erilaisia yhteisöjä, laitoksia ja järjestöjä, jotka jo ovat toimintamuodoiltaan lähellä think tankeja. Harkittaessa mahdollisen think tankin toteuttamismallia on otettava huomioon niiden valmiudet toimia think tankeina tai osallistua think tankin taustalla olevien verkostojen toimintaan.

Mahdollisuuksia on paljon. Viiden maan tilanteiden esittelyt kertovat, että suhteellisen pienilläkin voimavaroilla saadaan aikaan mielenkiintoista yhteiskunnallista keskustelua ja toimintaa.

Lähteet:

- A Vision for the Democratic Left. Compass. London 2003.
- Aufbruch in die Bürgergesellschaft: weniger Staat - mehr Eigenwertantwortung. Grundsatzpapier des Kuratoriums der Konrad-Adenauer-Stiftung 2003.
- Baromètre de Citoyenneté, CIDEM. Paris 2004.
- Borg, Sami: Kansalaisena Suomessa. Kansalaisvaikuttaminen Pohjoismaissa ja European Social Survey. Oikeusministeriön julkaisu 3/2005. Helsinki 2005.
- Boucher, Stephen (dir.): Europe and its Think Tanks: a Promise to Be Fulfilled. Notre Europe. Studies and Research 25. Paris 2004.
- Boucher, Stephen - Lahrant, Morgan (ed.): Think Tanks in Europe and US: Converging or Diverging. Notre Europe. Paris 2004.
- Boulin, Jean-Yves: Trade Unions in France: How to Challenge the Trend Towards De-unionisation? Teoksessa Waddington, Jeremy – Hoffman, Rainer: Trade Unions in Europe. Facing Challenges and Searching for Solutions. ETUI. Brussels 2000.
- Bové, José - Lunneau, Gilles: Pour la désobéissance civique. La Découverte. Paris 2004.
- Braml, Josef: Ideas Have Consequences – What Matters for Ideas to Have What Kind of Consequences? Think Tanks' Impact on the Third Way Concept in the U.S. Politik im Netz, 2001.
- Bundesverfassungsgericht 2 BvE 5/83 über die parteinahen Stiftungen. Verkündet am 14. Juli 1986. Moniste.
- Bush George W.: President Discusses the Future of Iraq. Annual Dinner, the American Enterprise Institute. Washington 23.2. 2003.
- Bäcklund, Elsie, Arbetarnas Bildningsförbund. haastattelu 16.11. 2004.
- Cohen, Laurent, Fondation Jean- Jaurès, haastattelu 5.7. 2004.
- Conan, Éric: La gauche sans le peuple. Fayard, Paris 2004.
- Cuperus, René: The Love-Hate Relationship between Intellectuals and Politicians: the Case of the Wiardi Beckman Foundation. Published in FRC Magazine of the Fundacio Rafael Campalans, Barcelona. July 2003.
- Dettling Daniel: Mehr Bürgergesellschaft wagen. Die Krise der deutschen Volksparteien als Katalysator. Neue Züricher Zeitung 14.08. 2004.

EVA: Vaateliias vaalikansa. Raportti suomalaisten asenteista 2003. EVA. Helsinki 2003.

Förordning om statsbidraget till folkbildningen. Folkbildningsrådet 2004.

Gadault, Thierry: La grande misère des think-tanks français. Le Nouvel économiste 26.3. 2004.

Gemeinsame Erklärung der Konrad-Adenauer-Stiftung e.V., Friedrich-Ebert-Stiftung e.V., Friedrich-Naumann-Stiftung e.V., Hanns-Seidel-Stiftung e.V. und der Heinrich-Böll-Stiftung e.V. Ei painopaikkaa. 1998.

George, Susan: How to Win the War of Ideas. Lessons from the Gramscian Right. Dissent. Summer 1997.

Green, David G.: Civil Society. The Guiding Philosophy and Research Agenda of the Institute for the Study of Civil Society. London 2000.

Grüne, Petra, Bundeszentrale für politische Bildung, haastattelu 7.7. 2004.

Gudde Dirk, CDA, haastattelu 1.7. 2004

Habben Jansen Eddy, Instituut voor Politiek en Publiek, haastattelu 1.7. 2004

Harju, Aaro: Aktiivisten kansalaisten Suomi. Keskustelunavaus järjestöllisen koulutuksen tehostamisesta. Oikeusministeriön julkaisu 11/2004. Edita. Helsinki 2004.

Harju, Aaro: Yhteisellä asialla. Kansalaistoiminta ja sen haasteet. Kansanvalistusseura. Vantaa 2003

Hobsbawm, Eric: The New Century. In Conversation with Antonio Polito. London 2000.

Hübbinger, Bernd, Bundeszentrale für politische Bildung, haastattelu 7.7. 2004

Händle, Christina: The burden of history? Civic education at German schools. Civic and economic education in Europe 2/2002.

Jahresbericht der Friedrich-Ebert-Stiftung 2003. Bonn 2004.

Jahresbericht der Friedrich-Naumann-Stiftung 2003. Potsdam 2004.

Jahresbericht der Hanns-Seidel-Stiftung 2003. München 2004.

Jahresbericht der Heinrich-Böll-Stiftung. Berlin 2004.

Jahresbericht der Konrad-Adenauer-Stiftung 2003. Sankt Augustin 2004.

Jutila, Karina: Yksillä säännöillä, kaksilla korteilla? Tampereen yliopisto, politiikan tutkimuksen laitos. Tampere 2003.

Kalela, Jorma: Perinteisen politiikan loppu. Teoksessa Perna Ville - Niemi Mari K.: Suomalaisen yhteiskunnan poliittinen historia. Edita. Helsinki 2005.

Korhonen, Riitta: Toverit, kamrater. Uutispäivä Demari 14.12. 2004.

Koulutus ja tutkimus 2003-2008. Kehittämissuunnitelma. Opetusministeriön julkaisuja 2004:6. Helsinki 2004.

Laki vapaasta sivistystyöstä n:o 632/1998

- Le Journal du Management 2004:4: Think tanks. Un concept "made in USA".
- Lopez, David, La ligue d'enseignement française, haastattelu 5.7. 2004
- Löppönen, Paavo: Yhteinen tulevaisuutemme? Teoksessa Niiniluoto, Ilkka (toim.): Maailman henkinen tila ja tulevaisuus. Otava. Helsinki 2000.
- McGann, James G.: Responding to 9/11: Are Think Tanks Outside the Box. Report. Foreign Policy Research Institute. July 2003.
- McGann, James G.: Scholars, Dollars and Policy Advice. Report. Foreign Policy Research Institute. August 2004.
- McGann, James G.: Think tanks: Catalysts for Ideas in Action. An International Survey. Foreign Policy Research Institute. Philadelphia 1999.
- Micklethwait, John - Wooldridge, Adrian: The Right Nation. Why America is Different. Allen Lane. London 2004
- Montel, Jean-Marie, CIDEM, haastattelu 5.7. 2004
- Mutanen, Anu: Kysymyksiä demokratian kehittämisestä. Kansalaisten osallistumis- ja vaikuttamiskeinojen kehittäminen sekä demokratia-asioiden hallinto Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa. Oikeusministeriön julkaisu 2004:5. Edita. Helsinki 2004.
- Månsson-Wallin, Britten, Folkbildningsrådet, Haastattelu 9.11. 2004.
- Niemelä, Seppo: Aktiivisen kansalaisuuden oppiminen. PM. 25.5. 2004a
- Niemelä, Seppo: Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelma – taustaa ja tavoitteita. Muistio 8.9. 2004b
- Niemelä, Seppo: Puolueista. Henkilökohtainen kannanotto 23.8. 2004c
- Niemelä, Seppo: Voisiko kansalaisopistosta tulla kansalaisopisto. Esitelmä KTOL:n tammiseminaarissa 8.1. 2004d
- Offerlé, Michel: Sociologie de la vie politique française. La Découverte, Paris 2004.
- Oppilaitosten aikuiskoulutus 2003. Tilastokeskus. Helsinki 2004.
- Parlamentaarisen aikuiskoulutustyöryhmän mietintö. Opetusministeriön työryhmien muistioita 2002:3. Helsinki 2002
- Politeia Newsletter. July 2004. Education for Democratic Citizenship during the Dutch EU-presidency. Amsterdam.
- Putnam, Robert D (ed.): Democracies in flux. The evolution of social capital in contemporary society. Oxford University Press. New York 2002.
- Reich Robert B.: Reason. Why Liberals Will Win the Battle for America. Knopf. New York 2004.
- Reiners, Klaus, SPD, haastattelu 9.7. 2004
- Rothstein, Bo: Social capital in the social democratic state. Teoksessa Putnam, Robert D. (ed.): Democracies in flux. The evolution of social capital in contemporary so-

- ciety. Oxford University Press. New York 2002.
- Salo Petri - Suoranta Juha: Sivistyksellinen aikuiskasvatus. Kansanvalistusseura. Vantaa 2002
- Smid, Wietze, CDA, haastattelu 1.7. 2004
- Spooner, David, International Federation of Workers' Educational Associations IFWEA, haastattelu 2.9. 2004
- Spork, Annelies, PvDA, haastattelu 30.6. 2004
- Svenning, Olle: Vänstern i Europa. De nya liberalerna? Atlas. Borgå 2000.
- Taguieff, Pierre-André: Le retour du populisme. Universalis. Paris 2004.
- The Economist 2.9. 2004: Pennies for their thoughts.
- The Guardian 11.11. 2004: Think tank thinking
- Thorwaldsson, Karl Petter, Arbetarnas Bildningsförbund, Haastattelu 16.11. 2004
- Thunert, Martin: Think Tanks in Deutschland – Berater der Politik? Politik und Wissenschaft B 51/2003
- Wallen, Björn: Nordiska initiativ för aktivt medborgarskap utgående från principen om livs-långt lärande. Justitieministeriets publikationer 1/2005.
- Waters, Steve: Dangerous Minds. The Guardian 10.11. 2004
- Weil, Reinhard, Friedrich Ebert-Stiftung, haastattelu 7.7. 2004
- Veldhuis, Ruud, Instituut voor Politiek en Publiek, haastattelu 30.6. 2004
- Wiberg, Matti: Paluu politiikkaan. Kunnallisalan kehittämissäätiö. Vammala 2001
- Wintour, Patrick: Top think tanks warn Labour. The Guardian 15.9. 2003
- Worms, Jean-Pierre: Old and New Civic and Social Ties in France. Teoksessa Putnam, Robert D.: Democracies in Flux. The Evolution of Social Capital in Contemporary Society. Oxford University Press. New York 2002.
- Väyrynen, Raimo: Globalisaatio – uhka vai mahdollisuus demokratialle. Esitelmä Tampereen Demokratiatapahtumassa 28.9. 2004
- Årsredovisning med verksamhetsberättelse 2003. Folkbildningsrådet 2004

Osa selvityksessä esiteltyjen think tankien, säätiöiden ja kansalaisjärjestöjen kuvauksista perustuu näiden kotisivuilta koottuun informaatioon - ks. esittelyjen yhteydessä mainitut kotisivujen osoitteet.

Sarjan aiemmat julkaisut vuonna 2005

1. Nordiska initiativ för aktivt medborgarskap utgående från principen om livslångt lärande
2. Kansallinen ohjelma väkivallan vähentämiseksi
3. Kansalaisena Suomessa. Kansalaisvaikuttaminen Pohjoismaissa ja European Social Survey 2002